

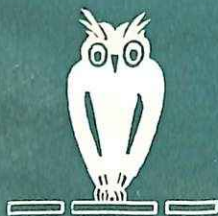
Σχολαίειο καὶ Ζωή

ΜΗΝΙΑΙΑ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
Γ. ΖΟΜΠΑΝΑΚΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Γ. Ζομπανάκης: Τὰ νέα διδασκῆρια νὰ στεγάζουν τὸ νέο πνεῦμα τῆς ἀγωγῆς	σελ. 513
Νικ. Β. Πετρουλάκης: Ἡ μέτρησις τῆς κοινωνικότητος	» 515
Γ. Μαραγκουδάκης καὶ Κ. Πασσάκου: Ὁ διδάσκαλος καὶ ἡ παιδαγωγικὴ ἔρευνα	» 520
Εὐρ. Σούρλα: Διαμορφοῦσα διδασκαλία καὶ περι- χόμενον τῶν σχολικῶν βιβλίων	» 528
Βασ. Κωνσταντινίδης: Πῶς ἐδίδαξα Α' Ἀνάγνωσι μὲ τὴν ὀλικὴν μέθοδον	» 532
Ἀλέκου Λουϊζίδης: Γεωγραφία καὶ ἐκπαιδευτικὰ τα- ξίδια	» 536
Κων. Γ. Καμπούρης: Ἡ ἀτομικοποιημένη διδασκαλία	» 539
Ἀποστόλου Γιωτάκου: Διδασκαλία κοινὴ καὶ διδα- σκαλία δι' ὁμάδων	» 544
Γεωρ. Παπαδωμᾶ: Οἱ ἀδέσποτοι παράγοντες τῆς ἀ- γωγῆς	» 547
Διεθνὴς Ἑκπαιδευτικὴ Κίνησις	» 550
Ἑλληνικὴ Ἑκπαιδευτικὴ Κίνησις	» 552
Γεωρ. Ν. Μοσχοπούλου: Κριτικὴ τοῦ Βιβλίου	» 555

ΕΚΔΟΤΗΣ
Γ. ΒΛΕΣΣΑΣ

ΕΤΟΣ Θ' ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1961 ΤΕΥΧΟΣ 12

«ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΑΙ ΖΩΗ»
ΜΗΝΙΑΙΑ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ
'Εκδίδεται τήν 1ην ἐκάστου μηνός.
Διευθυντής: Γ. ΖΟΜΠΑΝΑΚΗΣ
'Εκδότης: ΓΕΩΡΓ. Σ. ΒΛΕΣΣΑΣ
Διαχειριστής: ΑΝΔΡ. ΖΟΜΠΑΝΑΚΗΣ
Γραφεῖα: Περικλέους 21 — 'Αθήναι

«L'ECOLE ET LA VIE»
REVUE MENSUELLE DE PÉDAGOGIE
Directeur: G. ZOMPANAKIS
Editeur: G. S. BLESSAS
Gérant: A. ZOMPANAKIS
Rue: Périclès 21 — Athènes
Année 9 DECEMBRE 1961

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

'Εσωτερικοῦ:
'Ετησίαν Δρχ. 90
Γιὰ τὰ Σχολεῖα . . . » 90
Γιὰ τοὺς ἐκπαιδευτικοὺς . . » 60
Τὸ τεύχος » 8
'Εξωτερικοῦ:
Γιὰ 'Εκπαιδευτικοὺς: 1 λίρα 'Αγγλίας
ἢ δολλάρια 2,80 ('Ετησίαν).
Γιὰ σχολεῖα: 1 λίρα 'Αγγλίας καὶ 10
σελλίνια ἢ δολλάρια 4. ('Ετησίαν).
'Η συνδρομὴ ἀρχίζει ἀπὸ τὸν 'Ιανουά-
ριο ἐκάστου ἔτους καὶ προπληρώνεται
Συνεργασία, γράμματα, ἐπιταγὲς κλπ
στὴ διεύθυνση: Περιοδικὸ «ΣΧΟΛΕΙΟ
ΚΑΙ ΖΩΗ» ὁδὸς Περικλέους 21 'Αθή-
νας (Κ). Τηλ. 27-173.

ΕΤΟΣ Θ ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1961 ΤΕΥΧΟΣ 12

Διευθύνσεις κατὰ νόμον: Διευθυντοῦ: Βασ. Σοφίας 8 — Νέα Σμύρνη.
'Εκδότου: Βυζαντίου 18 — Νέα Σμύρνη. Τυπογραφικαὶ 'Εργασίαι:
Γερ. Γεωργιάδης & Σία 'Οδὸς Βαλτετσίου 62 — 'Αθήναι — Τηλ. 624-692

'Εγγράφονται συνδρομηταὶ καὶ πωλοῦνται προηγούμενα τεύ-
χη τοῦ περιοδικοῦ «ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΑΙ ΖΩΗ» εἰς τὰ Γραφεῖα μας
ΟΔΟΣ ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ 21 — ΑΘΗΝΑΙ — ΤΗΛ. 27.173

ΤΟ «ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΑΙ ΖΩΗ»

Θὰ δημοσιεύσῃ σὲ προσεχὲς τεύχη του καὶ τίς μελέτες:

1. Εὐστ. Γεωργίου: Ψυχικὴ προετοιμασία τοῦ παιδιοῦ γιὰ τὸ σχολεῖο.
2. Δημ. Χατζηαγγέλου: Τὸ μάθημα τῆς ἱερογραφίας.
3. Γ. Κυριαζοπούλου: Θετικὴ καὶ ἀρνητικὴ παράγοντες τῆς μαθήσεως.
4. 'Ιω. Ψαρουδάκης: Τὰ ἐλεύθερα παιδικὰ ἀγνώσματα.
5. 'Αθ. Γκρόζα: 'Η ἔννοια τοῦ νέου σχολείου
6. 'Αν. Καζεπίδης: Νέοι καιροὶ — Περισσότερη ἀγωγή
7. Γ. Μαραγκοῦδάκης καὶ Κ. Πασσάκου: Πορεία καὶ τεχνικὴ τῆς παιδαγωγικῆς
ἐρεῦνης.
8. Γ. 'Αραβανῆ: Τὰ παιδιὰ μας κι ἐμεῖς.
9. 'Ιω. Κοκμοτοῦ: Τὸ πρόβλημα τῆς διγλωσσίας.
10. Χάρη Σακελλαρίου: 'Αμιλλα καὶ αὐτοδόμιλλα.
11. Γαβριήλ 'Αλπέντζου: Παιδικὰ ἀμωμήματα.
12. William G. Perry (Μετάφρ. Κων. 'Αλεξάντου): Τὰ πορίσματα τῆς ἐπὶ τοῦ
προσανατολισμοῦ ἐπιτροπῆς: 'Επὶ τῶν σχέσεων ψυχοθεραπευτικῆς καὶ προ-
σανατολισμοῦ.
13. Μαρίας Μιχοπούλου: 'Ο Λέων Τολστόν ὡς παιδαγωγός.
14. Δημ. 'Ηλιοπούλου: Αἱ εἰσαγωγικαὶ ἐξετάσεις εἰς τὰ Πανεπιστήμια καὶ ἡ
ἐπιλογή τῶν ἱκανωτέρων.

Σὲ προσεχὲς τεύχη ἐπίσης τοῦ «Σχολείου καὶ Ζωῆς» θὰ δημοσιευθοῦν β.β. κριτικὰ σημειώματα γιὰ κάθε βιβλίον ποὺ ἔχουν σταλῇ δυὸ ἀντίτυπα του στὸ περιοδικόν.

"ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΑΙ ΖΩΗ"

ΜΗΝΙΑΙΑ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: Γ. ΖΟΜΠΑΝΑΚΗΣ

"Ετος Θ'

Δεκέμβριος

Τεύχος 12

ΤΑ ΝΕΑ ΔΙΔΑΚΤΗΡΙΑ ΝΑ ΣΤΕΓΑΖΟΥΝ ΤΟ ΝΕΟ ΠΝΕΥΜΑ ΤΗΣ ΑΓΩΓΗΣ

Διαβάζομε συχνὰ στὶς ἐφημερίδες καὶ στὰ δελτία τῶν ὁμοσπονδιῶν
μας τὸν ἀπολογισμό τῶν ἔργων τῶν ἐκάστοτε ὑπουργῶν τῆς Παιδείας.

Τὴν πρώτη θέση τοῦ ἀπολογισμοῦ κατέχει πάντοτε ὁ ἀριθμὸς τῶν
νέων σχολείων ποὺ ἱδρύσαν, τῶν νέων διδασκηρίων ποὺ ἔκτισαν καὶ τῶν
νέων αἰθουσῶν ποὺ πρόσθεσαν. 'Ο ἀριθμὸς εἶναι συνήθως σεβαστός. 1500
ὡς 2000! Δὲν μᾶς ἐπιτρέπεται καθόλου νὰ ἀμφιβάλλωμε γιὰ τὴν ἀξιοπι-
στία τῶν ἀριθμῶν, ποὺ μᾶς δίνουν οἱ γραφεῖς καὶ ἐπίσημες δηλώσεις τῶν
ὑπουργῶν τῆς Παιδείας.

"Εχομε δικαίωμα ὅμως νὰ ἀμφιβάλλωμε γιὰ κάτι ἄλλο πολὺ σοβαρό,
ποὺ δὲν προσέχουν ἢ δὲν γνωρίζουν τὴ μεγάλη του σημασία οἱ παράγον-
τες ποὺ ἀναλαμβάνουν ὑπεύθυνα τὴ θεμελίωση καὶ ἀνέγερση τῶν νέων δι-
δασκηρίων.

"Ολοὶ οἱ σύγχρονοι παιδαγωγοὶ γνωρίζουν ὅτι τὴν ἀποστολὴ τοῦ σχο-
λείου τῆς σημερινῆς ἐποχῆς διακρίνουν τρία μεγάλα χαρακτηριστικά:

1. "Οτι πρέπει νὰ μεταδίδῃ τίς ἀξίες τοῦ ἐλληνοχριστιανικοῦ καὶ γε-
νικὰ τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ.

2. "Οτι πρέπει νὰ εἶναι τὸ φυτώριον ἑνὸς νέου πνεύματος ζωῆς καὶ
ἐργασίας.

3. "Οτι πρέπει νὰ προφυλάσῃ τὴ νεολαία καὶ νὰ τὴν διαπλάσῃ σὲ
ἀληθινὰ καὶ ἐνεργὰ μέλη τῶν κοινωνιῶν τῆς ζωῆς, τῆς οἰκογένειας, τῆς
κοινότητος, τοῦ κράτους.

Σύμφωνα μὲ αὐτὴ τὴν τριπλὴ τοῦ ἀποστολῆ τοῦ σχολείου σήμερα δὲν
μπορεῖ νὰ ἱκανοποιηθῇ μὲ τὴν ἀπλὴν μόνο μετάδοσιν τῶν γνώσεων. 'Η δι-
δασκαλία πρέπει νὰ διαπνέεται ἀπὸ τὴ θέλησιν γιὰ σοβαρὴ ἐργασία καὶ
προσωπικὴ συνεργασία ὅλων τῶν μαθητῶν. Τὸ σημερινὸν σχολεῖο δὲν εἶναι
ἵδρυμα ὀργανωμένο μόνον ἀπὸ τοὺς ἐνηλίκους· εἶναι τόπος τῆς καθημε-
ρινῆς ζωῆς τῶν μαθητῶν, ὅπως τὴν διαμορφώνουν οἱ ἴδιοι. 'Η πάγια ἀρχὴ
τῆς διδασκαλίας πρέπει νὰ ὑποχωρήσῃ στὴ δημοκρατικὴ ἀρχὴ τῆς συνε-
ργασίας καὶ ἀτομικῆς ἐργασίας, τῆς ἐλευθερίας καὶ συνευθύνῃς. "Ετσι ἡ
σχολικὴ ζωὴ ἀποκτὰ ἕνα πλούσιο δυναμισμό, τὰ παιδιὰ γνωρίζουν ὅτι συμ-
μετέχουν στὴ διαμόρφωσιν τῆς σχολικῆς κοινωνίας καὶ ζοῦν τὸ νόημα καὶ
τὴν ἰδιομορφίαν τῶν κοινωνικῶν δεσμῶν καὶ ἀρετῶν. Οἱ κοινωνικὲς αὐτὲς
ἀρετὲς ἀποτελοῦν τὴν ἀπαραίτητη προϋπόθεσιν γιὰ τὴν μελλοντικὴν ζωὴν.
'Η πρόοδος καὶ ἀκμὴ τῆς σχολικῆς κοινότητος πρέπει νὰ εἶναι προσωπικὴ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΑΡΧΕΙΟΥ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ

ΔΩΡΕΑ K. Κουλιδης

ΗΜΕΡΟΜ. 20-7-90

ΑΡΙΘ. 44433

υπόθεση για κάθε μαθητή επίσης. Μέσα στην πολυμορφία της σχολικής οικογένειας ο μαθητής πρέπει να ζήσει και να κινηθεί ελεύθερα. Έτσι θα μάθει να δημιουργήσει, να κρίνει και να αποφασίζει με τα δικά του ήθικα κριτήρια. Έτσι θα γίνει ικανός να οργανώνει αργότερα τη ζωή του με ελευθερία και ανθρώπινη αξιοπρέπεια.

Από τις παιδαγωγικές αυτές απόψεις πρέπει να διακατέχονται και να ξεκινούν σήμερα ο διευθυντής του σχολείου και ο αρχιτέκτων, που έτοιμαζονται να ανεγείρουν ένα νέο διδακτήριο. Η σημερινή παιδαγωγική μόνον θα υπαγορεύει τη μορφή της όλης οικοδομής και της κάθε σχολικής αίθουσας, γιατί το σχολείο σήμερα δεν είναι μόνο τόπος μαθήσεως και παροχής γνώσεων, αλλά σχολείο αγωγής και μορφώσεως. Και η κάθε του αίθουσα είναι το κύτταρο του όλου. Έδω παίζεται το μεγαλύτερο μέρος της σχολικής ζωής. Γι' αυτό και οι διστάσεις της και η οργάνωσή της είναι αποφασιστικές για την αξία του όλου οικοδομήματος. Η αίθουσα διδασκαλίας πρέπει να προσλάβει οικογενειακή μορφή, να αποκτήσει ατμόσφαιρα σπιτική, τη «μητρική» του Πεσταλότσι. Μέσα στην αίθουσα αυτή δεν έχει πια καμιά θέση η έδρα του δασκάλου. Τα παιδιά δεν θα βλέπουν πια τις ράχες των συμμαθητών τους, θα κάθονται απέναντι αλλήλων. Έδω δεν απαιτείται πια μια πάγια τάξη ως απaráβατος κανόνας. Από τη μορφή της διδασκαλίας καθορίζεται, αν τα παιδιά θα τακτοποιούνται σε κύκλο, ημικύκλιο, στη σειρά, σε ομάδα ή σε κλειστή ένότητα. Και έπειδή κάθε μορφή διδασκαλίας απαιτεί ώριμνη κατανομή των μαθητών μέσα στην αίθουσα, οι δασκάλοι χρειάζονται εύρυχωρία και κινητά σχολικά έπιπλα. Έτσι προς την έλαστικότητα και χαλάρωση της διδασκαλίας πρέπει να ανταποκρίνεται ο χαλαρός τρόπος της οικοδομής του διδακτηρίου.

Ο σχολικός αρχιτέκτων πρέπει να εξαγάγει συμπεράσματα και να προσαρμόσει τα σχέδιά του με τη νέα μορφή της σχολικής εργασίας, με τη στροφή του σχολείου προς τη ζωή και τα γεγονότα της ημέρας. Η αλλαγή κατά τα διαλείμματα από τις σχολικές αίθουσες στην αυλή, ή καταπίεση στο έλάχιστον των άμοιβαίων θορύβων μέσα στο διδοκτήριο, ή διατήρηση των μεγάλων επιφανειών της σχολικής αυλής, ή δημιουργία γηπέδων για άθλο, παιχνίδια και παιχνίδια είναι μερικά μόνον από τα ζητήματα, που πρέπει να προσέξω.

Το μέγεθος έπειτα και ο έξοπλισμός των αίθουσών των ειδικών μαθημάτων και η θέση τους προς το σύνολο έχουν ιδιαίτερη σημασία για το αύριον του σχολείου, όπου τα παιδιά πρέπει να προετοιμαστούν, να οργανώσουν το μέλλον τους. Για τους μορφωτικούς σκοπούς του σχολείου είναι αναγκαίοι ειδικοί χώροι ξυλοτεχνίας, χαρτοτεχνίας και μεταλλοτεχνίας και άλλοι για την οικιακή οικονομία, την εργασία της βελόνας και τις φυσικές επιστήμες. Ιδιαίτερη προσοχή απαιτείται για τον έφοδισμό της αίθουσας τελετών με την απαραίτητη σκηνή. Η αίθουσα αυτή αποτελεί το παιδαγωγικό κέντρο του σχολείου. Μέσα σ' αυτή πρό πάντων αναπτύσσεται ή κοινωνική αγωγή των μαθητών.

Είναι αυτονόητο φυσικά, ότι οι παιδαγωγικές απαιτήσεις και οι οικονομικές και οικονομικές μελέτες πρέπει να αντισταθμίζονται άμοιβαία. Έδω ή τεχνική της οικοδομής έχει υπηρετική λειτουργία και δεν πρέπει ποτέ να αποβεί αυτοσκοπός. Γιατί πρόκειται για σχολική οικοδομή, που στεγάζει ολόκληρη τη σχολική ζωή, τη διαρρυθμίζει μέσα στο χώρο, την τακτοποιεί σκόπιμα και την υποτάσσει σε μια καθαρή μορφή. Η παιδαγωγική αποστολή του σημερινού αρχιτέκτονος είναι, να δημιουργήσει ένα περιβάλλον, που να έξασκή έντονη επίδραση στα παιδιά και να ανταποκρίνεται προς τον μορφωτικό και παιδαγωγικό σκοπό της εποχής μας.

Γ. Ζομπανάκης

Η ΜΕΤΡΗΣΙΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΤΗΤΟΣ

Η δυνατότης του ανθρώπου να ζήσει και να δράσει εν τη κοινωνία εύρσκεται εις στενήν σχέσηιν προς την ικανότητα τούτου να προσαρμόζεται προς τους νόμους και τους κανόνες, τους όποιους όρίζει ή κοινωνική κληρονομία του τόπου εις τον όποιον ούτος ζή.

Τό παιδί από του λίκνου και έξης και καθ' όλην την διάρκειαν της ζωής του, γίνεται μέτοχον της κοινωνικής ταύτης κληρονομίας και προσπαθεί, κατά τό δυνατόν, να συμφωνήσῃ προς τάς απαιτήσεις της, εν σχέσει προς τον τρόπον ζωής, ενεργείας και σκέψεως. Η βαθμιαία αύτη συμμόρφωσις προς τάς έπιταγάς της κοινωνίας είναι γνωστή ως **κοινωνική ανάπτυξις ή κοινωνικότης**.

Οΐκοθεν νοείται, ότι ή εύτυχία του άτομου, ή εύδοκίμησις και γενικώς ή έπιτυχία του εν τη ζωή θα εύρσκεται εις στενήν σχέσηιν προς τον βαθμόν της κοινωνικής του ανάπτυξεως. Διά τοϋτο συνεχώς τονίζεται ή ανάγκη παρακολουθήσεως της κοινωνικότητος του παιδιοϋ, καθ' όσον πλείστα όσα χρήσιμα συμπεράσματα δύνανται να εξαχθούν εκ της μελέτης ταύτης.

Η κοινωνικότης έπιτυγχάνεται προοδευτικώς τη έπενεργεία, αφ' ενός μὲν του ατόμου, αφ' έτέρου δέ του περιβάλλοντος και ιδίως του οικογενειακοϋ και σχολικοϋ, διά τοϋτο και διαφέρει αύτη από ατόμου εις άτομον και εις τό αύτό άτομον από χρόνου εις χρόνον. Οϋτω διακρίνομεν τους λεγομένους βαθμούς κοινωνικότητος. Οί βαθμοί οϋτοι δύνανται να προσδιορισθούν επί τη βάσει διαφόρων Tests, γνωστών ως Tests Κοινωνικότητος. Τό σπουδαιότερον εκ τούτων είναι ή κλίμαξ κοινωνικής ώριμότητος του Doll, γνωστή ως Vineland Social Maturity Scale. Η κλίμαξ αύτη παρουσιάζει τάς κυριώτερας κοινωνικάς ενεργείας του κανονικοϋ ατόμου, τάς χαρακτηρίζουσας τάς διαφόρους χρονολογικάς ηλικίας.

Ο διδάσκαλος ή γονεύς ή ό έπαγγελματικός Σύμβουλος έφαρμόζων τό test τοϋτο, δύναται να συμπεράνη, εάν τό υποκείμενον αναπτύσσεται ή όχι κανονικώς, από άπόψεως κοινωνικής συμπεριφοράς. Ο Doll έπειραματίσθη επί μίαν 20ετίαν, ίνα παρουσιάσῃ την σειράν ταύτην των έρωτημάτων, άτινα δεν είναι test νοημοσύνης, αλλά γνησία κλίμαξ κοινωνικής ώριμότητος.

Αί 117 έρωτήσεις της κλίμακος περιγράφουν βαθμίδας κοινωνικότητος από των πρώτων μηνών της ηλικίας του βρέφους, μέχρι και της ηλικίας του μέσου ενήλικος (25-30 έτών). Αί έρωτήσεις έξετάζουν τον ύπάρχοντα βαθμόν αυτοϋπηρετήσεως, την εύχέρειαν κινήσεως εν μέσω έτέρων προσώπων, την δυνατότητα εκτελέσεως έλευθέρως άσχολίας τινός, την μετά των λοιπών προσώπων επικοινωνίαν, την ικανότητα του ατόμου προς ρύθμισιν των ιδίων του υποθέσεων και γενικώς την ώριμότητα διά την εν τη κοινωνία ζωήν και δράσιν.

Ο έξεταζόμενος «πιστώνεται» δι' ώρισμένου αριθμοϋ έρωτήσεων, έφ' όσον αύται παρουσιάζουν την πραγματικήν συμπεριφοράν του. Η «πίστωσις» αύτη θα δοθῇ βάσει πληροφοριών περί του υποκείμενου, λαμβανόμενων, είτε έξ άμέσου παρατηρήσεως, είτε κατόπιν συζητήσεως μετά των γονέων του ή έτέρων σχετιζομένων προς τοϋτο προσώπων.

Ο αριθμός των έρωτήσεων διά του όποιου «πιστώνεται» τό υποκείμενον αποτελεί την «κοινωνικήν ηλικία» (Κ.Η.) τούτου. Εάν δέ διαιρεθῇ ή Κ.Η. διά της «χρονολογικής ηλικίας» (Χ.Η.)—έκφραζομένης εις μήνας—

τότε θα εύρεθῇ ὁ Δείκτης Κοινωνικότητος (Δ.Κ.) τοῦ ὑποκειμένου τούτου. Ἐπὶ παραδείγματι : ἐὰν ἡ Χ.Η. τοῦ ἐξεταζομένου, κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκτελέσεως τοῦ Test, εἶναι ἔτη 10 καὶ μῆνες 8, ἥτοι 128 μῆνες καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐρωτήσεων, δι' οὗ ἐπιστῶθη εἶναι 80, τότε ὁ Δ.Κ. εἶναι : $80 : 128 \times 100 = 62$ (ὁ πολλαπλασιασμὸς ἐπὶ 100 γίνεται, ἵνα ἀποφευχθῇ ἡ ὑπάρξις δεκαδικοῦ ἀριθμοῦ). Σημειώτεον ὅτι τὸ παιδί τῶν ἑνδεκα ἐτῶν δέον νὰ ἔχῃ Δ.Κ. $81 : 132 \times 100 = 61$.

Κατωτέρω παραθέτομεν τὴν κλίμακα κοινωνικῆς ὠριμότητος τοῦ Doll, ἡ κλεις δὲ διὰ τὴν ἐρμηνείαν τῶν πρὸ τῶν ἐρωτήσεων συνθηματικῶν εἶναι ἡ ἀκόλουθος :

Αὐτ. Γ = Αὐτοῦπηρετήσις γενικῶς, Αὐτ. Φ = Αὐτοῦπηρετήσις κατὰ τὸ φαγητόν, Αὐτ. Ε = Αὐτοῦπηρετήσις κατὰ τὴν ἔνδυσιν, Αὐτ. Κ = Αὐτοκυριαρχία, Α = Ἀσχολία, Ε = Ἐπικοινωνία μετὰ τῶν ἄλλων, Μ = Μετακίνησις, Κ = Κοινωνικότης.

Ἡλικία 0-1 ἔτους

E	1	Ἔρπει, γελά	E	10	Προσπαθεῖ νὰ ὁμιλήσῃ ἀπομιμούμενος φωνὰς
Αὐτ Γ	2	ἰσορροπεῖ τὴν κεφαλὴν	Αὐτ Φ	11	Πίνει ἀπὸ κύπελλον ἢ ἀπὸ ποτήρι βοηθούμενος
Αὐτ Γ	3	ἀρπάζει ἀντικείμενα εὐ- ρισκόμενα παρ' αὐτῷ	M	12	κινεῖται ἐπὶ τοῦ πατώματος
K	4	προσπαθεῖ νὰ πλησιάσῃ γνωστὰ πρόσωπα	Αὐτ Γ	13	ἀρπάζει ἀντικείμενα χρη- σιμοποιῶν τὸν μέγαν δά- κτυλον
Αὐτ Γ	5	κινεῖται κυλιόμενος	K	14	ἐπιζητεῖ τὴν ἐκ μέρους τῶν ἄλλων προσοχὴν
Αὐτ Γ	6	προσπαθεῖ νὰ ἐγγίσῃ πλησίον ἀντικείμενα	Αὐτ Γ	15	ἴσταται μόνος
A	7	ἀσχολεῖται μὲ τὸν ἑαυ- τόν του	Αὐτ Φ	16	δὲν ἔχει σιαλόρροϊαν
Αὐτ Γ	8	κάθεται χωρὶς νὰ ὑπο- βοηθῇται	E	17	ἀκολουθεῖ ἀπλᾶς ὁδηγίας.
Αὐτ Γ	9	καταβάλλει προσπάθειαν νὰ σταθῇ ὀρθίως			

Ἡλικίας 1-2 ἐτῶν

M	18	περιπατεῖ ἐντὸς τοῦ δω- ματίου μόνος του	Αὐτ Γ	26	παρατείνεται τοῦ παιδικοῦ ὀχήματος (ἀμαξιοῦ)
A	19	σύρει γραμμὰς μὲ μο- λύβια	K	27	παίζει μὲ ἄλλα παιδιὰ
Αὐτ Φ	20	μασσοῦ τὴν τροφὴν	Αὐτ Φ	28	τρώγει μὲ κουτάλι
Αὐτ Ε	21	βγάζει τὰ περιπόδια (κάλτσες)	M	29	περιφέρεται περὶ τὴν οἰ- κίαν καὶ αὐλὴν
A	22	μετακινεῖ καὶ μεταβιβά- ζει ἀντικείμενα	Αὐτ Φ	30	διακρίνει τὰς ἐδωδίστους οὐσίας
Αὐτ Γ	23	ὑπερπηδᾷ ἀπλᾶ ἐμπόδια	E	31	χρησιμοποιεῖ ὀνόματα διὰ τὰ οἰκεῖα ἀντικείμενα
A	24	μεταφέρει οἰκεῖα ἀντικεί- μενα	M	32	ἀνέρχεται τὴν κλίμακα μό- νος

Αὐτ Φ	25	πίνει ἀπὸ κύπελλον ἢ πο- τήρι ἄνευ βοηθείας	Αὐτ Φ	33	δύναται νὰ ἐκτυλίσσῃ γλυ- κίσματα
			E	34	ὁμιλεῖ χρησιμοποιῶν βρα- χείας προτάσεις

Ἡλικίας 2-3 ἐτῶν

Αὐτ Γ	35	ζητεῖ νὰ μεταβῇ εἰς τὸ ἀ- ποχωρητήριον	Αὐτ Ε	40	σκουπίζει τὰς χεῖρας του
A	36	ἔχει πρωτοβουλίαν εἰς τὰ παιγνίδια του	Αὐτ Γ	41	ἀποφεύγει ἀπλοῦς κινδύ- νους
Αὐτ Ε	37	δύναται ν' ἀποβάλῃ τὸ ἐ- πανωφόριόν του ἢ ἕτερον ἔνδυμα	Αὐτ Ε	42	ἐνδύεται τὸ ἐπανωφόριόν του ἢ ἕτερα ἐνδύματα ἄ- νευ βοηθείας
Αὐτ Φ	38	τρώγει μὲ πηροῦνι	A	43	κόβει μὲ ψαλίδι
Αὐτ Φ	39	λαμβάνει τὸ πρὸς πόσιν ὑδωρ ἄνευ βοηθείας	E	44	συσχετίζει ἐμπειρίας

Ἡλικίας 3-4 ἐτῶν

M	45	κατέρχεται τὴν κλίμακα μὴν βαθμίδα κατὰ βῆμα	A	48	βοηθεῖ ὀλίγον εἰς οἰκιακὰς ἐργασίας
K	46	παίζει συνεργαζόμενος μετὰ τῶν λοιπῶν νηπίων	K	49	«ἐκτελεῖ» δίκην ἡθοποιοῦ ἐνώπιον ἄλλων
Αὐτ Ε	47	κουμπώνει τὰ ἐνδύματά του	Αὐτ Ε	50	πλύνει τὰς χεῖρας του ἄ- νευ βοηθείας

Ἡλικίας 4-5 ἐτῶν

Αὐτ Γ	51	προσέχει νὰ μὴ λερωθῇ, εὐρισκόμενος εἰς τὸ ἀπο- χωρητήριον	Αὐτ Ε	54	ἐνδύεται, δένει κόμβους
Αὐτ Ε	52	πλύνει τὸ πρόσωπόν του ἄνευ βοηθείας	A	55	χρησιμοποιεῖ μολύβι δι' ἱ- χνογραφίαν
M	53	πηγαίνει εἰς γειτονικὰς οἰκίας ἄνευ ἐπιτηρήσεως	K	56	παίζει ἀνταγωνιστικὰ παι- γνίδια

Ἡλικίας 5-6 ἐτῶν

A	57	παίζει μὲ πατήνι ἢ πατι- νάζ	Αὐτ Κ	60	δύναται νὰ τοῦ ἐμπι- στευθῇ χρήματα
E	58	ἱχνογραφεῖ ἀπλᾶ σχή- ματα	M	61	δύναται νὰ μεταβῇ εἰς τὸ Νηπιαγωγεῖον ἄνευ ἐπιτη- ρήσεως
K	59	παίζει ἀπλᾶ ἐπιτραπέ- ζια παιγνίδια			

Ἡλικίας 6-7 ἐτῶν

Αὐτ Φ	62	χρησιμοποιεῖ μαχαίρι εἰς τὸ τραπέζι πρὸς ἐπάλει- ψιν τοῦ ἄρτου διὰ μαρ- μελάδας κ.λ.π.	Αὐτ Ε	64	πλύνεται μόνος του
E	63	χρησιμοποιεῖ μολύβι διὰ τὴν γραφὴν	Αὐτ Ε	65	πηγαίνει εἰς τὸ κρεβάτι τοῦ μόνος του

Ἡλικίας 7-8 ἐτῶν

- Αὐτ Γ 66 γνωρίζει τὴν ὥραν εἰς τὸ ὠρολόγιον (τουλάχιστον μέχρι τὰ τέταρτα) K 68 παύει νὰ πιστεύῃ περὶ τοῦ ἔρχομοῦ τοῦ Ἀγίου Βασιλείου διὰ τὴν διανομὴν τῶν δώρων κ.λ.π.
- Αὐτ Φ 67 χρησιμοποιεῖ εἰς τὸ τραπέζι μαχαίρι, διὰ νὰ κόπῃ K 69 λαμβάνει μέρος εἰς προεφηβικά παιγνίδια
- Αὐτ Ε 70 κτενίζεται μόνος του

Ἡλικίας 8-9 ἐτῶν

- A 71 χρησιμοποιεῖ ἐργαλεῖα E 73 ἀναγινώσκει ἐξ ἰδίας πρωτοβουλίας
- A 72 ἐκτελεῖ συνήθεις οἰκιακὰς ἐργασίας Αὐτ Γ 74 λαμβάνει τὸ λουτρόν του μόνος

Ἡλικίας 9-10 ἐτῶν

- Αὐτ Φ 75 προσέχει κατὰ τὴν ὥραν τοῦ φαγητοῦ νὰ μὴ κάμνῃ ζημίας εἰς τὸ τραπέζι M 77 περιέρχεται τὴν πόλιν ἐλευθέρως
- Αὐτ Κ 76 βοηθεῖ εἰς μικρὰ ψώνια

Ἡλικίας 10-11 ἐτῶν

- E 78 γράφει ἐνίοτε συντόμους A 80 ἐκτελεῖ μικρὰς ἐπ' ἀμοιβῇ ἐπιστολάς
- E 79 δύναται νὰ κάμνῃ τηλεφωνήματα E 81 χρησιμοποιεῖ τὸ ταχυδρομεῖον δι' ὑποθέσεις του

Ἡλικίας 11-12 ἐτῶν

- A 82 ἐκτελεῖ ἀπλῶς τινὰς δημιουργικὰς ἐργασίας E 84 θέλει νὰ ἀναγινώσῃ βιβλία, ἐφημερίδας καὶ περιοδικὰ
- Αὐτ Κ 83 δύναται νὰ ἐπιμελῇται τοῦ ἑαυτοῦ του ἢ τῶν ἄλλων

Ἡλικίας 12-15 ἐτῶν

- K 85 παίζει δύσκολα παιγνίδια K 88 λαμβάνει μέρος εἰς ἀσχολήσεις ἐνηλίκων
- Αὐτ Ε 86 δύναται πλήρως νὰ ἐνδυσθῇ A 89 ἐκτελεῖ ὑπευθύνως συνήθεις μικροεργασίας
- Αὐτ Κ 87 ἀγοράζει συμπληρώματα τῆς ἐνδύσεώς του (μαντηλάκια, ζῶνες κ.λ.π.)

Ἡλικίας 15-18 ἐτῶν

- E 90 ἐπικοινωνεῖ δι' ἀλληλογραφίας Αὐτ Κ 93 ἐξέρχεται τῆς οἰκίας κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἡμέρας, ἄνευ ἐπιτηρήσεως

- E 91 παρακολουθεῖ τρέχοντα γεγονότα Αὐτ Κ 94 ἔχει τὸ «χαρτζιλίκι» του
- M 92 πηγαίνει μόνος εἰς πλησίον τοποθεσίας Αὐτ Κ 95 ἀγοράζει τὰ ἐνδύματά του

Ἡλικίας 18-20 ἐτῶν

- M 96 πηγαίνει μόνος εἰς μακρινὰ ταξίδια Αὐτ Κ 99 ἐξέρχεται τῆς οἰκίας κατὰ τὰς νύκτας ἄνευ περιορισμοῦ
- Αὐτ Κ 97 ἐπιμελεῖται τῆς υγείας Αὐτ Κ 100 ἐλέγχει τὰ παντὸς εἶδους τοῦ
- A 98 ἔχει ἐργασίαν ἢ εἶναι σπουδαστὴς Αὐτ Κ 101 ἔχει ἐπίγνωσιν τῶν εὐθύνων του ὡς προσώπου

Ἡλικίας 20-25 ἐτῶν

- Αὐτ Κ 102 ἐξοδεύει τὰ χρήματά του μετὰ προνοίας K 104 συμβάλλει εἰς τὴν κοινωνικὴν εὐημερίαν
- K 103 ἔχει ἐπίγνωσιν τῶν εὐθυνῶν του ἔναντι τῶν ἄλλων Αὐτ Κ 105 προνοεῖ διὰ τὸ μέλλον

Ἡλικίας 25 ἐτῶν καὶ ἄνω

- A 106 ἐκτελεῖ ἐργασίας ἐπίδεξιως Αὐτ Κ 112 ἐκτελεῖ προμηθείας χάριν ἐτέρων προσώπων
- A 107 ἀσχολεῖται μὲ ἐπωφελεῖς δημιουργικὰς ἐργασίας A 113 διευθύνει ἢ διαχειρίζεται ἀνατιθεμένης ἐργασίας
- A 108 συστηματοποιεῖ τὴν ἐργασίαν του A 114 ἐκτελεῖ εἰδικευμένην ἢ ἐπιστημονικὴν ἐργασίαν
- K 109 ἐμπνέει ἐμπιστοσύνην K 115 συμμετέχει τῶν κοινῶν εὐθυνῶν
- K 110 προάγει τὴν κοινωνικὴν πρόοδον A 116 ἐκμεταλλεύεται τὰς παρουσιαζομένας εὐκαιρίας
- A 111 ἐποπτεύει καὶ κρίνει ἐπαγγελματικὰς σχολὰς K 117 συμβάλλει εἰς τὴν γενικὴν πρόοδον καὶ εὐημερίαν¹.

Νικ. Β. Πετρούλακης

1. Περί τῆς κλίμακος ταύτης Πρβλ.

α) E. A. Doll: Vineland Social Maturity Scale. Minneapolis, 1947.

β) E. A. Doll: The Relation of Social Competence to Social Adjustment, 1948.

γ) C. E. Skinner: Educational Psychology, London, 1959 σελ. 300.

δ) L. F. Shaffer: The Psychology of Adjustment, Boston, 1956, σελ. 350.

ΠΑΡΑΚΛΗΣΙΣ

“Οσοι ἐκ τῶν κ. κ. συνδρομητῶν καθυστεροῦν τὰς συνδρομὰς τῶν παρακαλοῦνται θερμῶς, ὅπως φροντίσουν διὰ τὴν ἀποστολὴν τῶν. Ἡ ἐκδοσις τοῦ περιοδικοῦ μας στηρίζεται κυρίως εἰς τὰς συνδρομὰς τῶν ἀναγνωστῶν του.

ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΑΙ ΖΩΗ

Ο ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΣ ΚΑΙ Η ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

(Συνέχεια από το προηγούμενο και τέλος)

5. Συγκεκριμένα αγαθά του πειραματισμού και της έρευνας
έν γένει. Είναι τόσον εμφανή τα σπουδαία αποτελέσματα μιας συστημα-
τικής έρευνητικής εργασίας εις την Παιδείαν της Πατρίδος μας ώστε κα-
ταντὰ περιττή κάθε λεπτομερής ανάπτυξις των. Έδω μόνον επιγραμματι-
κώς μάλλον αναφέρωμεν ώρισμένα από αυτά.

Θα επιτευχθῇ ἀληθής γνωριμία με την πραγματικήν φύσιν τοῦ Ἑλλη-
νόπαιδος τροφίμου καὶ μάλιστα με τὰς πραγματικὰς του δυνάμεις ἐν σχέ-
σει με τὴν παιδαγωγικὴν ἐπίδρασιν τὴν ὁποῖαν ἐπιθυμοῦμεν νὰ ἀσκήσω-
μεν. Τοιοῦτοτρόπως ὀρίστοι καὶ ἀνεύθυνοι φράσεις ὅπως «ἡ κρίσις τοῦ
παιδιοῦ ἀρχίζει ἀπὸ τὴν τάδε ἡλικία» κλπ. θὰ ἀποφεύγουνται.

Θὰ γνωρίζωμεν ἐπακριβέστερον τὴν πορείαν ἐξελίξεως τῶν παιδιῶν
μας πρὸς τὴν ὥριμανσιν καὶ τοιοῦτοτρόπως θὰ μπορέσωμεν νὰ καθορίσω-
μεν ἐπιτυχέστερον τὴν ἐξελικτικὴν πορείαν τῆς παρεχομένης ἀγωγῆς.

Θὰ βοηθήσωμεν θετικῶς εἰς τὴν ὁμαλὴν καὶ ὑγιεινὴν ἀνάπτυξιν τοῦ
τροφίμου καὶ διὰ τῆς ἀναγνωρίσεως τῶν δυσκολιῶν του καὶ διὰ τῆς βοή-
θείας μας πρὸς ὑπερνίκησιν των.

Θὰ ἐπιτύχωμεν οἰκονομίαν χρόνου εἰς τὴν ὅλην παιδαγωγικὴν προσ-
πάθειαν.

Θὰ κάμωμεν τὴν μάθησιν πλέον εὐχάριστον καὶ περισσότερον ἀποτε-
λεσματικὴν.

Θὰ ἀποφύγωμεν τὸν κυκεῶνα ἀνευθύνων καὶ ἀντιθέτων ἀλληλοσυγ-
κρουομένων προσωπικῶν ἀντιλήψεων καὶ θὰ ὀδηγοῦμεθα εἰς ὅσον τὸ δυ-
νατὸν ἀντικειμενικὰ εὐρήματα.

Ὡς διδάσκαλοι θὰ προχωρῶμεν με περισσοτέραν πεποίθησιν εἰς τὸ
ἔργον μας, θὰ ἀπολαμβάνωμεν τῆς χαρᾶς τοῦ δημιουργικοῦ ἔργου τῆς
ἐρευνητικῆς εργασίας καὶ θὰ ἔχωμεν ἀποφασιστικῶς θέσει τὸν ἑαυτὸν μας
εἰς τὴν ἀναντίρρητον θέσιν τοῦ ἐπιστήμονος ἐρευνητοῦ.

Εἶναι ὁ μόνος τρόπος ἴσως νὰ ἀποφύγωμεν τὴν λατρείαν τῶν «Παι-
δαγωγικῶν εἰδῶλων», ἥτοι τὴν ἀπλὴν ἀντιγραφὴν διὰ τὴν Παιδείαν τῆς
Πατρίδος μας ὅσων ἐφαρμόζονται εἰς ἄλλας χώρας, τὰ ὁποῖα ἐνῶ δὲν θὰ
τὰ ἀγνοῶμεν ἀλλὰ θὰ τὰ παρακολουθῶμεν καὶ θὰ διδασκώμεθα ἀπὸ αὐ-
τά, ἐν τούτοις δὲν θὰ ἔχωμεν ἀνάγκην νὰ καταφεύγωμεν εἰς τυφλὴν παρα-
δοχὴν των καὶ ἐπομένως :

Θὰ ὀδηγηθῶμεν ἀσφαλῶς εἰς τὴν δημιουργίαν ἀληθοῦς Ἑλληνικῆς
Παιδαγωγικῆς Ἐπιστήμης, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον εἶναι καὶ πόθος ὅλων καὶ τὸ
ὁποῖον θὰ ἀποτελέσῃ ἀποφασιστικὴν εἴσοδον καὶ πορείαν τῆς πατρίδος
μας εἰς τὸν σύγχρονον πολιτισμὸν με ἀπαιτήσεις μάλιστα πρωτοπορίας.

II. Ο ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΣ ΩΣ ΕΡΕΥΝΗΤΗΣ

Εἶναι μάλλον βέβαιον ὅτι εἰς τὸ ἐπιτακτικὸν καὶ σοβαρὸν αἶτημα τῆς
ἐρεῦνης δὲν θὰ εὐρεθῇ κανεὶς νὰ ἔχη σοβαρὰς ἀντιρρήσεις. Ἀλλὰ ἀπὸ τὸ
σημεῖον αὐτὸ ἀρχίζουν ἀμέσως τὰ εὐλόγα ἐρωτήματα :

Ποῖος θὰ πραγματοποιῇ τὴν ἐρευνητικὴν αὐτὴν προσπάθειαν ; Ποῦ
θὰ λαμβάνῃ χώραν ; Πῶς θὰ ἐπιτελῇται ὥστε νὰ εἶναι πράγματι ἀντικει-
μενικὴ καὶ γόνιμος ;

Ἡ ἐργασία αὕτη δὲν ἀποτελεῖ παρὰ μίαν προσπάθειαν διὰ νὰ δο-

θοῦν ἀπαντήσεις — κατὰ τὸ δυνατόν αἱ πλέον ὀρθαί — εἰς τὰ ζητήματα αὐτά.

Τελευταίως πολὺς γίνεται λόγος δι' ἵδρυσιν ἐνὸς τουλάχιστον εἰδι-
κοῦ παιδαγωγικοῦ Ἰνστιτούτου με σκοπὸν καθαρῶς ἐρευνητικόν. Καὶ διὰ
μὲν τὴν ὀρθότητα καὶ ἀναγκαιότητα τοῦ αἰτήματος αὐτοῦ ὑπάρχει αὐθόρ-
μητος καὶ δι' ὅλης καρδίας συμφωνία. Διὰ τὸ πότε ὅμως θὰ ἀντιληφθοῦν
τὴν σπουδαιότητά του καὶ θὰ χωρήσουν ἀποφασιστικῶς εἰς τὴν ἵδρυσιν
του ἐκεῖνοι ἀπὸ τοὺς ὁποῖους τοῦτο κυρίως ἐξαρτᾶται, αὐτὸ εἶναι τὸ πλέον
ἀμφίβολον καὶ ἀβέβαιον. Ὅσον ἀφορᾷ τὰ Πειραματικὰ σχολεῖα τῶν δύο
Πανεπιστημίων μας νομίζομεν ὅτι δὲν θὰ ἐχρειάζοντο μεγάλοι ἀπαιτήσεις
διὰ νὰ ἀποβοῦν πράγματι ἐργαστήρια ἐρεῦνης.

Ἡ πρότασις ἐπίσης ἄλλων ὅπως καὶ εἰς τὴν ἑδραν ἐκάστης Γενικῆς
Ἐπιθεωρήσεως δημιουργηθοῦν τοιοῦτου εἵδους πειραματικὰ σχολεῖα, εἶναι
μία θαυμασία ἰδέα. Εἰς σχολεῖα σοβαρὰς Παιδαγωγικῆς Ἐρεῦνης θὰ ἦτο
δυνατὸν ἀκόμη νὰ μετατραποῦν τὰ κατὰ τόπους πρότυπα σχολεῖα ὅπως
ὀρθῶς πολλοὶ ἔχουν εἰσηγηθῇ. Ἐξ ἄλλου τὰ πρότυπα τῶν Ἀκαδημιῶν
ἐπεβάλλετο νὰ εἶναι κέντρα πειραματισμοῦ, τὰ ὁποῖα πρακτικῶς θὰ εἰση-
γον καὶ θὰ ἐξεπαιδεύον τοὺς μέλλοντας ἐκπαιδευτικοὺς εἰς τὰς μεθό-
δους τῆς Παιδαγωγικῆς Ἐρεῦνης συγκεκριμένως.

Παρὰ ταῦτα, ὅμως, οἱ γράφοντες, τὴν ἰδιοιτέραν ἔμφασιν τοῦ προκει-
μένου ἀποδίδουν εἰς ἓνα ἄλλον παράγοντα.

Αὐτὸς εἶναι ὁ διδάσκαλος. Ἐκαστος διδάσκαλος.

Ἐκαστον σχολεῖον μονοθέσιον, ὀλιγοθέσιον ἢ πολυθέσιον, χωρίου,
κωμοπόλεως ἢ πόλεως δύναται καὶ πρέπει νὰ ἀποβῇ κέντρον ἐρεῦνης εἰς
τὴν ἀγωγὴν.

Τὸ σχολεῖον ἐρεῦνης εἶναι ἡ βασικὴ ἔννοια τοῦ «Νέου» σχολείου καὶ
αὐτὸ τοῦ δίδει ὄντως τὴν δικαίωσιν του. Αὕτη εἶναι ἡ προσδευτικὴ πορεία
του. Ἡ παιδαγωγικὴ ἐρευνα πρέπει νὰ ἀποτελέσῃ κύριον μέρος τῆς ἐργα-
σίας τοῦ σχολείου σήμερον. Τὰ ἀνωτέρω ἀναφερθέντα εἰδικὰ σχολεῖα ὑπὸ
τὴν μορφήν των ὡς ὄντως πειραματικὰ θὰ ἠμποροῦσαν νὰ δώσουν τὸ ὅλον
ἐρευνητικὸν πνεῦμα καὶ τὰς μεθόδους ἐργασίας πρὸς ὅλους τοὺς διδασκά-
λους. Ἐκεῖνοι ἐπίσης οἱ ὁποῖοι εἶναι οἱ ἀρμόδιοι νὰ δώσουν τὴν γενικὴν
αὐτὴν ὠθησιν πρὸς ἐρευναν καὶ νὰ δημιουργήσουν τὴν ὅλην ἀνάλογον
ἀτμόσφαιραν εἶναι ἀφ' ἐνὸς μὲν ἡ Κεντρικὴ Ἐκπαιδευτικὴ Ἀρχὴ καὶ μά-
λιστα τὸ Ἀνώτατον Ἐκπαιδευτικὸν Συμβούλιον ὡς καὶ οἱ κατὰ τόπους
ἐκπαιδευτικαὶ ἀρχαὶ ἐπιθεωρήσεως. Οἱ κύριοι λόγοι οἱ ὁποῖοι συνηγοροῦν
— πιστεύομεν ὑπὲρ τῆς ἀπόψεώς μας αὐτῆς — ὅπως δηλαδὴ τὸ ἐρευνητικὸν
πνεῦμα ἐγκολπωθῇ καὶ εὖρῃ ἔκφρασιν ὑπὸ μορφήν ἔργου εἰς κάθε διδά-
σκαλον εἶναι οἱ ἀκόλουθοι :

— Ὁ διδάσκαλος ζῇ ὁ ἴδιος μέσα εἰς κάθε εἶδους συνθήκας — φυσι-
κὰς, κοινωνικὰς, πολιτιστικὰς — εἰς τὸ κάθε εἶδους σχολεῖον καὶ ἐπομένως
εἶναι ὁ μόνος ὁ ὁποῖος μέσα εἰς φυσικὸν πλέον καὶ ὄχι τεχνητὸν περιβάλ-
λον ἐργαστηρίου θὰ διεξαγάγῃ τὰς ἐρεῦνας του, αἱ ὁποῖαι θὰ τὸν ὀδηγή-
σουν εἰς ἀποτελέσματα τὰ ὁποῖα φέρουν ἐντὸς των τοὺς πραγματικῶς ὑφι-
σταμένους αὐτοὺς παράγοντας εἰς ἕκαστον ἰδιαιτέρον τόπον.

— Ὁ διδάσκαλος ὁ ὁποῖος συνεχῶς καὶ εἰς θέσιν μονίμου συνδέσμου
ἐργάζεται με τοὺς τροφίμους ἐπὶ των ὁποίων θὰ ἀσκήσῃ τὴν ἐρευνάν του,
καθὼς ἔχει ἄμεσον καὶ στενὴν οἰκειότητα με ὅλους τοῦ σχετικῶς παρὰ-
γοντας οἱ ὁποῖοι συμπλέκονται εἰς τὴν ζωὴν των μαθητῶν, εἰς τὴν παιδα-
γωγικὴν πρᾶξιν κλπ. εἶναι ὁ πλέον δόκιμος ὡς ἐκ τούτου νὰ δώσῃ τὴν
κατὰ τὸ δυνατόν ὀρθοτέραν ἐρμηνείαν εἰς τὰ ἐκ τῆς ἐρεῦνης του ἐξαγόμενα.

— Γενικῶς δύναται νὰ λεχθῇ ὅτι μία ἐρευνητικὴ ἐργασία εἶναι τόσον

523

κετὰ καθαρὰ εἰς τὸν νοῦν μας. "Αλλῶστε καὶ οἱ γράφοντες προσωπικῶς ἡσυχολήθησαν κάποτε μὲ ἐρευνητικὴν ἐργασίαν εἰς τὴν τάξιν των ἂν καὶ ὄχι ἀπολύτως σοβρῶς καὶ συστηματικῶς τότε. Ἐπίσης ἴσως δὲν θὰ εἶναι ὑπερβολὴ νὰ λεχθῇ ὅτι καὶ ἕκαστος σχεδὸν διδάσκαλος ὑποβάλλεται εἰς κάποιου εἵδους πειραματικὴν προσπάθειαν. Ἡ προσπάθεια ὅμως αὕτῃ πρέπει νὰ λάβῃ συστηματικὴν καὶ ἀντικειμενικὴν μορφήν. Αὐτὸ εἶναι ἐκεῖνο τὸ ὅποιον κατὰ κόρον καὶ φορτικῶς ἐπαναλαμβάνεται συνεχῶς εἰς τὴν ἐργασίαν αὐτήν. Ὁ διδάσκαλος θὰ προβληματισθῇ ἐπάνω εἰς τὰ καθημερινὰ προβλήματα τῆς τάξεώς του. Ἡ πρώτη ἐκκίνησις εἶναι ἡ θέσις ἐρωτημάτων. Ἰδοὺ π.χ.: «Ποῖοι οἱ παράγοντες ποὺ ἐπιδροῦν ἀρνητικῶς εἰς τὸ σημεῖον αὐτοῦ τοῦ ἔργου μου;» «Ποῖα ἢ σχέσις α συμπεριφορᾶς μου καὶ α ἀντιδράσεως τῶν μαθητῶν μου;» «Ποῖα ἀκριβῶς ἢ διοφορὰ—ἐὰν ὄντως ὑφίσταται—εἰς τὴν ἐπίδρασιν τοῦ μαθήματος τῆς Γεωγραφίας ἐπὶ τῶν δύο φύλων τῶν τροφίμων τῆς τάξεώς μου;» «Ποῖα γεγονότα ἔχουν μεταβάλλει τελευταίως τὴν συναισθηματικὴν ἔκφρασιν καὶ τὴν σχολικὴν ἀπόδοσιν τοῦ Α μαθητοῦ;» «Ποῖα ἢ ἀναγκαῖα ἀντικειμενικὴ ἔρευνα διὰ νὰ ἐκτιμῆσω τὰ πραγματικὰ ἀποτελέσματα δύο διαφορετικῶν μεθόδων πρώτης ἀναγνώσεως;» κ.λ.π.

Τὰ ἀποτελέσματα κάθε ἐρεύνης εἶναι ὀρθότερον νὰ δημοσιεύωνται καὶ διὰ νὰ λοβάνουν γνῶσιν αὐτῶν ὅλοι καὶ διὰ νὰ εἶναι δυνατόν νὰ τὰ ἐπαναλαμβάνῃ αὐτὰ τὰ ἴδια ὅποιος ἐπιθυμεῖ, ὥστε νὰ τὰ ἐπιβεβαιώσῃ ἢ ἐπαναλαμβάνῃ αὐτὰ τὰ ἴδια ὅποιος ἐπιθυμεῖ, ὥστε νὰ τὰ ἐπιβεβαιώσῃ ἢ — ἐφ' ὅσον τυχόν δὲν εἴναι ὀρθὰ — νὰ προσπαθῇ νὰ καταδείξῃ πειραμα-
τικῶς τὴν ἁλλοτρίωσιν τῆς ὀρθότητος. Διὰ τὸν σκοπὸν αὐτὸν κάθε ἐρευνᾶ δη-
μοσιευομένη πρέπει νὰ ἐκτίθεται λεπτομερῶς μὲ τὸν τρόπον τὸν ὁποῖον
αὐτὴ ἔλαβε χώραν. Πρὸς τοῦτο εἶναι ἀνάγκη νὰ περιλαμβάνῃ ἀπαραιτή-
τως τὰ ἑξῆς τμήματα:

καὶ αἱ μεταξύ των σχέσεις, ἡ πλήρης κατανόησις τοῦ προβλήματος κλπ.).

III. ΕΡΕΥΝΗΤΕΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ

1. Ποῖον εἶναι τὸ εἶδος τῶν ἀντιδράσεων τῶν μαθητῶν ἐξ αἰτίας μιᾶς αὐθεντικοῦ τύπου προσωπικότητος τοῦ διδασκάλου;

Εἰς τὰ μονοτάξια ἐπίσης σχολεῖται δύναται νὰ μελετηθῇ τὸ εἶδος τῶν ἰδιαιτέρων σχέσεων τῶν μαθητῶν διαφόρων ἡλικιῶν.

5. Ποῖαι αἱ συνήθεις ἀντικοινωνικαὶ ἐκδηλώσεις τῶν μαθητῶν καὶ ποῖα τὰ συνήθη αἰτία τῶν;

Β'. Προβλήματα ἐρεύνης ἀναγόμενα εἰς τὰς διαφόρους ἀπόψεις τῆς πνευματικῆς ἀναπτύξεως τῶν μαθητῶν

6. Πότε παύει εἰς τὸ παιδί ἡ σύγκρουσις μεταξὺ λογικῆς καὶ ὀπτικῆς ἀντιλήψεως τῶν πραγμάτων;

7. Πότε τὸ παιδί ἀποκτᾷ τὴν ἔννοιαν τῆς σταθερότητος τοῦ ἀριθμοῦ;

8. Τὸ ποσοστὸν ἐγωκεντρικότητος εἰς τὸν παιδικὸν λόγον.

9. Πότε ἐμφανίζεται ἡ χρῆσις διαφόρων συνδέσμων ὅπως π.χ. τῆς αἰτιότητος;

10. Ἡ ἀντίληψις τῆς ἐννοίας τοῦ χώρου εἰς τὸ παιδί;

11. Ἡ ἀνιμιστικὴ ἀντίληψις τοῦ παιδιοῦ περὶ κόσμου.

12. Ποῖα ἡ κατάλληλος ἡλικία διὰ τὴν διδασκαλίαν συστηματικῆς ἀναγνώσεως ἢ ἐγγραφῆς ἢ ἐκτελέσεως ὀριζμητικῶν πράξεων; κλπ.

Γ'. Προβλήματα σχετικὰ μετὰ τὴν διδακτικὴν ἐργασίαν εἰς τὴν τάξιν

13. Ποῖα εἶναι ἡ κατάλληλος χρονικὴ διάρκεια διδασκαλίας δι' ἓνα ἕκαστον τῶν μαθημάτων εἰς τὴν τάξιν;

14. Πειραματικὴ μελέτη τῆς κατ' οἶκον ἐργασίας τῶν μαθητῶν εἰς σχέσιν μετὰ τὴν πρόοδόν των, ἢ τὴν διαγωγὴν των ἢ τὰς συναισθηματικὰς ἀντιδράσεις των.

15. Ποῖα ἡ πραγματικὴ ἐπίδρασις μιᾶς παθητικῆς ἢ μιᾶς ἐνεργητικῆς μεθόδου διδασκαλίας ἐπὶ τοῦ δημιουργικοῦ τρόπου τοῦ σκέπτεσθαι τῶν μαθητῶν; (Λύσις ἐντελῶς νέων προβλημάτων). Ποῖα ἡ ἀξιολόγησις καὶ ἐκτίμησις τῶν δύο αὐτῶν μεθόδων πειραματικῶς;

16. Ἡ ὁμαδικὴ ἢ ἡ συνήθης διδασκαλία τάξεως εἶναι προτιμότερα εἰς τὰ διάφορα μαθήματα;

Δ'. Προβλήματα παιδαγωγικῆς ψυχολογίας εἰς τὴν τάξιν

17. Ποῖα ἐκ τῶν δύο, ἡ κατὰ τμήματα ἢ τοῦ ὅλου μέθοδος πρὸς ἀπομνημόνευσιν ποιήματος εἶναι ἢ πλεον ἀποτελεσματικώτερα;

18. Ποῖα εἶδη ἐξετάσεων ἐντὸς τῆς τάξεως προτείνονται; Ποῖα τὰ ἀποτελέσματα ἐκάστης;

19. Ποῖον εἶδος θεμάτων διὰ γραφὴν ἐκθέσεων εἶναι τὸ πλεον γονιμώτερον;

20. Σπουδὴ τῆς ὑπερβολικῆς διδασκαλίας καὶ ὑπερβολικῆς μαθήσεως, ἢ ὅποια λαμβάνει χώραν εἰς τὴν τάξιν.

21. Τάξεις μετὰ μαθητὰς τοῦ αὐτοῦ ἢ διαφόρου (ποικίλου) διανοητικοῦ ἐπιπέδου εἶναι προτιμότεραι;

22. Ποῖα ἡ σχέσις μεταξὺ μιᾶς προγνώσεως ἐπιτυχίας μαθητοῦ εἰς τὴν σχετικὴν ἐργασίαν καὶ τῶν πραγματικῶν ἐπιτευχθέντων ἀποτελεσμάτων;

23. Ποῖα ἡ σχέσις μεταξὺ διανοητικοῦ ἐπιπέδου μαθητοῦ καὶ σχολικῆς ἐπιδράσεως;

24. Ποῖα ἡ σχέσις τῆς διανοητικῆς διαφορᾶς τῶν δύο φύλων εἰς τὴν τάξιν καὶ τῆς ἐπιδόσεώς των;

25. Σπουδὴ τῶν μαθητῶν μετὰ ὑψηλὸν διανοητικὸν ἐπίπεδον καὶ ἀνεπαρκὴ ἐπίδοσιν μαθήσεως;

26. Ποῖα ἡ σχέσις διανοητικοῦ ἐπιπέδου καὶ διαγωγῆς τῶν μαθητῶν;

Ε'. Προβλήματα σχέσεων καὶ ἀναλογιῶν μεταξὺ διαφόρων παραγόντων σχετικῶν πρὸς τὴν ἀγωγὴν

27. Σχέσις σχολικῆς ἐπιδόσεως καὶ κοινωνικο-οἰκονομικῆς καταστάσεως τῆς οἰκογενείας τῶν μαθητῶν.

28. Σχέσις σχολικῆς ἐπιδόσεως καὶ πολιτιστικοῦ μορφωτικοῦ ἐπιπέδου τῆς οἰκογενείας.

29. Σχέσις σχολικῆς ἐπιδόσεως καὶ ἐπαγγέλματος γονέων μαθητῶν.

30. Σχέσις σχολικῆς ἐπιδόσεως καὶ μεγέθους οἰκογενείας (ὀλίγων μελῶν, πολύτεκνος).

31. Σχέσις σχολικῆς ἐπιδόσεως καὶ θέσεως οἰκογενείας ἀπὸ θρησκευτικῆς ἀπόψεως.

32. Σχέσις σχολικῆς ἐπιδόσεως καὶ σειρᾶς γεννήσεως μαθητῶν εἰς τὴν οἰκογένειαν.

33. Σχέσεις μεταξὺ ἀντικοινωνικῶν τάσεων μαθητῶν καὶ τῆς μορφῆς τῆς οἰκογενείας (πατριαρχικὴ καὶ φιλελευθέρου πνεύματος κλπ.).

ΣΤ'. Διάφορα ἄλλα προβλήματα

34. Συγκριτικὴ μελέτη μεταξὺ τῆς σχολικῆς ἐπιδόσεως μαθητῶν πόλεων καὶ χωρίων. Ἐπίσης μεταξὺ παιδιῶν ἐργατικῆς τάξεως εἰς τὰς πόλεις καὶ ἀγροτῶν εἰς τὰ χωρία.

35. Ποῖα ἡ σχέσις διαφερόντων γονέων καὶ διαφερόντων μαθητῶν;

36. Εἰς ποῖα πράγματα ὑπάρχει ἔλλειψις προτιμήσεων τῶν παιδιῶν τῶν δύο φύλων εἰς τὸ σχολεῖν;

37. Ποῖα τὰ ἀποτελέσματα διαφόρων εἰδῶν ὥρολογίων προγραμμάτων εἰς τὴν τάξιν;

38. Ποῖον εἶναι τὸ ποσὸν καὶ τὸ εἶδος τοῦ ἐπικρατοῦντος λεξιλογίου εἰς τὰ παιδιά τῆς πόλεως καὶ τοῦ χωρίου;

39. Πῶς διαθέτουν τὸν ἐλεύθερον χρόνον των τὰ παιδιά εἰς τὴν πόλιν καὶ ἐκεῖνα εἰς τὸ χωρίον;

40. Μελέτη τῶν συναισθηματικῶν ἀντιδράσεων καὶ ἐπιδράσεων μιᾶς τάξεως μετὰ ἄρρενα διδάσκαλον καὶ τῆς ἰδίας τάξεως μετὰ διδασκάλισσαν;

41. Συγκριτικὴ μελέτη τῶν διαφερόντων παιδιῶν πόλεων καὶ χωρίων.

42. Μελέτη τῶν ψυχολογικῶν συνεπειῶν τῆς ἀποτυχίας τῶν μαθητῶν εἰς τὰ διάφορα πεδία τῆς σχολικῆς ἐργασίας ἐντὸς τῆς τάξεως.

43. Σπουδὴ συστηματικῆς ἰδιατέρων περιπτώσεων προβληματικῶν, δυσκόλων, δυσπροσαρμόστων παιδιῶν, κ. ἄ.

Εἰς ἄλλην μελέτην μας θὰ ἐκτεθοῦν αἱ διάφοροι μέθοδοι ἐρεύνης καὶ ἰδιατέρως θὰ παρασχεθῇ ἡ κλασσικὴ τεχνικὴ πορεία ἐρεύνης ἐνὸς προβλήματος. Παραλλαγαὶ τῆς πορείας αὐτῆς θὰ ὑπάρξουν βεβαίως ἀναλόγως τῆς φύσεως τοῦ προβλήματος. Γενικῶς ὅμως τὰ μέρη τὰ ὅποια αὐτὴ περιλαμβάνει θὰ πρέπει εἰ δυνατόν νὰ περιέχωνται εἰς πᾶσαν ὁμαδικὴν φύσεως ἐρευνητικὴν ἐργασίαν διὰ νὰ εἶναι αὐτὴ ὁλοκληρωμένη.

Γ. Μαραγκοῦδάκης καὶ Κ. Πασσαῖκος

ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΡΑΞΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΑΞΗ

Προβλήματα Νεωτέρας Διδακτικής

ΔΙΑΜΟΡΦΟΥΣΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ ΤΩΝ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

Κάθε δάσκαλος πρέπει να κατέχει τους βασικούς νόμους του διαμορφούντος λόγου και να τους εφαρμόζει στη διδασκαλία του.

Scharrelmann

I

Γύρω από την καλλιέργειαν της έκφραστικής δυνάμεως του παιδιού, οι αντιπρόσωποι του νέου σχολείου διετύπωσαν τες πιο συγχρονισμένες απόψεις που όλες τους στές επί μέρους λεπτομέρειες συγκλίνουν εις την φροντίδα που πρέπει να καταβληθῇ από τὸν δάσκαλο γιὰ τὴν ἀφύπνισιν τῶν δημιουργικῶν δυνάμεων τῶν παιδιῶν.

Ἡ ἀφύπνισις ὅμως αὐτῇ τῶν δημιουργικῶν δυνάμεων τοῦ παιδιοῦ πρέπει νὰ ἀκολουθήσῃ ἄλλην ὁδὸν καὶ ὄχι ἐκείνην ποὺ ἀκολουθοῦσαν καὶ ἀκολουθοῦν οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ παλίου σχολείου.

Κάθε συγχρονισμένος δάσκαλος πρέπει νὰ κατέχῃ τὴν τέχνην τῆς περιγραφῆς καὶ τῆς διηγήσεως.

Αὐτὸ δὲν σημαίνει βέβαια πὼς πρέπει νὰ εἶναι καὶ ποιητής. Αὐτὸ δὲν γίνεται. Πρέπει ὅμως νὰ κατέχῃ τοὺς βασικοὺς νόμους τοῦ διαμορφούντος λόγου καὶ νὰ μπορῇ νὰ τοὺς ἐφαρμόζῃ στὴ διδασκαλία.

Γι' αὐτὸ στὰ σχολεῖα ὅπου μορφώνονται οἱ δάσκαλοι εἶναι ἀπαραίτητες τέτοιες πρακτικὲς ἀσκήσεις καὶ ἡ εἰσαγωγή εἰς τὴν τεχνικὴν τῆς γλωσσικῆς ἀπεικονίσεως καὶ τῆς διαμορφώσεως γενικὰ διδασκαλίας.

Ἡ περιγραφή καὶ ἡ διήγησις δηλονότι τοῦ δασκάλου εἶναι ἐκείνη ποὺ ἀναγκάζει τὸ παιδί νὰ ἐκδηλώσῃ συναισθήματα καὶ νὰ ἀνακοινώσῃ ιδέες.

Ἡ διήγησις δηλαδὴ τοῦ δασκάλου πρέπει νὰ εἶναι τέτοια ὥστε νὰ ἀποτελῇ τὸ ἀποφασιστικὸν προστάδιον καὶ γιὰ τὴν ἀφύπνισιν τῆς τέχνης τοῦ γράφειν καὶ ἐκ μέρους τῶν παιδιῶν.

Γι' αὐτὸ τὰ πρῶτα θέματα τῶν ἐκθέσεων μὲ τὰ ὁποῖα πρέπει ὁ δάσκαλος νὰ δουλεύῃ μὲ τὴν τάξιν τοῦ πρέπει νὰ εἶναι παρμένα ἀπὸ τῆς ἐπιζητήσεως καὶ τὸ στενὸν περιβάλλον τῶν παιδιῶν.

II

Ὁ δάσκαλος, κατὰ τὸν Παιδαγωγὸν Scharrelmann, πρέπει νὰ μοιάζῃ σὰν τὸν ποιητὴν, δηλαδὴ νὰ εἶναι δέκτης παιδαγωγικῶν ιδεῶν, πρὸ παντὸς ὅμως ἑνὸς διαμορφωτῆς καὶ ἑνὸς καλλιτέχνης τῶν λέξεων κατὰ τρόπον ποὺ γὰ μεταπλάσσει στὸ μυαλὸ καὶ στὴν καρδίαν τοῦ παιδιοῦ τῆς ιδέας ποὺ τοῦ μεταδίδει.

Ἀλλὰ πέραν τούτου πρέπει νὰ εἶναι καὶ ἑνὸς πρακτικῆς, συνδυάζον-

τας καὶ ἐναρμονίζοντας τὸ περιεχόμενον τῆς διηγήσεως καὶ τῆς περιγραφῆς τοῦ μὲ τῆς ἰδιαίτερες ἀποιτήσεις τῶν παιδιῶν τῆς τάξεώς του.

Πρέπει λοιπὸν ἑνὸς τέτοιος τύπος δασκάλου ποὺ ἐργάζεται μὲ τὴν μορφήν τῆς διαμορφώσεως διδασκαλίας νὰ συνδυάζει:

Διαισθητικὴν ἰδιοφυϊαν.

Ἐπιμέλειαν.

Καλλιτεχνικὴν προπαρασκευὴν καὶ ἐθισμόν, ποὺ νὰ τοῦ ἐπιτρέπῃ νὰ ἐκτιμᾷ σὲ κάθε στιγμὴ ἀπὸ ἀπόψεως διδακτικῆς ὅλες τῆς περιπτώσεις καὶ τῆς εὐκαιρίας ποὺ θὰ παραστοῦν κατὰ τὸν χρόνον τῆς διδασκαλίας.

Θὰ φανῇ ἴσως παράδοξον—προσθέτει ὁ Scharrelmann—ὅτι ὁ δάσκαλος πρέπει νὰ μοιάζῃ στὴν δουλειὰ του σὰν τὸν ποιητὴν.

Ἐξηγεῖ ὅμως ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος διακεκριμένος Γερμανὸς Παιδαγωγὸς πὼς ἐννοεῖ τὴν ἀποψιν αὐτήν.

Ἡ ποιητικὴ δημιουργία, παρατηρεῖ ὁ Scharrelmann, συντίθεται ἀπὸ τρεῖς βασικὰς ἐνέργειες:

1) Ἀπὸ τὴν δημιουργικὴν ἢ ποιητικὴν στὴν στενότερην σημασίαν της.

Ὑπὸ ἔποψιν χρονικὴν ἢ βαθμὶς αὐτὴ εἶναι ἡ συντομωτέρα, δεδομένου ὅτι αἱ ποιητικὲς ἐμπνεύσεις γεννῶνται στὴ στιγμὴ, ὅταν αἴφνης κάποια ἰδέα ποὺ αἰχμαλωτίζει τὴν καρδίαν δὲν βρῖσκει ἀναπαμό, παρὰ τὴ στιγμὴ ἐκείνη ποὺ ντύθηκε μὲ κάποια μορφή.

Ἡ ἰδέα δηλαδὴ ποὺ γιὰ μιὰ στιγμὴ ἐνέσκηψε στὸ μυαλὸ μας καὶ ἄστραψαν στὴν καρδίαν μας, πιέζει τὴν θέλησιν πρὸς δημιουργίαν.

2) Ἡ δευτέρη βασικὴ ἐνέργεια βρῖσκεται ἐντοπισμένη στὴν καλλιτεχνικὴν διαμόρφωσιν. Εἶναι ἡ τεχνικὴ πλευρὰ τῆς δημιουργίας. Ὅσον δηλαδὴ οἱ παλμοὶ τῆς καρδιᾶς μας ἀποκτοῦν μεγαλύτερη ταχύτητα, τόσον καὶ ἡ προσωπικὴ ζωὴ μας ὠθεῖται πρὸς τὴν ἀπόκτησιν τῆς μορφῆς.

3) Ἡ ὡς ἄνω καλλιτεχνικὴ ἀποψὶς βαίνει παράλληλα πρὸς τὴν τρίτην βασικὴν ἐνέργειαν, δηλαδὴ τὴν πρακτικὴν δεδομένου ὅτι ὁ ποιητὴς εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ βρῇ καὶ ἀντίστοιχον προβολὴν εἰς τὴν ἰδέαν.

Αὐτὲς αἱ τρεῖς ἐνέργειες τῆς ποιητικῆς δημιουργίας, τονίζει ὁ Scharrelmann, παρατηροῦνται καὶ στὴν δημιουργικὴ ἐργασία τοῦ δασκάλου.

Καὶ ἐπιλέγει ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος Παιδαγωγός:

«Κρῖμα ποὺ τὰ διδασκαλεῖα» πολὺ λίγη σημασία ἀποδίδουν στὴν τεχνικὴ τῆς γλωσσικῆς ἀπεικονίσεως καὶ τῆς διαμορφώσεως γενικὰ διδασκαλίας.

Τὴν ἀποψιν αὐτὴν τὴν θέτω σὲ ἀνώτερη μοῖρα ἀπὸ τῆς παιδαγωγικῆς γνώσεως μὲ τῆς ὁποῖες φορτῶνουμε τοὺς σπουδαστὰς μας γύρω ἀπὸ τῆς διδακτικῆς ἐπὶ παραδείγματι ιδέας τοῦ Κομενίου.

Οἱ περισσότεροι νεαροὶ δάσκαλοι μένουν ἀβοήθητοι, ὅταν πρόκειται νὰ διηγηθοῦν κάτι στὴν τάξιν κατὰ τρόπον συναρπαστικόν.

Μιλῶ ἀπὸ τὴν πείραν μου καὶ ὄχι ἀπὸ τρίποδος.

Βιβλία γύρω ἀπὸ τὴν σχολικὴν μεταρρύθμισιν δὲν μας ὠφελοῦν τόσον ὅσον ἡ προσπάθεια ποὺ πρέπει νὰ καταβληθῇ ὥστε νὰ εἰσαχθῇ στὰ διδασκαλεῖα—γιὰ τὴν καινούργια γενεὰ τῶν δασκάλων—ἡ τεχνικὴ τῆς διαμορφώσεως διδασκαλίας.»

Αὐτὰ τονίζει κατὰ τρόπον πλέον ἢ ἐμφαντικόν ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος Παιδαγωγός.

1. Scharrelmann: Die Technik des schilderns and erzählens. Hamburg 1902.
2. Στὴν ἐποχὴ τοῦ δὲν ὑπῆρχαν ἀκόμη Παιδαγωγικὲς Ἀκαδημίες.

μανία.

Καί διὰ νὰ ἐκφρασθοῦμε ἀναλυτικώτερον καὶ ἐπὶ τὸ παιδαγωγικώ-
τερον.

III

Τὸ παιδί πρέπει νὰ μάθῃ κάθε τι ποῦ εἶδε καὶ παρετήρησε.

Αὐτὰ ὅμων εἶναι προβλήματα ποῦ μονάχα διὰ τῆς διαμορφώσεως
μποροῦν νὰ λυθοῦν.

Ἡ περιγραφή καὶ ἡ διήγησις τοῦ δασκάλου πρέπει νὰ εἶναι χρωμα-
τισμένη ἔτσι ὥστε τὸ παιδί κάθε φράση τοῦ δασκάλου νὰ τὴν συνοδεύῃ
καὶ μὲ τὲς δικές του γνώμες, μὲ τὲς δικές του ἐπιζητήσεις καὶ μὲ τὲς δικές
του ἀνακαλύψεις.

Μὲ ἄλλα λόγια :

Ὅταν ὁ δάσκαλος αἰχμαλωτίζει τὸ αὐτὶ τῶν παιδιῶν τῆς τάξεώς
του, τότε καὶ στὴν καρδιά τῶν μαθητῶν του ξαναζοῦν ὅσα ἀκοῦνε ἀπὸ
τὸν δάσκαλό τους.

Ἔτσι στὲς εὐνοϊκώτερες περιπτώσεις ἀφυπνίζονται καὶ δημιουργικὲς
δυνατότητες κατὰ τρόπον ἄμεσον. Ἡ ἀφύπνισις ὅμως τῆς δημιουργικῆς
ἐνεργείας τοῦ παιδιοῦ εἶναι μέσον γιὰ ἓνα ἀπώτερον σκοπὸν, νὰ ἀναγκά-
σωμεν δηλαδὴ τὸ παιδί νὰ σκέπτεται κι οὐτὸ μαζί μας, νὰ συναισθάνεται
μαζί μας καὶ νὰ συμμετέχῃ σὲ ἀνακοινώσεις.

Ὅσο δηλαδὴ ἰσχυρότερον αἱ λέξεις τοῦ δασκάλου θέτουν σὲ κίνηση
τὸν κύκλον τῶν παραστάσεων τοῦ παιδιοῦ, τόσο περισσότερο καὶ οὐτὸ
ἀνυψώνει στὴν συνείδησή του παλιὰς παραστάσεις του, τὴν πείραν του καὶ
τὲς παρατηρήσεις του καὶ συνεπὶς τόσο περισσότερο γίνεται δημιουργι-
κὸν στὲς ἐκδηλώσεις του.

Αὕτῃ δὲ ἀκριβῶς ἡ δυνατὴ ἐσωτερικὴ ἐπίδρασις εἶναι ἡ πρώτη καὶ ἡ
σπουδαιότατη.

Τὸ παλιὸ σχολεῖο ἦτανε εὐχαριστημένο, ἐὰν ὁ δάσκαλος στὴν διδα-
σκαλία του καὶ στὲς ἀνακοινώσεις ἦτανε παρασκευασμένος κατὰ τρόπον
ὕλικόν, καὶ ἦτανε ἀτόχος τῆς διδακτέας ὕλης.

Τὸ νεώτερο ὅμως σχολεῖο ἀπαιτεῖ ἐκτὸς τῆς κατοχῆς τῆς ὕλης καὶ
τὴν προπαρασκευὴν τοῦ δασκάλου ἀπὸ ἔποψιν μορφῆς κατὰ τοὺς κανόνες
τῶν καλλιτεχνικῶν νόμων καὶ τὴν προοπτικὴν τοῦ διαμορφοῦντος λόγου.

Ὅποιος παραμελεῖ τὴν ὥς ἄνω διδακτικὴν ἀπαιτήσιν ἢ τὴν θεωρεῖ
ὅχι ἀναγκαίαν καὶ ἐπιβεβλημένην, αὐτὸς ἀσκεῖ ἓνα διδακτικὸν ὕλισμόν πα-
ραμορφωτικῆς ἀπόψεως.

IV

Στὸν παιδαγωγικὸ πειραματισμὸ ἀπὸ τὴν ταπεινότητά μας στὸ δι-
δασκαλεῖο τῶν Γιαννίνων, μαζί μὲ τὸ ρεῦμα τῆς Αἰσθητικῆς Ἀγωγῆς ὡς
ἀντίρροπον τοῦ Intellektualismus, ἡ ἀπαίτησις καὶ ἡ ἔποψις παραλλή-
λως καὶ τῆς καλλιέργειας τῆς διαμορφώσεως διδασκαλίας βρῆκε τὴν πλήρη
τῆς ἀποθέωσιν.

Οἱ παλιοὶ μαθηταὶ καὶ μαθήτριές μου στὸ Διδασκαλεῖο τῆς Ἡπειρώ-
τικῆς πρωτεύουσας μὲ συγκίνηση θὰ φέρουν στὴ θύμησίν τους — μὲ τὴν ἀνά-
γνωσιν τοῦ παρόντος ἄρθρου μας — τὴν ἐπίμονον καὶ αὐτόχρονον Βουδιστι-
κὴν προσπάθειαν ποῦ εἶχε καταβληθῇ πρὸς καλλιέργειαν καὶ τοῦ λογοτε-
χνικοῦ ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὴν διδακτικὴν ἔποψιν.

Αἱ γιορτές, τὰ Kurs, καὶ αἱ ὁμαδικὲς προπαρασκευές, προκειμένου
νὰ διδάξουν στὲς τάξεις τοῦ Προτύπου, ἀπετέλεσαν τὴν πιὸ ἐπαναστατι-

κὴν μορφήν στὸν τομέα τῆς διδακτικῆς καὶ τῆς καλλιέργειας τοῦ διαμορ-
φοῦντος λόγου.

Ὡς κορύφωμα δὲ τῶν ἐπιδράσεων εἰς τὴν μόρφωσιν τῶν τῆς διαμορ-
φώσεως διδασκαλίας δύναται νὰ θεωρηθῇ τὸ γεγονὸς ὅτι πλεῖστοι τούτων
μετὰ τὴν ἀποφοίτησιν τῶν ἐκ τοῦ Διδασκαλείου καὶ κατὰ τὴν περίοδον τῆς
διδασκαλικῆς τῶν δράσεως ἐξειλήχθησαν καὶ σὲ σημαίνοντας καὶ ζηλευ-
τοὺς τεχνίτας τοῦ διδακτικοῦ λόγου καὶ σὲ λογοτέχνας παιδαγωγικῶν καὶ
ἱστορικῶν ἔργων καὶ ἐκδόσεων σχολικῶν¹.

Ἄς μοῦ συγχωρηθῇ ἡ ἐπ' εὐκαιρίᾳ ὡς ἄνω ἐπιβεβλημένη παρέκβασις.

V

Ἐτελειώσαμε...

Τὸ πρόβλημα τῆς διαμορφώσεως διδασκαλίας παραμένει ὅχι γιὰ τὴν
ἐποχὴν μονάχα τοῦ Scharrelmann, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν ἰδικήν μας ἐποχὴν ὡς
ἓνα ἄλυτον ἀκόμη πρόβλημα.

Καὶ γι' αὐτὸ ἴσως δὲν μᾶς κάμνουν καὶ μεγάλην ἐντύπωσιν «αἱ ἀπα-
στράπτουσαι ἀνοησίαι εἰς ἄπταιστον Ἑλληνικὴν» τὰς ὁποίας συναντοῦμε
στὰ σχολικὰ μας βιβλία, τόσοι τὰ Ἀναγνωστικά, ὅσον καὶ τὰ τῆς Ἱστο-
ρίας, Γεωγραφίας καὶ Φυσικῆς Ἰδίσ.

Ὁ χαρακτηρισμὸς ὅμως περὶ τῶν ἀπαστραπτουσῶν ἀνοησιῶν, τὰς
ὁποίας συναντοῦμε στὰ σχολικὰ μας βιβλία δὲν εἶναι τῆς ταπεινότητός μας.

Εἶναι χαρακτηρισμὸς τὸν ὁποῖον διετύπωσεν ὁ Scharrelmann γιὰ τὰ
σχολικὰ βιβλία τῆς ἐποχῆς, ποῦ ἦτανε γεμάτα, κατὰ τὴν ἐπιγραμματικὴν
τοῦ ἐκφρασιν «ἀπὸ ἀπαστράπτουσες ἀνοησίαι εἰς ἄπταιστον Γερμανικὴν»².

Στὴν σημερινὴ δική μας πραγματικότητα εἶναι ἀλήθεια ὅτι ἀρκούμε-
θα σὲ μερικὲς ψευτοβελτιώσεις ὑπὸ ἔποψιν γλωσσικῆς μορφῆς, ἀλλὰ ὑπὸ
ἔποψιν περιεχομένου καὶ διαρθρώσεως παιδαγωγικῆς βρισκόμαστε ἀκόμη
πολὺ μακρὰν τῶν ἀπαιτήσεων τῆς διαμορφώσεως διδασκαλίας καὶ τῶν καλ-
λιτεχνικῶν ἀπόψεων τοῦ διαμορφοῦντος λόγου.

Εὐριπίδης Σούρλας

1. Κατονομάζω μερικοὺς ἀπὸ τοὺς παλιούς μαθητὰς καὶ μαθήτριές μου : Βασ-
δέκην Γεώργιον, Πάτην Χάρην, Μάκην Βασίλειον, Μυλωνᾶν Βασίλειον, Πανούση
Μαρίαν, Παπαδόπουλον Κωνσταντῖνον, Παπαπέτρου Εἰρήνη, Τζουμάκαν Βασίλειον,
Μηνᾶν Στράτη, Παπαδόπουλον Ἀχιλλέα, Παγούνη Σπύρον, Καπώνην Δημήτριον, Χα-
σάπην Κώσταν (Ἀστεροσκοπεῖον Ἀθηνῶν - Πεντέλης) καὶ ἄλλους πολλούς.

2. «Glühender Unsinn in Korrektem Deutsch». Scharrelmann.

ΤΟ "ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΑΙ ΖΩΗ",
ΕΥΧΕΤΑΙ ΣΤΟΥΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΕΣ ΤΟΥ
ΚΑΛΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ
ΚΑΙ
ΕΥΤΥΧΕΣ ΤΟ ΝΕΟΝ ΕΤΟΣ 1962

Πρόλογος: Γράφοντας τις παρακάτω γραμμές νοιώθω την ανάγκη να εξηγηθώ στους αγαπητούς συναδέλφους - αναγνώστες ότι: σκοπός μου δεν είναι να επιδείξω τίποτε το ξεχωριστό, καμμία πρωτότυπη εργασία, αλλά να συμβάλω κι εγώ με τίς μικρές μου δυνάμεις δίνοντας το θάρρος στους νεωτέρους να πειραματισθούν, να δοκιμάσουν.

Βέβαια δὲν θὰ βρῇ κανεὶς ἀπὸ τὴν ἔκφασή τῆς ἐργασίας αὐτῆς κανένα θαῦμα, ἀλλὰ θὰ συμπεράνῃ ὅτι καὶ μὲ αὐτὴν τὴν μέθοδον (ὀλικήν), τὰ παιδιὰ μαθαίνουν νὰ γράφουν καὶ διαβάζουν ἐξ ἴσου καλὰ μὲ τις ἄλλες μεθόδους, μέσα στὰ ἴδια χρονικὰ ὅρια καὶ μὲ τις ἴδιες συνθήκες.

Πρὶν καταπιασθῶ μὲ τὴν μέθοδο αὐτὴ εἶχα διαβάσει καὶ εἶχα ἀκούσει πολλὰ ὑπὲρ καὶ κατὰ τῆς μεθόδου, ὥστε δίκαια γεννήθηκε μέσα μου ἡ περιέργεια νὰ διαπιστώσω μόνος μου ποῦ βρίσκεται ἡ ἀλήθεια καὶ νὰ δοκιμάσω τὶς δυνάμεις μου. Ἡ δοκιμὴ πρέπει νὰ γίνῃ μὲ τὸν ἴδιο ἀριθμὸ μαθητῶν, τὸν ἴδιο δάσκαλο, τὰ ἴδια μέσα καὶ σχολικὴ πραγματικότητα γιὰ νὰ γίνῃ σύγκρισις σωστῇ δύο μεθόδων καὶ νὰ εἶναι σωστῇ ἡ κρίσις.

Βέβαια δίστασα πριν αποφασίσω γιατί αμφέβαλλα για τη μέθοδο αυτή καθ' ἑαυτή, ἀφοῦ τόσο δοκιμάστηκε τόσο στο ἐξωτερικό ὅσο κι ἐδῶ καὶ βασίζεται στ' ἀτράνταχτα ἐπιστημονικά διδάγματα τῆς Παιδοψυχολογίας, ἀλλὰ ἐπειδὴ ἦταν ὁ δεῦτερος χρόνος ποὺ οὐσιαστικά ἐδίδασκα Ἀ' ἀνάγνωση κάτι τὸ νέο ἦταν φυσικὸ νὰ γεννᾷ τὸ φόβο γιὰ τὸ ἀποτέλεσμα ἀπὸ τὴν ὑπερεκτίμηση τῶν δυσκολιῶν καὶ τὴν ἀμφιβολία γιὰ τὶς ἴδιες δυνάμεις. Ὅμως ἀπεφάσισα, δοκίμασα καὶ ἀπὸ τὴν παράθεση στο τέλος δείγματος ἀναγνωστικῆς καὶ γραφικῆς ἱκανότητος τῶν μαθητῶν μου φαίνεται ὅτι μποροῦν οἱ συνάδελφοι νὰ ἐφαρμόσουν τὴν ὀλικὴ μέθοδο Ἀ' Ἀναγνώσεως μὲ ἀποτελέσματα ἐξ ἴσου καλὰ μὲ τὴν Ἀναλυτικοσυνθετικὴ (προτύπων λέξεων). Φυσικὰ χρειάζεται κανεὶς νὰ χωνέψῃ τὴν μέθοδο θεωρητικῶς καὶ νὰ προχωρήσῃ στὴν ἐφαρμογὴ τῆς μὲ ἐνθουσιασμό. Ἡ πίστις στὴ μέθοδο βέβαια θὰ ἔρθῃ μὲ τὸ εὐνοϊκὸ ἀποτέλεσμα γιὰτὶ ἡ θεωρία ἀπὸ τὴν πράξιν ἀπέχουν κάπως. Ἡ ἀμοιβὴ γιὰ τὴν ἐπὶ πλέον κούραση θὰ εἶναι ἡ αὐτοῦκακοποίησης γιὰ τὶς ἴδιες ἱκανότητες γιὰ κάτι τὸ νέο, τὸ ἀμφισβητούμενο, ἐφ' ὅσον τὰ παιδιὰ μὲ οἰαδήποτε μέθοδο θὰ μάθουν νὰ διαβάζουν καὶ νὰ γράφουν.

Συνθηκές εργασίας: Δίδαξα στίς τάξεις Α·ΓΔ (σύνολον μαθητῶν μου 48). Μαθηταί Αης 18. Τά λίγα παιδιὰ εὐνοϊκόν στοιχεῖον. Δυσκολίες πού παρουσιάστηκαν τὸ ὀλιγοθέσιο τοῦ σχολείου (διθέσιο), καὶ ἡ δυσπιστία τῶν γονέων στὴ νέα μέθοδο (ἐνῶ προχωροῦσα μὲ τὴν διδασκαλίαν συνόλων, μερικοὶ γονεῖς μάθαιναν στὰ παιδιὰ τοὺς μεμονωμένα γράμματα). Ἄλλη δυσκολία ἦταν τὸ ὅτι δὲν μπορούσαμε νὰ βγαίνωμε συχνὰ ἀπὸ τὸ σχολεῖο πρὸς παρατήρησιν καὶ ἐξέτασιν τῶν ἀντικειμένων διαφόρων ἐνοτήτων λόγῳ τῆς ἀνωτέρω κατανομῆς τῶν τάξεων. Ἀκόμη ἄλλη δυσκολία ἦταν ἡ ἔλλειψις μέσων καὶ κυρίως ἡ ὑπαρξίς ὑποτυπώδους σχολικοῦ κήπου.

Θεωρητική στήριξη της μεθόδου, συνδυασμός της
πρὸς τὴν ἐνίαία διδασκαλία καὶ ποίαν παραλλαγήν ἀκολουθήσας:

Ἡ μέθοδος αὐτὴ ἀπὸ ψυχολογικῆς ἀπόψεως στηρίζεται **στὴ συνολικὴ ἀντίληψη τοῦ παιδιοῦ**, ἡ δὲ λειτουργία τῆς συνολικῆς ἀντιλήψεως ἀναπτύσσεται στὸ παιδί ἐνωρίτερα ἀπὸ κάθε ἄλλη. Τὸ παιδί βλέπει σύνολα, οἱ λεπτομέρειες τὸ ἀφήνουν ἀδιάφορο.

Ἡ ἀπαραίτητος ὁρος ἐπιτυχίας τῆς μεθόδου εἶναι ἡ συνύφανση τῆς ἀναγνώσεως μὲ τὰ ἄλλα μαθήματα γιατί ὁ ψυχικὸς βίος εἶναι ἀδιαίρετος, ὁ κόσμος παρουσιάζεται ἐνιαῖος. Τὸ κομμάτιασμα τῶν γνώσεων εἶναι ἀφύσικο στὸ παιδί τῶν πρώτων τάξεων ὅποτε δὲν ἔχει ἀκόμη ἀναπτυχθῇ ἡ ἀφαιρετικὴ αὐτοῦ ἰκανότης. Ὑπενθυμίζεται ἐδῶ ὅτι Ε. Σ. διδασκαλία δὲν εἶναι μέθοδος, ἀλλὰ μορφή διατάξεως τῆς ὕλης.

Ἡ ὁλικὴ μέθοδος Α΄ Ἀναγνώσεως, γραφῆς καὶ ὀρθογραφίης, λεγομένη καὶ ἰδιοπαιδική μέθοδος, ἀποτελεῖ μέρος τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ συστήματος τοῦ Βέλγου ἱατροῦ καὶ παιδαγωγοῦ Ὁβιδίου Ντεκρολύ. Οἱ συνεργάτες καὶ διάδοχοί του τὴν διδάξαν με διάφορες παραλλαγές. Σ' ὅλες αὐτὲς ξεκινοῦμε ἀπὸ τὸ ἄμεσον διαφέρον τοῦ παιδιοῦ. Κέντρα διαφέροντος, βιώματα ἢ κόσμος καὶ περιβάλλον τοῦ παιδιοῦ, αὐτὲς εἶναι οἱ πηγές.

Ξεκινούμε από τὰ ἐρεθίσματα τῶν παιδιῶν, δημιουργεῖται συζήτηση καὶ ἀπὸ αὐτὴ βγάζομε τὴ φράση ἢ λέξη ποὺ θέλομε ν' ἀσκήσωμε τὸ παιδί στὴν Α' ἀνάγνωση.

Εγώ δὲν ἀκολουθῆσα ὥρισμένη παραλλαγή, ἀλλὰ σὰν πρωτόπειρος προσπάθεια μὲ τὴν πάροδο τοῦ χρόνου νὰ προσαρμόσω τὴ διδασκαλία στὴν πραγματικότητα τῆς τάξεως, χωρὶς ἡ ἐλαστικότης αὐτὴ νὰ μὲ ἐκτρέψῃ ἀπὸ τὸ δρόμο τῶν βασικῶν ἀρχῶν τῆς μεθόδου.

Ὁ δρόμος πού ἀκολούθησα: Οἱ πρώτες δεκαπέντε ἡμέρες πέρασαν γιά τή γνωριμία μας μέ τὰ παιδιά καί μεταξύ τους μέ τραγουδάκια, προσευχές, παιχνίδια, παραμύθια καί ἐλεύθερα χειροτεχνήματα μέ πλαστίλινη, μάζεμα ξυλαρακίων, κλπ.

Δὲν ἀργήσαμε ν' ἀρχίσωμε τὴν ἐργασία διδασκαλίας τῆς Α' ἀναγνώ-
σεως γιατί τὰ παιδιά βλέποντας τὸ παράδειγμα τῶν μεγαλύτερων παιδιῶν
ποὺ διαβάζουν καὶ καταλλήλως ἐρεθιζόμενα ἀπὸ τὸν διδάσκαλον, κυρίως
ζητοῦν νὰ μάθουν νὰ διαβάζουν, ἐνῶ λίγα ἀδιάφορα πορακινοῦνται ἀπὸ
τὴν προθυμία τῶν ἄλλων.

Στις 5 'Οκτωβρίου άρχισαμε την Α' ενόττητα. Τis έπεξεργαζόμενες ενόττητες παίρναμε κυρίως από τις ελεύθερες ανάκουνώσεις των παιδιών βγαλμένες από τὰ κέντρα διαφέροντος έποχιακά ή εύκαιριακά, τὸ ἄμεσο περιβάλλον (έμψυχο ἄψυχο), τὰ βιώματά των (πατριδογνωστικό - πραγματογνωστικό ὕλικό). Ἀπο τῆ συζήτηση βγάλαμε τῇ σχετικῇ φράση ή λέξη πᾶνω στήν ὁποία θέλαμε ν' ἀσκήσωμε τὰ παιδιά στήν Α' ἀνάγνωση. Τῇ φράση ή λέξη αὐτῇ ἔγραφα στὸν πίνακα καί διάβαζα ἀφοῦ προηγουμένως ζωγράφιζα τὸ σχετικό ἀντικείμενο. Μετά, προκαλοῦσα νά τὴν διαβάσουν μιμούμενα ἑμένα. Κατόπιν τὴν κοίταζαν καλὰ γιὰ νά τοὺς ἐντυπωθῇ καλὰ ἡ εἰκόνα της. Στὸ μεταξύ ἔγραφα τίς 16 καρτέλλες καί τίς μοίραζα. Τὰ παιδιά ἔγραφαν ή μᾶλλον ζωγράφιζαν τὴν φράση ή λέξη στὰ μονοχάρακα τετράδιά τους. Πάνω - πάνω ζωγράφιζαν τὸ ἀντικείμενον ή τὴν παράσταση. Κατόπιν ἔκρυβαν τὴν καρτέλλαν, ἐκαθαρίζετο ὁ πίνακας καί προσπαθοῦσαν νά γράψουν στὸν πίνακα ή σὲ ἄλλο τετράδιο τῇ γνωστῇ φράση ή λέξη. Στὴν ἀρχή δυσκολεύονταν καί δὲν ἔγραφαν παρὰ λίγα γράμματα τῆς λέξεως ἀπὸ μνήμης. Τὴν γνωστὴν φράσιν ή λέξιν ἀναρτοῦσα τὴν ἐπομένην στὸν πίνακα.

ὅσον πίνακα.
'Αφοῦ ἐδιδάσκοντο δέκα περίπου φράσεις ἢ λέξεις ἐγίνοντο διάφορα ἀναγνωστικά παιγνίδια πρὸς ἐμπέδωσιν τῶν διδασγμένων (ἀναγνώριση καρτελλῶν καὶ γραφή των ἀπὸ μνήμης). Ἡ ἐργασία αὐτὴ γινόταν μέχρι τῶν ἑορτῶν τῶν Χριστουγέννων. Μέχρι τότε ἐδόθησαν οἱ παρακάτω καρτέλλες :
ρόδι, τὰ σταφύλια, βροχή, σύννεφα, θάλασσα, ψάρι, βάρκα, καῖκι. Τὸ αὐτοκίνητο, ἡ σημαία, ὁ χοῖρος, τὸ νερό, ἡ ἐλιά, ζευγάρι (ὄργωμα), φύλλο,

πουλί, σχολεῖο, ἡ τάξη μας, τὸ τετράδιό μου, τὸ θρανίο, ὁ Θεός, τὰ χόρ
τα, μ' ἀρέσει τὸ μῆλο, τὸ λεμόνι, τὸ πορτοκάλι, τὰ μανταρίνια, μ' ἀρέσει
τὸ μέλι, ἐγὼ πεινώ, ἐγὼ διψῶ, τὸ γάλα, θέλω φαί, ἐγὼ τρώγω, ὁ πατέρας,
ἡ μαμά, ἡ γιαγιά, ὁ παππούς, τὸ σπίτι, ἡ σάλλα, ἡ γάτα, ἡ ἐκκλησία, ἡ
κότα, Χριστοῦγεννα, παιγνίδια, ὁ "Αι· Βασίλης.

Μετά τις έορτές έγινε ανάλυση των φράσεων σε λέξεις. Π.χ. Πήρα την καρτέλλα «έγω τρώω». Άφου την είδαν και την διάβασαν, ρώτησα πόσα κομμάτια (λέξεις) έχει. Άπαντούν δύο.

[illegible]

Κατόπιν ἄρχισε ἡ ἀνάλυση τῶν λέξεων σὲ γράμματα. Δὲν ἔγινε ἀνάγνωση λέξεων σὲ συλλαβές γιατί μὲ τίς πολλές ἀναγνώσεις τὰ παιδιὰ διαβάζουν μὲ τὸ γνωστὸ ψαλτάδικο ὕφος. Βέβαια σὺν τῷ χρόνῳ τὰ παιδιὰ μόνα τους, χωρὶς συνειδητὴν ἀνάλυση ἀπέκτησαν τὸ νόημα τῆς συλλαβῆς. Γιὰ νὰ μὴ κουράσω τὸν ἀναγνώστη, ἡ ἀνάλυση τῶν λέξεων σὲ γράμματα ἀκολούθησε τὸν ἴδιο δρόμο μὲ τὴν ἀνάλυση τῶν φράσεων σὲ λέξεις. Ἡμερησίως ἔμαθαν 2-3 γράμματα. Συγχρόνως ἔγινε προσπάθεια νὰ διαβάσουν ἀγνωστοι λέξεις ἀπὸ γνωστὰ γράμματα καὶ νὰ τίς γράφουν. Σιγά-σιγά πέτυχαν ὅλα τὰ παιδιὰ. Ἡ ἀνάλυση τῶν λέξεων ἔγινε μέχρι ἀρχὲς Φεβρουαρίου. Ἀκολούθησε ἐκμάθηση ἡμερησίως 1-2 κεφαλαίων γραμμάτων καὶ διφθόγγων. Κατεβλήθη προσπάθεια νὰ γράφουν ὀρθὰ καὶ ἀναγνώσκουν τὰ γράμματα τοῦ τύπου. Ἐδῶ γίνονται πολλὰ ἀναγνωστικὰ παιχνίδια. (Λέει ὁ δάσκαλος τὰ γράμματα μιᾶς λέξεως καὶ τὴν καταλαβαίνει). Αὐτὲς οἱ ἐργασίες συνεχίστηκαν μέχρι 24 Φεβρουαρίου. Τότε τὰ μισὰ παιδιὰ καὶ οἱ ἐργασίες συνεχίστηκαν μέχρι 24 Φεβρουαρίου. Τότε τὰ μισὰ παιδιὰ καὶ οἱ ἐργασίες συνεχίστηκαν μέχρι 24 Φεβρουαρίου. Τότε τὰ μισὰ παιδιὰ καὶ οἱ ἐργασίες συνεχίστηκαν μέχρι 24 Φεβρουαρίου. Τότε τὰ μισὰ παιδιὰ καὶ οἱ ἐργασίες συνεχίστηκαν μέχρι 24 Φεβρουαρίου.

Τὸ χωριό μας ἔχει τελωνεῖο. Ὁ κύριος τελωνῆς σὺν καὶ οἱ κατ' ἐξουσίαν αὐτοῦ καὶ πληρώνει τοὺς συνταξιούχους τοῦ ναυτικοῦ.

Σήμερα παίξαμε τὰ ἀγάλματα. Εἶναι πολὺ ὥραϊο παιγνίδι. Παίζαμε μόνο τὰ ἀγόρια.

Επειδή μερικά δυσκολεύονται, εξακολουθώ τις αναλυτικές εργασίες μέχρι τέλους. Απριλίου όποτε όλα διαβάζουν και γράφουν. Αυτή είναι και η άμοιβη στους πρόσθετους κόπους (ή μέθοδος είναι πιο κουραστική στο δάσκαλο από τις άλλες). Παραθέτω ακόμη τις διδαχθείσες ενότητες μέσα στις όποιες ένυφάνθη ή όλη εργασία (Ε.Σ.Δ.).

Φθινόπωρο. Καρποί φθινοπώρου, ή βροχή, ή θάλασσα, τὸ αὐτοκί-
νητο, 28η Ὀκτωβρίου, τὰ χοιροσφάγια, ἡ ἐλιά, τὸ σχολεῖο, χόρτα τοῦ
φθινοπώρου, φύγουν τὰ πουλιά, ὁ Θεός, ἡ Ἐκκλησία, πεινώ, διψῶ, οἱ
τροφές, ἡ οἰκογένεια, τὸ σπίτι, ζῶα καὶ φυτὰ τοῦ σπιτιοῦ.

Ο χειμώνας. Χριστούγεννα, ὁ "Αι-Βασίλης, παιχνίδια, κρυώνω, φαγητά, οἱ καρποὶ τὸ χειμῶνα, τὰ ρούχα τὸ χειμῶνα, τὰ ζῶα τοῦ χειμῶνα, τὰ χόρτα τὸ χειμῶνα, οἱ Τρεῖς Ἱεράρχες.

Τὸ χωριό. Δρόμοι, καταστήματα, ἀγορά. (Σημ. Πρόκειται γιὰ τὸ χωριὸ Πύργος τῆς Τήνου). Ἑορτὴ τῆς μητέρας, τὸ ραδιόφωνο, ὁ γιατρός, Ταχυδρομεῖο, Ὑφαντήριο, Ἀποκριές, Ἀστυνομία, ἐκδρομὴ, Τελωνεῖο.

"Ανοιξη. Οἱ Ἐκκλησίαι, Σαρακοστή, τὸ ρολόγι τοῦ χωριοῦ, τὸ ἀε-
ροπλάνο, τὰ πουλιὰ τὴν ἀνοιξη, τὰ λουλούδια, τὰ λαχανικά, τὰ ἔντομα,
τὰ ζῶα. Ἡ 25 Μαρτίου, τὰ Πάθη. Πῶς πέρασα τὸ Πάσχα. Ἐκδρομὴ Πρω-
τομαγιάτικη. Ἐκδρομὴ στὸν Πάνορμο (λιμανάκι). Ἦρθε τὸ θέατρο στὸ
χωριό.

Τὸ καλοκαίρι. Οἱ καρποὶ, τὰ ζῶα, τὰ φυτά, οἱ μῆνες, οἱ μέρες, βδομάδες. Γυμναστικές ἐπιδείξεις, ὁ θερισμός, ἄλωνισμός, οἱ ἐξετάσεις.

ΟΙ ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΑΥΤΕΣ ΕΞΕΤΑΣΤΗΚΑΝ ΕΠΟΧΙΑΚΑ, ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΕΝΕΣ, ΠΟΛ-
ΛΕΣ ΒΥΗΚΑΝ ΑΠΟ ΕΛΕΥΘΕΡΕΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ ΜΕ ΚΑΤΑΛΛΗΛΟ ΧΕΙΡΙΣΜΟ ΤΗΣ ΣΥΖΗ-
ΤΗΣΕΩΣ ΚΑΙ ΜΕ ΠΑΡΕΜΒΟΛΗ ΕΠΙΚΟΥΡΙΚΗΣ ΎΛΗΣ.

Αντιγραφή από το ημερολόγιο εργασίας της χρονιάς
2-3 ημερησίων εργασιών Α' ανάγνώσεως

9 Δεκεμβρίου: Ἐνότης τὸ σπίτι. Συζητοῦν γιὰ τὴν χρησιμότητα τοῦ σπιτιοῦ, πῶς κτίζεται, ὕλικά γιὰ τὸ κτίσιμο. Τραγουδοῦμε σχετικὸ τραγουδάκι. Ζωγραφίζω στὸν πίνακα ἓνα σπίτι καὶ μὲ μιμοῦνται. Γράφω: Τὸ σπίτι καὶ γίνονται οἱ γνωστὲς ἐργασίες γιὰ τὴν ἀπόκτηση ἱκανότητος γραφῆς καὶ ἀναγνώσεως. Ζωγραφίζουμε πολλὰ σπίτια καὶ κάνουν προσθέσεις κοὶ ἀφαιρέσεις. Μιμοῦνται κινήσεις κτισίματος σπιτιοῦ.

18 Δεκεμβρίου: Ἐνότης τὰ Χριστούγεννα. Οἱ ἐτοιμασίες στὰ σπίτια, στὰ μαγαζιά προμηνύουν Χριστούγεννα. Ἡ παρόρμηση εἶναι μι κρή. Λίγα παιδιά ξέρουν τί ἔγινε τὰ Χριστούγεννα καί τὸ ἀνακοινῶνουν. Γίνεται σχετική συζήτηση. Δείχνουμε 2-3 εἰκόνες Χριστουγεννιάτικες. Μι λῶ γιὰ τὸ Χριστό, τὴν Παναγία. Γράφω Χριστούγεννα καί γίνονται οἱ σχε τικὲς ἐργασίες ἀναγνώσεως-γραφῆς. Τὰ παιδιά ζωγραφίζουν ἐκκλησίες, καμπάνες, ἄστρα, κουλούρια κ.λ.π. Τοὺς μαθαίνω τραγούδια «μὴ ξέρετε γιατί χαίρεται ἡ καρδιά μας;» καί ἄλλα. Μετά, μετροῦν ἀπὸ μνήμης μὲ κου λούρες. "Αν μοιράσωμε τὸς ἐσέες κουλούρες σὲ τόσα παιδιά κ.λ.π.

17 Φεβρουαρίου: **Ενότης τὰ καταστήματα τοῦ χωριοῦ.** Μερικὴ ἐνότης τὸ Ὑφαντήριο. Ἐγινε ἐπίσκεψη εἰς αὐτό. Τὰ παιδιὰ συζητοῦν ποιά καὶ πόσα κορίτσια δουλεύουν ἐκεῖ. Τί ὕλκὰ χρησιμοποιοῦν, τί κάνουν, τί ἐργαλεῖα καὶ μηχανήματα ἔχουν. Γράφουν στὸν πίνακα φράσεις: «Τὸ χωριό μας ἔχει Ὑφαντήριο. Δουλεύουν πολλὰ κορίτσια. Κάνουν κου-

βέρτες, κουρτίνες, κιλίμια, τραπεζομάντηλα, πετσέτες και άλλα». Το διαβάζουν και το αντιγράφουν. Λογαριάζουν. Λύνουν προβλήματα σχετικά με τα κορίτσια που δουλεύουν. Μιμούνται τις κινήσεις των κοριτσιών στον άργαλειό. Τραγουδούν το τραγούδι της δουλειάς, ζωγραφίζουν ένα κορίτσι, ένα άργαλειό.

Βασ. Κωνσταντινίδης

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΤΑΞΙΔΙΑ

Όμιλοῦντες περὶ τοῦ μαθήματος τῆς γεωγραφίας δὲν παραλείπομε συνήθως νὰ ἐκφράζωμε τὴν ἀπογοήτευσί μας διὰ τὸ μέγα ποσοστὸν τῶν «ἀγεωγραφῆτων» — ὅπως ἀποκαλοῦνται — μαθητῶν, οἱ ὅποιοι συνεχῶς ἐξέρχονται τῶν Δημοτικῶν Σχολείων ὡς καὶ τῶν Γυμνασίων.

Θεωρεῖται κοινοτοπία νὰ ἀναφέρωμε ὅτι ἡ διδακτικὴ τῆς γεωγραφίας χωλαίνει εἰς τὰ σχολεῖα μας. Καὶ τοῦτο διότι εἶναι τὸ κατ' ἐξοχὴν μάθημα, τὸ ὁποῖον ἀπαιτεῖ μεθοδικότητα, μόχθον καὶ κυρίως ἐποπτικὰ μέσα. Ἡ θεμελιώδης ἀρχὴ «δίδασκε ἐποπτικῶς» πρέπει ν' ἀποτελῇ ἀπαραίτητον ὄρον ἐπιτυχοῦς διδασκαλίας τῆς γεωγραφίας.

Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη — εὐτυχῶς — ἐσημειώθη ἱκανοποιητικὴ βελτίωσις εἰς τὴν ἐπὶ τὸ παραστατικώτερον καὶ φυσικώτερον διδασκαλίαν τῆς γεωγραφίας.

Δυνάμεθα ἀδιστάκτως νὰ ὑποστηρίξωμεν ὅτι ὑπὸ τῶν πλείστων μαθητῶν ἔπαυσε νὰ θεωρῆται ὡς ἀνιαρόν. Κυρίως ἐκεῖ ὅπου ἡ διδασκαλία τῆς γεωγραφίας συνεδυάσθη ὀργανικῶς μετὰ τὸν ἀφθονίαν ὑπάρχοντα ἐποπτικὰ μέσα τὸ μάθημα ὑπῆρξε προσφιλὲς καὶ καρποφόρον. Ἡ εὐσυνείδητος καὶ ἀξία ἐπαινοῦ προσπάθεια ὠρισμένων ἐκδοτικῶν οἴκων διὰ τὴν ἐκδοσὶν καλλιτεχνικῶν καὶ πλουσίων εἰς γεωγραφικὰ στοιχεῖα χαρτῶν καθιστᾷ τὸ μάθημα περισσότερον εὐληπτον καὶ κατανοητόν. Οἱ διδάσκαλοι ἐπιβάλλεται, ἀποβλέποντες εἰς τὴν προμήθειαν χαρτῶν ὑπὸ τῶν Σχολείων τῶν, νὰ καλλιεργοῦν ἐπαφὰς μετὰ τῶν καταγομένων ἐκ τοῦ χωρίου εὐπορούντων προσώπων, μετὰ τῶν πλουσίων ἰδρυμάτων ὡς καὶ τῶν ἀρμοδίων κρατικῶν ὑπηρεσιῶν, πρὸς πλουτισμὸν τοῦ Σχολείου τῶν διὰ τῶν ἀναγκαίων τούτων ἐποπτικῶν μέσων.

Ἀπαραίτητον συμπλήρωμα διὰ ν' ἀποκτήσουν ζωὴν τὰ νεκρὰ σημεῖα καὶ σύμβολα τοῦ χάρτου εἶναι αἱ εἰκόνες.

Μία εἰκὼν ἰσοδυναμεῖ μετὰ 10.000 λέξεις. Δὲν εἶναι δυσχερὲς ἔργον ἡ συλλογὴ εἰκόνων ἐκ τῶν δελταρίων, περιοδικῶν, τουριστικῶν διαφημίσεων, ἐφημερίδων κ.λπ., ὡς καὶ ἀντιπροσωπευτικῶν δειγμάτων τῶν διαφόρων προϊόντων τῶν χωρῶν.

Αἱ εἰκόνες καὶ τὰ δείγματα κατατάσσονται ἐπιμελῶς εἰς ἰδιαίτερον δι' ἐκάστην περιοχὴν ἢ χώραν τεῦχος (ἄλμπουμ), τὸ ὁποῖον διὰ τῆς συνεχοῦς ὑπὸ τοῦ διδύλου καὶ τῶν μαθητῶν συμπληρώσεως τοῦ καθίσταται ζωντανὸς πομπὸς γνώσεων σαφῶν καὶ δημιουργὸς εὐχαρίστου ἐνδιαφέροντος.

Εἰς τὰς πόλεις καὶ κωμοπόλεις ὅμως ὅπου εὐρύτατα διεδόθη ὁ κινηματογράφος προβάλλονται κατὰ τὰς εἰδικὰς πρωϊνὰς παραστάσεις τῆς Κυριακῆς ἢ καὶ καθημερινῶς πρὸ τοῦ κυρίως ἔργου μικροῦ μήκους ταινίαι

(ντοκυμανταῖρ) αἱ ὁποῖαι ἀπεικονίζουν περιοχὰς καὶ συνηθείας ἀπομεμακρυσμένων χωρῶν. Ἀστραπιαίως μεταφέρεται ἡ ἀντίληψις τοῦ θεατοῦ — μαθητοῦ εἰς μαγευτικὰ τοπία, μεγαλοπρεπεῖς μεγαλουπόλεις καὶ εὐχερῶς μανθάνει περὶ τῶν ἀσχολιῶν καὶ τοῦ πολιτισμοῦ τῶν κατοίκων, διὰ τοῦς ὁποίους ἴσως νὰ διετῆρει ἐλαχίστας ἀφηρημένας γνώσεις. Παρέστην εἰς προβολὴν ταινίας ἐνώπιον μαθητῶν ἡ ὁποία ἐπαρουσίασε τὸν τρόπον συγκομιδῆς τοῦ καφέ εἰς τὴν μακρυνὴν Βραζιλίαν. Τὰ σπινθηροβολοῦντα ἐν μέσῳ τοῦ σκότους βλέμματα εἶχον προσκολληθῇ ἐπὶ τῆς ὁθόνης καὶ μετὰ μεγάλης προσοχῆς καὶ ζωηροῦ διαφέροντος παρηκολούθουν τὰς ἐργασίας τῶν μαύρων τῆς Βραζιλίας διὰ τὴν καλλιέργειαν καὶ συγκομιδὴν τοῦ φημισμένου αὐτοῦ προϊόντος.

Οἱ γεωγραφικοὶ χάρται, αἱ εἰκόνες, καὶ ὁ κινηματογράφος ἀποτελοῦν μέσα τῆς λεγομένης ἐμμέσου ἐποπτείας.

Πρὸς ἐδραίωσιν ὅμως ἀσφαλεστέρων καὶ διαρκεστέρων γεωγραφικῶν ἐννοιῶν ἐπιβάλλεται ἡ ἄμεσος ἐποπτεία, ἔκφρασις τῆς ὁποίας εἶναι τὰ ἐκπαιδευτικὰ ταξίδια. Δι' αὐτῶν εὐρίσκουν οἱ μαθηταὶ τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐπικοινωνήσουν στενώτερον μετὰ τῶν καὶ νὰ συνάψουν ἰσχυροὺς δεσμοὺς ἀγάπης καὶ φιλίας. Ἀποκοτῶν συνείδησιν τοῦ καθήκοντος καὶ τῆς εὐθύνης καὶ συνηθίζουν εἰς τοὺς καλοὺς τρόπους συμπεριφορᾶς. Δημιουργεῖται ἡ κατάλληλος ἀτμόσφαιρα διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς αὐτοπεποιθήσεως, μετριοφροσύνης, τοῦ ἀμοιβαίου σεβασμοῦ, τῆς συνεργατικῆς διαθέσεως καὶ πλήθους ἄλλων ἀτομικῶν καὶ κοινωνικῶν ἀρετῶν. Καλλιεργοῦν τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν φύσιν, ἐγείρουν τὴν αὐτενέργειαν καὶ θέτουν εἰς ζωηρὰν κίνησιν τὰς παραστατικὰς καὶ νοητικὰς δυνάμεις. Κατανοοῦν οἱ μαθηταὶ τὴν ἀλληλεπίδρασιν τῶν καθ' ἑκάστον γεωγραφικῶν στοιχείων πρὸς διαμόρφωσιν ἐνὸς ἐνιαίου ὅλου καὶ σχηματίζουν ὠλοκληρωμένην καὶ σαφῆ εἰκόνα ἐκάστης περιοχῆς ἢ χώρας. Ἀναπτύσσουν τὴν λειτουργίαν τοῦ ὁρθῶς παρατηρεῖ καὶ γενικῶς θέτουν εἰς κίνησιν ὅλας τὰς πνευματικὰς λειτουργίας πρὸς ἀπόκτησιν πρακτικῶν καὶ θεωρητικῶν γνώσεων.

Τὴν μεγίστην αὐτὴν σημασίαν τῶν ἐκπαιδευτικῶν ταξιδίων ἔχοντες ὑπ' ὄψιν πολλοὶ Γυμνασιάρχαι, διοργανῶνουν κατ' ἔτος πολυήμερους εἰς ἀπομεμακρυσμένα καὶ ἐνδιαφέροντα μέρη τῆς Ἑλλάδος ἐκδρομὰς. Τὰ ἔξοδα καλύπτονται ἐν πολλοῖς διὰ τῶν εἰσπράξεων τῶν διδομένων κατὰ τὰς Ἑθνικὰς ἐπετελοῦς παριστάσεων ὑπὸ τῶν μαθητῶν, καὶ μειώνονται διὰ τῆς διανυκτερεύσεως εἰς αἰθούσας σχολείων τῶν διαφόρων πόλεων τὰς ὁποίας ἐπισκέπτονται.

Εἰς χώρας ὅμως ἄρτιώτερον ὀργανωμένας καὶ εὐπορωτέρας διοργανοῦνται ἐκπαιδευτικὰ ταξίδια ὑπὸ τῶν Ἀτμοπλοϊκῶν Ἑταιρειῶν ἀκόμη καὶ διὰ μαθητὰς τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου.

Οὕτω πληροφοροῦμεθα ὅτι περισσότεροι τῶν 2.000 μαθητῶν σχολείων τῆς Σκωτίας θὰ κάμουν τὸ πρακτικώτερον μάθημα γεωγραφίας τῆς ζωῆς τῆς Σκωτίας θὰ κάμουν τὸ πρακτικώτερον μάθημα γεωγραφίας τῆς ζωῆς τῶν κατὰ τὰς ἡμέρας αὐτὰς τῆς Ἀνοιξέως. Ἐπὶ ἐν δεκαπενθήμερον θὰ τῶν κατὰ τὰς ἡμέρας αὐτὰς τῆς Ἀνοιξέως. Ἐπὶ ἐν δεκαπενθήμερον θὰ ἐπισκεφθοῦν καὶ θὰ παραμείνουν εἰς λιμένας τῆς Σκανδιναβίας ἢ τῆς Μεσογείου ἐπιβαίνοντες τοῦ πλοίου «Ντιουνέρα». Τὸ «Ντιουνέρα» — πρῶην σογείου ἐπιβαίνοντες τοῦ πλοίου «Ντιουνέρα». Τὸ «Ντιουνέρα» — πρῶην μεταγωγικὸν σκάφος — ἔχει διασκευασθῇ ἀντὶ 10 ἑκατομμυρίων δραχμῶν εἰς πλωτὸν σχολεῖον. Διαθέτει αἰθούσας διδασκαλίας, κοιτῶνας καὶ κολυμβητικὴν δεξαμενὴν.

Οἱ ἰδιοκτῆται τοῦ — ἢ Ἀτμοπλοϊκῆς Ἑταιρείας Μπρίτις Ἰντία — ἔχουν προγραμματίσει τρία ταξίδια, ὅλα μετὰ ἀφετηρίαν τὴν Γλασκώβην. Κατὰ τὸ πρῶτον καὶ δεύτερον ταξιδίον τοῦ τὸ σκάφος θὰ προσαρμοσθῇ εἰς Ἰσπανικοὺς καὶ Πορτογαλικούς λιμένας καὶ κατὰ τὸ τρίτον εἰς Μπέρκεν,

“Όσο, ‘Αμβούργον καὶ Ἀμστερνταμ. Ὁ διδάσκαλος κ. Τὸμ Ντάνυελ, ὁ ὁποῖος συνειργάσθη μὲ τὴν Ἑταιρείαν διὰ τὴν κατὰστροφὴν τοῦ προγράμματος, εἶπεν, ὅτι τοῦτο ἀποτελεῖ ἓνα πραγματικὸν βῆμα πρὸς τὴν πρακτικὴν ἐκπαίδευσιν.

Πολλοὶ μαθηταὶ—ἐτόνισεν—οἱ ὅποιοι δὲν πρόκειται νὰ συνεχίσουν τὰς σπουδὰς τῶν εἰς Γυμνάσια ἢ Πανεπιστήμια δὲν ἔχουν ἐνδιαφέροντα κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῶν εἰς τὸ σχολεῖον. Διὰ τῶν ταξιδίων θὰ διεγερθῇ τὸ ἐνδιαφέρον τῶν καὶ θὰ διδαχθοῦν πλεῖστα πράγματα διὰ τὸν ἕξω κόσμον καὶ τοὺς ἀνθρώπους οἱ ὅποιοι κατοικοῦν εἰς αὐτόν.

Εἰς ἕκαστον ταξίδιον θὰ μετᾶσχουν 800 μαθήτριά καὶ μαθηταὶ ἡλικίας 12 ἐτῶν καὶ ἄνω, ἡ δὲ δαπάνη δι' ἕκαστον παῖδα θὰ εἶναι 1.600 δραχ. Τὸ ποσὸν τοῦτο θὰ καλύπτῃ ὅλα τὰ ἐξοδα πλὴν τῆς ἀγορᾶς ἀναμνηστικῶν ἀντικειμένων. Ἐπὶ τοῦ «Ντιουνέρα» θὰ γίνωνται κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ταξιδίου ὁμιλίαι εἰς τοὺς μαθητὰς περὶ τῶν περιοχῶν, τὰς ὁποίας θὰ ἐπισκεφθοῦν. Ἡ θεωρητικὴ αὐτὴ ἐπισκόπησις τῆς ὕλης θὰ βοηθήσῃ εἰς τὸν μετέπειτα σχηματισμὸν ζωντανῶν ἐποπτεϊῶν. Ἡ Ἐταιρεία θὰ δέχεται δωρεὰν ἕνα διδάσκαλον δι' ἑκάστην ὁμάδα ἐξ 20 μαθητῶν, εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν ἡ ἐνδιαφερομένη ἐκπαιδευτικὴ ἀρχὴ θέλει νὰ συνοδεύσῃ τοὺς παῖδας ἕνας ἐκ τῶν τακτικῶν διδασκάλων τῶν πρὸς συνέχισιν τῆς κανονικῆς τῶν ἐργασίας.

Οὕτω ἐπεκτείνεται καὶ εἰς τὰ κατώτερα καὶ μέσα Σχολεῖα ὁ θεσμός τῶν ἐκπαιδευτικῶν ταξιδίων, ὁ ὁποῖος ὕφιστατο μέχρι τοῦδε εἰς τὰς ναυτικὰς σχολὰς, πρὸς ἐμπέδωσιν καὶ ἐφαρμογὴν τῶν θεωρητικῶν γνώσεων. Εἰς τὴν Ἑλλάδα ὑπάρχουν οἱ κατάλληλοι ὁργανισμοί, οἱ ὁποῖοι δύνανται νὰ ἀναλάβουν τὴ συνεργασίαν τῶν ἐκπαιδευτικῶν τὴν πρωτοβουλίαν τοῦ προγραμματισμοῦ καὶ τῆς ἐκτελέσεως τοιούτων ἐκπαιδευτικῶν ταξιδίων. Ἡ ἀρχὴ ἃς γίνῃ ἀπὸ τὴν πρωτεύουσαν καὶ τὰς λοιπὰς μεγαλοπόλεις ὅπου ἀσφυκτιᾷ ἡ σπουδάζουσα νεότης. Θὰ προσφέρωμεν διὰ τῶν ταξιδίων αὐτῶν μίαν θαυμασίαν διέξοδον εἰς τὴν ὑπερχειλίζουσαν πολλὰκις δυναμικότητος νεολαίαν μας, ἡ ὁποία ἄλλως θὰ διωχέτευσεν εἰς πράξεις «τεντωπιῶν» τὴν πλεονάζουσαν ἐνεργητικότητά της. Ἡ Ἑλληνικὴ περιηγητικὴ λέσχη καὶ τὰ ἄλλα ἐκδρομικὰ σωματεῖα ἃς συγκροτήσουν εἰδικὰ τμήματα ἐκδρομῶν διὰ τοὺς τροφίμους τῶν διαφόρων σχολικῶν βαθμίδων.

Ὁ Ἑλληνικός ὀργανισμός τουρισμοῦ, τὰ ταξιδιωτικὰ γραφεῖα, οἱ ἐφοπλιστὰι καὶ ὅλοι οἱ ἀρμόδιοι ὥς ἐπιδείξουν τὴν δέουσαν κατανόησιν ὥστε παραλλήλως πρὸς τὴν πρόοδον τοῦ ἐσωτερικοῦ καὶ ἐξωτερικοῦ τουρισμοῦ νὰ καλλιεργῇται καὶ ὁ Σχολικός τοιοῦτος.

Αί οργανώσεις των εκπαιδευτικών λειτουργιών ἄς καταβάλουν τὰς δεούσας φροντίδας διὰ τὴν παροχὴν ἐκπτώσεως εἰς τὰ κατὰ ξηρὰν καὶ θάλασσαν ταξίδια τῶν μελῶν τῶν, ὅπως συμβαίνει εἰς πλεῖστα πολιτισμένα κράτη.

κράτη.
 "Όταν ὁ διδασκαλὸς θὰ ἔχη ἐπισκεφθῇ αὐτοπροσώπως—ἰδίᾳ κατὰ τὴν
 διάρκειαν τῶν θερινῶν διακοπῶν—περιοχὴν ἢ χώραν, τότε θὰ δυνήθῃ ν'
 ἀπαλλάξῃ τὴν διδασκαλίαν ἀπὸ τὴν ξηρὰν τυπικότητα καὶ θὰ προσδώσῃ
 εἰς αὐτὴν χάριν, πειστικότητα καὶ ἐνδιαφέρον.
 Ὁ δὲ διδασκαλὸς θὰ ἐξαρῶμεν τὴν συμβολὴν τοῦ Βασιλικοῦ Ἐθνικοῦ Ἰδρύ-

Ὁφείλομεν νὰ ἐξάρωμεν τὴν συμβολὴν τοῦ Βασιλικοῦ Ἐθνικοῦ Ἰδρύ-
ματος, τὸ ὁποῖον διὰ τῆς Ἐθνικῆς Ἐστίας φιλοξενεῖ κατ' ἔτος πλείστους
διδασκάλους, σταθμάρχας, κοινοτάρχας, οἱ ὅποιοι ἐπισκέπτονται τὰ κλασ-
σικὰ καὶ καλλιτεχνικὰ μνημεῖα τῆς Ἀττικῆς καὶ Πελοποννήσου ὡς καὶ τὰς
φυσικὰς καλλονὰς αὐτῶν.

Διὰ τῆς ἐνατενίσεως τῶν κλασσικῶν ἔργων τέχνης ὡς καὶ τῶν ἱστο-

ρικῶν πεδίων ὅπου οἱ Ἕλληνες κατήγαγον ἐνδόξους νίκας τονῶνται ἡ Ἐθνικὴ ὑπερηφάνεια καὶ πλημμυρίζουν οἱ καρδίαι ὅλων τῶν εὐγενῶν συναισθημάτων τιμῆς καὶ ἀγάπης πρὸς τὴν μοναδικὴν εἰς ὠραιότητα καὶ ὑπέροχον εἰς δόξαν αἰωνίαν Ἑλλάδα.

Ἀλέκος Λουϊζίδης

Η ΑΤΟΜΙΚΟΠΟΙΗΜΕΝΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ

Εἶναι γνωστόν, ὅτι εἰς τὸ σημερινὸν σχολεῖον, ἡ ἐργασία τῆς τάξεως εἶναι ὁμαδική. Ταύτην παρακολουθοῦν πάντες οἱ μαθηταὶ τῆς τάξεως, οἱ ὁποῖοι βεβαίως ἀσχολοῦνται μὲ τὸ αὐτὸ θέμα.

‘Ἡ ἐργασία αὕτη ἀπετέλει εἰς τὸ παλαιὸν σχολεῖον τὴν κυρίαν μορφήν τῆς διδασκαλίας. Ὡς γνωστόν, οἱ γνώσεις εἰς τὸ παλαιὸν σχολεῖον παρείχοντο ὑπὸ τοῦ διδασκάλου, τῶν μαθητῶν τηρούντων σιγὴν ἰχθύος. Τὸ ἐπίκεντρον τῆς ὅλης ἐργασίας ἦτο ὁ διδάσκων, ἐνῶ οἱ μαθηταὶ παθηκοῦθουν τὴν διδασκαλίαν παθητικῶς. Κατὰ τὴν ἐν λόγῳ ἐργασίαν, ὁ μαθητὴς ἐτίθετο εἰς δευτέραν μοῖραν, αἱ δὲ ἀτομικαὶ τοῦ κλίσεις καὶ ἰκανότητες, ἐσφαγιάζοντο καὶ οὐδόλως ἐλαμβάνοντο πρὸ ὕψιν. Τὴν μορφήν ταύτην τῆς ἐργασίας, ἡ ὁποία ἐφαρμόζεται ἐν πολλοῖς καὶ σήμερον εἰς τὰ σχολεῖα, ἀπορρίπτει τὸ σύγχρονον σχολεῖον, ἐπεὶδὴ εὐρίσκεται εἰς ἀντίθεσιν καὶ ἀντιμάχεται πρὸς τὰς θεμελιώδεις ἀρχὰς τοῦ σχολείου ἐργασίας. Τὸ νέον σχολεῖον ὑποστηρίζει τὴν μορφήν ταύτην, ὅταν στηρίζεται εἰς τὰς θεμελιώδεις ἀρχὰς αὐτοῦ καὶ προπαντὸς τὴν ἀρχὴν τῆς ἐλευθέρως ἐνεργείας τῶν μαθητῶν.

Εἰς τὸ σύγχρονον σχολεῖον διδεται μεγαλυτέρα σημασία εἰς τὰς παι-
δαγωγικὰς ἀρχάς, ἡ δὲ ἐργασία διεξάγεται ἐξ ὁλοκλήρου σχεδὸν ὑπὸ τῶν
μαθητῶν μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ διδασκάλου τῶν, κατὰ τοιοῦτον τρόπον,
ὥστε ἕκαστος μαθητὴς νὰ θέτῃ εἰς κίνησιν τὰς ἐσωτερικὰς τοῦ δυνάμεις
καὶ ἰκανότητας καὶ νὰ προσφέρῃ ὅ,τι δύναται πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ κοινοῦ
σκοποῦ.

“Όπως όμως και ἂν διεξάγεται ἡ ἐργασία, ὁ διδάσκαλος εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ προσαρμόζῃ τὴν διδασκαλίαν εἰς τὸν «μέσον» μαθητὴν τῆς τάξεως, διότι εἰς ἑκάστην τάξιν συναθροίζονται ὡς γνωστὸν μαθηταὶ μετὰ διάφορον βαθμὸν διανοητικῆς καὶ πνευματικῆς ἰκανότητος.

Τὸ διανοητικὸν πηλίκον μεταξύ τῶν μαθητῶν τῆς αὐτῆς τάξεως, παρουσιάζει μεγάλην διαφοράν. Μεταξύ 50 μαθητῶν μιᾶς τάξεως, οἱ 40 ἀποτελοῦν τὸν μέσον ὅρον, ἐνῶ οἱ λοιποὶ 10 εἶναι οἱ ὑπερέχοντες ἢ οἱ ὑστεροῦντες. Εἰς μιαν τοιαύτην λοιπὸν τάξιν, μὲ ποίους μαθητὰς θὰ ἐργασθῇ ὁ διδάσκαλος; Μὲ τοὺς μέσους, ἢ ὑπερέχοντας, ἢ ὑστεροῦντας; Φυσικὸν εἶναι ὁ διδάσκαλος νὰ ἀσχοληθῇ καὶ ἐργασθῇ μὲ τοὺς κανονικοὺς μαθητὰς, ἐπειδὴ οὗτοι ἀποτελοῦν καὶ τὴν μεγάλην πλειοψηφίαν. Τὴν διδασκαλίαν αὐτήν, ἣ ὁποία προσαρμόζεται εἰς τὸν μέσον μαθητὴν, ὑποχρεοῦνται νὰ παρακολουθήσουν οἱ εὐφυεῖς καὶ βραδύνοες, ἐπειδὴ εἶναι ἀδύνατον εἰς τὸν διδάσκαλον νὰ συνεργασθῇ μὲ αὐτούς. Τοῦτο ὁμῶς ἐπιφέρει ζημίαν ἀνυπολόγιστον, τόσον εἰς τοὺς προηγμένους μαθητὰς, ὅσον καὶ εἰς τοὺς βραδύνοας καὶ ὑστεροῦντας. Διότι, ὅταν ὑποχρεοῦνται οἱ ἄριστοι, οἱ ὑπερέχοντες μαθηταί, νὰ παρακολουθοῦν ἐργασίαν κατωτέραν τῶν πνευματικῶν δυνάμεων, καταδικάζονται εἰς ἀπραξίαν, ἀδράνειαν καὶ νωθρότητα, φρενάρεται ἡ πνευματικὴ των ἐξέλιξις, διαρρηγνύεται ἡ ψυχικὴ των ἰσορ-

ροπία, παθαίνουν πνευματικήν καχεξίαν. Ἐτσι οἱ ἄνθρωποι, οἱ προωρι-
σμένοι ἀπὸ τὴν φύσιν δι' ἡγετικούς ρόλους εἰς τὴν ζωὴν, συνθλιβόμενοι
ἀπὸ τὸν ὁδοστρωτήρα τῆς ὁμαδικῆς διδασκαλίας, οἰσθάνονται ὀλίγον κατ'
ὀλίγον ἀπρόθυμοι διὰ δημιουργικὴν προσπάθειαν καὶ ἐργασίαν. Ἀλλὰ καὶ
οἱ ἀφυεῖς μαθηταὶ ζημιοῦνται ἀνεπανορθώτως, ἐπειδὴ δὲν δύνανται νὰ ἀν-
τιληφθοῦν τὰς ἐρωτήσεις τοῦ διδασκάλου καὶ νὰ παρακολουθήσουν τὴν
ὅλην ἐργασίαν. Οὕτω, ἀπὸ τὴν πρώτην στιγμήν, ἀντιλαμβάνονται ὅτι εὐρί-
σκονται εἰς κατωτέραν μοῖραν πνευματικῶς ἀπὸ τοὺς ἄλλους καὶ σὺν τῇ
παρόδῳ τοῦ χρόνου γεννᾶται καὶ ἐκτρέφεται εἰς τὴν ψυχὴν τῶν τὸ δυνη-
ρὸν σύμπλεγμα τῆς μειονεξίας, τὸ ὁποῖον θὰ ὀδηγήσῃ βραδύτερον αὐτοὺς
εἰς ἀντικοινωνικὰς ἐκδηλώσεις καὶ κακίας. Βλέπομεν λοιπὸν ὅτι ἡ κοινὴ
διδασκαλία τῆς τάξεως πορ' ὅλα τὰ πλεονεκτήματά της, ἔχει καὶ τινα σο-
βαρὰ μειονεκτήματα, τὰ ὁποῖα τὸ σχολεῖον πάσῃ θυσίᾳ πρέπει νὰ ἀποφύ-
γῃ, προκειμένου νὰ προαχθῇ ἡ μόρφωσις τῶν μοθητῶν, βάσει τῶν πνευ-
ματικῶν καὶ τῶν ἄλλων ἱκανοτήτων ἑνὸς ἐκάστου ἐξ αὐτῶν.

Τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἰσοπεδωτικῆς ὁμοδικῆς διδασκαλίας περιστέλλονται ἢ ἀποφεύγονται, διὰ τῆς εἰσαγωγῆς εἰς τὸ σχολεῖον τῆς ἀτομικοποιήμενης διδασκαλίας. Κύριον γνώρισμα τῆς διδασκαλίας αὐτῆς εἶναι ὅτι ὁ διδάσκαλος δίδει εἰς ἕκαστον μαθητὴν ἐργασίαν προσηρμοσμένην εἰς τὰ μέτρα του, εἰς τὰς δυνατότητας καὶ ἰκανότητας αὐτοῦ. Περί τῆς ἀνάγκης τῆς ἀτομικοποιήμενης διδασκαλίας τάσσονται πλεῖστοι παιδαγωγοὶ μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ὁ Claparède, ὁ ὁποῖος τονίζει τὰ ἀκόλουθα: «Διὰ τὸ μυαλὸ τῶν παιδιῶν δὲν ἔχομεν τὰς φροντίδας ποὺ ἔχομεν διὰ τὰ πόδια τῶν. Κἀμνομεν ὑποδήματα εἰς τὰ μέτρα τῶν. Πότε τέλος πάντων καὶ τὸ σχολεῖον θὰ ἐργασθῇ συμφώνως πρὸς τὰ πνευματικὰ μέτρα τοῦ παιδιοῦ;»

Ἡ ἀρχὴ τῆς ἐπὶ μέτρῳ ἐργασίας, ἡ ὁποία χαρακτηρίζει τὴν ἀτομικοποιημένην διδασκαλίαν, στηρίζεται εἰς τὰ ἀδιάσειστα πορίσματα τῆς ψυχολογίας τῶν ἀτομικῶν διαφορῶν, συμφώνως πρὸς τὰ ὁποῖα ἕκαστον ἄτομον ἔχει τὸν ἰδικόν του τύπον ἐξελίξεως, ἡ ὁποία συνδέεται ἀναποσπᾶστως καὶ ἀρρήκτως μὲ τὴν ψυχοφυσικὴν του ὑπόστασιν καὶ τὴν ἐν γένει ἰδιοσυγκράσιν του. Ἐκαστος μεθότης ἀποτελεῖ ἰδιαιτέραν ἀτομικότητα καὶ ἰδιαίτερον τύπον, ὥς ἐκ τούτου δὲν ἔχει ἀνάγκην ἀναλόγου μεταχειρίσεως καὶ ἰδιαιτέρας ἐπιδράσεως.

‘Η ὁμοιόμορφος ἐπίδρασις τῆς διδασκαλίας εἰς ὅλους τοὺς μαθητὰς τῆς τάξεως, κάθε ἄλλο παρὰ ἐποικοδομητικὴ εἶναι διὰ τὴν μόρφωσιν αὐτῶν καὶ τὴν καλλιέργειαν τῶν δεξιοτήτων καὶ ἱκανοτήτων τῶν. ‘Η ἀτομικοποίημένη διδασκαλία ἀποτελεῖ σήμερον, κατὰ τὴν γνώμην κορυφαίω παιδαγωγῶν καὶ διδασκικῶν, ἀπαραίτητον συμπλήρωμα τῆς ὁμαδικῆς διδασκαλίας. Αὕτη ἐναλlassομένη καταλλήλως μὲ τὰς λοιπὰς μορφὰς τῆς ἐργασίας, ἐγγυᾶται εἰς τὸν μαθητὴν κανονικὴν καὶ ὁμαλὴν ψυχοπνευματικὴν ἐξέλιξιν, ἐπεὶ δὴ ἡ τελουμένη ἐργασία εἶναι σύμμετρος πρὸς τὰς δυνάμεις του, ὥς καὶ καλυτέραν ἀτομικὴν μόρφωσιν. ‘Η ἐφαρμογὴ τῆς ἀτομικοποι-
ημένης ἐργασίας παρουσιάζει δυσκολίας τινάς, ἡ κυριώτερά τῶν ὁποίων, εἶναι ὅτι ὁ διδάσκαλος πρέπει νὰ γνωρίζῃ τὰς δυνάμεις ἐκάστου μαθητοῦ, εἶναι ὅτι ὁ διδάσκαλος πρέπει νὰ γνωρίζῃ τὰς διαφέροντας, τὰς προτιμήσεις τὴν ψυχικὴν του σύστασιν, τὰς κλίσεις, τὰ δεδομένα αὐτὰ νὰ δυνηθῇ νὰ καὶ ἰδιορρυθμίᾳ του, ὥστε μὲ γνώμονα τὰ δεδομένα αὐτὰ νὰ δυνηθῇ νὰ ἐκλέξῃ δι’ ἑκάστον μαθητὴν τὴν κατάλληλον ἐργασίαν, ἡ ὁποία προσαρμόζεται πρὸς τὴν ἰδιαιτέραν του φύσιν, τὴν πνευματικὴν καὶ διανοητικὴν του ἐξέλιξιν. ‘Η τοιαύτη ἐργασία, ἡ ὁποία ἀνταποκρίνεται πρὸς τὴν ἀτομικότητά ἐκάστου μαθητοῦ, ἀποτελεῖ τὸ καλύτερον μέσον αὐτοαγωγῆς καὶ αὐτομορφώσεως αὐτοῦ. ‘Αλλ’ ἡ ἐπιτυχία τῆς ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ὀρθὴν διά-

γνωσιν τῆς ἀτομικότητος τῶν μαθητῶν, ἐπὶ τῆς ὁποίας ὁ διδάσκαλος θά θεμελιώσῃ τὸ διδακτικὸν καὶ παιδαγωγικὸν τοῦ ἔργου ἐπὶ ἐπιστημονικῶν βάσεων καὶ θά ἐφαρμόσῃ τὴν ἐνδεδειγμένην καὶ κατάλληλον δι' ἕκαστον μαθητὴν διδασκαλίαν καὶ ἐργασίαν.

"Ανευ της προϋποθέσεως αυτής, ή προσπάθεια του διδασκάλου προς ατομικοποίησιν της έργασίας εν τη τάξει του θα αποβή επι ματαίω.

Πρὸς διὰ γνῶσιν τῆς ἀτομικότητος τῶν μαθητῶν, ὁ διδάσκαλος πρέπει νὰ τηρῇ εἰδικὸν φάκελλον δι' ἓνα ἕκαστον μαθητὴν, ἐν τῷ ὁποίῳ νὰ εὕρῃ σκωνταὶ συγκεντρωμέναι αἱ πληροφορίες τῶν γονέων καὶ πρὸ παντός ὅλαι αἱ πορατηρήσεις τὰς ὁποίας θὰ συγκεντρώσῃ οὗτος, παρατηρῶν τὸν μαθητὴν κατὰ τὴν ἐν τῷ σχολεῖῳ ἐργασίαν, τὸ διάλειμμα, τὰ παιγνίδια, τὴν γυμναστικὴν, τὰς ἐκδρομὰς καὶ γενικῶς ὅλας τὰς ἐκδηλώσεις τοῦ. Ὅλαι αὗται αἱ παρατηρήσεις ἀποτελοῦν τὸ Δελτίον Ἀτομικότητος τοῦ μαθητοῦ, τὸ ὁποῖον καθοδηγεῖ τὸν διδάσκαλον εἰς τὸ ἔργον τοῦ, προκειμένου νὰ ἐφαρμόσῃ εἰς τὴν τάξιν τοῦ τὴν μορφήν τῆς ἀτομικοποιημένης ἐργασίας.

Πράξ διαγνώωνων τῆς εὐθυΐας καὶ ἀνακάλυψιν τῶν εἰδικῶν ἱκανοτήτων τῶν μοθητῶν πολὺ θὰ βοηθῶσιν τὸν διδάσκαλον τὰ διάφορα τέστ ἐπιδόσεως, τὰ ὁποῖα ἀνεκάλυψαν διάφοροι ψυχολόγοι, ὡς ὁ Μπινέ, Σιμόν, Πρόμπστ, Μάρμπ, Μέσσερ, Φίσσερ καὶ ἄλλοι.

“Όλα τὰ στοιχεῖα τὰ συγκεντρούμενα βάσει τῶν διαφόρων κριτηρίων καὶ μεθόδων, ὥς καὶ αἱ παρατηρήσεις τοῦ διδασκάλου, αἱ τοποθετοῦνται ἐν τῷ ἀτομικῷ φακέλλῳ καὶ αἱ ἀποτελοῦν διὰ τοῦτον τὸν ὁδηγὸν καὶ σύμβουλον κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς ὥς ἂν μορφῆς τῆς διδασκαλίας.

Εἶδομεν προηγουμένως ὅτι οἱ μαθηταὶ μιᾶς τάξεως παρουσιάζουν μεγάλην διαφορὰν πνευματικὴν καὶ διανοητικὴν ἐπιπέδου, μεγάλην ἀνομοιομορφίαν καὶ ἀνομοιογένειαν. Οὕτω συναντοῦμεν ἐν τῇ αὐτῇ τάξει τοὺς μετρίους, τοὺς μετρίους, τοὺς μεγαλοφυεῖς, τοὺς κανονικοὺς καὶ ἀνωμάλους, τοὺς ἐνδοστροφεῖς καὶ ἐξωστροφεῖς κ.ο.κ.

Τὸ μόνον κοινὸν σημεῖον μεταξύ αὐτῶν εἶναι ἡ χρονολογικὴ ἡλικία. Τὸ μωσαϊκὸν αὐτῶν μαθητῶν θέλει ἐνώπιον τοῦ διδασκάλου ποικίλα καὶ δύσκολα προβλήματα, ἀναφερόμενα εἰς τὸ διδακτικόν του ἔργον καὶ τοὺς σκοποὺς τῆς ἀγωγῆς.

Εξ ἄλλου τὸ πλῆθος τῶν μαθητῶν μιᾶς τάξεως καὶ ἡ σημερινὴ διαρ-
ρύθμισις τῆς σχολικῆς ἐργασίας, καθιστοῦν ἀδύνατον τὴν ἐφαρμογὴν τῆς
κατ' ἄτομον διδασκαλίας, ἢ ὅποια δύναται νὰ γεφυρώσῃ τὸ χάσμα τῶν
ἀτομικῶν διαφορῶν τῶν μαθητῶν καὶ νὰ ἐπιδράσῃ ἐπ' αὐτῶν κατὰ τρόπον,
ἐπιτρέποντα τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἀτομικῶν τῶν ἱκανοτήτων καὶ δυνάμεων.
Ἐπομένως ἐμποδίων, οἱ προτείνοντες τὴν

Πρὸς ἐξουδετέρωσιν τῶν ἀνωτέρω ἐμποδίων, οἱ προτείνοντες τὴν εἰσαγωγὴν εἰς τὸ σχολεῖον τῆς ἀτομικοποιημένης διδασκαλίας, κατέληξαν εἰς τὴν λύσιν τῆς κατανομῆς τῆς τάξεως εἰς τρεῖς ομάδας, ἐκάστη τῶν ὁποίων νὰ περιλαμβάνη ὅλους τοὺς μαθητὰς τῆς αὐτῆς εὐφυΐας. Οἱ μαθηταὶ κατατάσσονται εἰς τὰς ομάδας, βάσει τῶν παρατηρήσεων τοῦ διδασκάλου καὶ τῶν ἐπιστημονικῶν κριτηρίων. Ἡ πρώτη ὁμάς περιλαμβάνει τοὺς ὑπερέχοντας μαθητὰς, ἡ δευτέρα τοὺς μέσους καὶ ἡ τρίτη τοὺς ἀδυνάτους. Εἶναι ἐνδεχόμενον ὅμως εἰς μαθητὴ νὰ μὴ ἔχῃ τὴν αὐτὴν ἐπίδρασιν εἰς πάντα τὰ μαθήματα, ἢ νὰ παρουσιάσῃ βελτίωσιν ἐντὸς μικροῦ διαστήματος ἢ καὶ καθυστέρησιν. Διὰ τοὺς λόγους αὐτοὺς, ὁ διαχωρισμὸς τῶν ομάδων δὲν πρέπει νὰ ἔχῃ μόνιμον, δι' ὅλον τὸ σχολικὸν ἔτος χαρακτῆρα. Ἡ συγκρότησις τῶν ομάδων πρέπει νὰ ἰσχύῃ διὰ τὸ αὐτὸ εἶδος τῆς ἐργασίας, νὰ μετατάσσεται δὲ εἰς μαθητὴ ἀπὸ τὴν μίαν ὁμάδα εἰς τὴν ἄλλαν ἀναλόγως τῆς προόδου καὶ ἐπιδόσεώς του εἰς τὰ μαθήματα. Ἡ κα-

τανομή της τάξεως εἰς ομάδας προηγμένων, μέσων καὶ ἀδυνάτων μαθητῶν, ἔδωσεν ἀφορμὴν διὰ σφοδρὸς ἐπικρίσεις, ἐκ μέρους τῶν πολέμιων τῆς ἀτομικοποιημένης διδασκαλίας. Ἰσχυρίζονται δηλαδὴ οὗτοι, διὰ αὕτη καλλιέργει ἔτι περισσότερον τὸ σύμπλεγμα τῆς κατωτερότητος τῶν ἀφυῶν μαθητῶν καὶ ἐκτρέφει τὴν ὑπεροψίαν τῶν προηγμένων καὶ ἀρίστων. Τὸ ἐπιχειρημα τοῦτο, ἂν καὶ ἀληθοφανές, ἐλέγχεται ὡς ἀνεπαρκές, διότι ἕκαστος μαθητῆς ἔχει ἐπίγνωσιν τῆς πνευματικῆς του ἱκανότητος καὶ βαθμίδος εἰς ἣν ἀνήκει. Ὁ διαχωρισμὸς τῶν μαθητῶν εἰς ομάδας, βοηθεῖ τοὺς ὑστεροῦντας μαθητὰς νὰ φέρουν εἰς φῶς τὰς ἰσχνὰς ἔστω πνευματικὰς τῶν ἱκανότητος, τὰς ὁποίας ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐξελλίσσουν δι' ἐργασίαν συμμετρῶν πρὸς αὐτάς. Οὕτω ἡ μειονεκτικότης τῶν καταπολεμεῖται καὶ ἀνέρχεται ἡ ἀτομικὴ τῶν ἀξιοπρέπεια. Ἡ κατ' ἄτομον ἐργασία τοποθετεῖ τοὺς ἐγνώστους καὶ διακατεχομένους ἀπὸ τὸν πόθον τῆς φιλοπρωτίας μαθητὰς, εἰς τὴν πραγματικὴν τῶν θέσιν καὶ ἀναγκάζει αὐτοὺς νὰ ἀποκτήσουν ὀρθὴν γνῶσιν περὶ τοῦ ἀτόμου τῶν, περὶ τῆς πραγματικῆς τῶν ἀξίας. Οὕτω ἡ ἀτομικοποιημένη ἐργασία, προσφέρει πολὺτιμον συμβολὴν εἰς ὅλας τὰς κατηγορίας τῶν μαθητῶν, ἀρκεῖ νὰ γίνεται προσεκτικὸς ἔλεγχος ὑπὸ τοῦ διδασκάλου, τῶν ἱκανοτήτων αὐτῶν καὶ ὀρθὴ κατανομή τῶν μαθητῶν εἰς ομάδας.

Θεμελιώδες γνώρισμα τῆς κατ' ἄτομον διδασκαλίας, κατὰ τὴν πρακτικὴν αὐτῆς ἐφαρμογὴν, εἶναι ἡ χρησιμοποίησις καρτελλῶν, τὸ περιεχόμενον τῶν ὁποίων πρέπει νὰ διατυπῶνται μὲ σαφήνειαν, πρωτοτυπίαν καὶ νὰ εἶναι προσηρμοσμένον πρὸς τὰς ἀτομικὰς δυνατότητας ἐκάστου μαθητοῦ. Ἡ ἐφαρμογὴ τῆς ἀτομικοποιημένης διδασκαλίας, λοιπόν, παρουσιάζει καὶ τὴν δυσκολίαν ὅτι ὁ διδάσκαλος, ἀφοῦ μελετήσῃ καὶ ἐλέγξῃ τὰς ἱκανότητας καὶ τὴν εὐφυΐαν τῶν μαθητῶν του, πρέπει νὰ ἐτοιμάσῃ προσεκτικῶς ἓνα σεβαστὸν ἀριθμὸν καρτελλῶν δι' ἕκαστον μάθημα, τὸ περιεχόμενον τῶν ὁποίων νὰ εἶναι ἀνάλογον πρὸς τὰς δυνάμεις ἐκάστου μαθητοῦ καὶ νὰ ἱκανοποιῇ τὰς βασικὰς ἀνάγκας αὐτοῦ. Αἱ καρτέλλαι δύνανται νὰ ἀναφέρωνται κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος εἰς ἓν μάθημα, ὀλίγον δὲ κατ' ὀλίγον, ὁ διδάσκαλος βασιζόμενος εἰς τὴν κτηθεῖσαν πεῖραν, δύναται νὰ εὐρύνῃ τὴν ἐργασίαν του μὲ τὸ σύστημα τῶν καρτελλῶν εἰς ὅλα τὰ μαθήματα.

Εἰς ἐκάστην καρτέλλαν ἀναφέρειται ἓν μόνον θέμα ὑπὸ μορφήν ἀσκή-
σεως ἢ ἐρωτήσεως καὶ ζητεῖται ἀπὸ τὸν μαθητὴν ἡ ἀπάντησις. Οὗτος,
ἐπειδὴ ἡ ἐργασία εἶναι καθαρῶς ἀτομική, φέρει εἰς φῶς ὅλας τὰς δημιουρ-
γικὰς του δυνατόμεις καὶ θέτει εἰς ἐνέργειαν ὅλα τὰ τεχνάσματα τῆς εὐ-
φυΐας του, διὰ τὴν δόσιν ὁρθὰς ἀπαντήσεως εἰς τὰ προβλήματα καὶ θέματα,
τὰ ὁποῖα ἔχουν τεθῇ γραπτῶς ὑπὸ τοῦ διδασκάλου.

Αἱ καρτέλλαι, ἐκτὸς τῶν γραπτῶν ἐρωτήσεων, εἶναι δυνατόν νὰ περιέχουν εἰκόνας ζώων, προσώπων, γεγονότων, ἰχνογραφήματα κλπ. τὰ ὅποια δίδουν μεγάλην εὐχαρίστησιν εἰς τοὺς μαθητάς, τοὺς ὀπλίζουσιν μὲ θάρρος καὶ αὐτοπεποίθησιν καὶ τοὺς δίδουν τὴν δυνατότητα νὰ ἐργασθοῦν μὲ εὐαρέστησιν καὶ χαρὰν καὶ ἀναπτύξουσιν τὰς ἱκανότητάς των, ἐπειδὴ αἱ ἀνωτέρω εἰκονογραφήσεις ἀπαιτοῦν ἀπαντήσεις συνοπτικὰς καὶ ἀπληλ- γμένας ἀοριστιῶν. Τὸ εἶδος τοῦτο τῶν καρτελλῶν, ἂν καὶ ἐνδείκνυται εἰς πολλὰς περιπτώσεις, παρουσιάζει δυσκολίας κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν του, διό- τι οἱ πλεῖστοι τῶν διδασκάλων στεροῦνται τῆς ἱκανότητος τοῦ ἰχνογρα- φεῖν καὶ σχεδιάζειν.

Ἡ σύνταξις τῶν καρτελλῶν εἶναι τὸ εὐπαθέστερον καὶ σπουδαιότερον σημεῖον τῆς ἀτομικοποιήμενης διδασκαλίας, διότι ὁ διδάσκαλος πρέπει νὰ εἶναι δεξιότηνης καὶ ἱκανὸς εἰς τὴν ἐπιλογὴν τῶν θεμάτων, τὰ

ὅποια δέον νὰ εἶναι προσηρμοσμένα πρὸς τὰς πνευματικὰς καὶ διανοητικὰς ἱκανότητας τῶν μαθητῶν καὶ νὰ διακρίνονται διὰ τὴν πρωτοτυπίαν, σαφήνειαν καὶ ἐμπνευσμένην εἰκονογράφησιν τῶν. Ἡ δυσκολία ἐφαρμογῆς τῆς ἀτομικοποιημένης διδασκαλίας δὲν πρέπει νὰ ἀπαγοιτεύσῃ τὸν ἐπιθυμοῦντα νὰ ἐφαρμόσῃ ταύτην συνάδελφον. Οὗτος, δύναται νὰ κάμῃ ἐφαρμογὴν αὐτῆς πρῶτον εἰς ἓν μάθημα, ἀφοῦ τὴν μελετήσῃ καλῶς καὶ προβῇ εἰς προσεκτικὴν σύνταξιν καρτελλῶν, ἔπειτα δὲ νὰ ἐπεκτείνῃ ταύτην καὶ εἰς ἄλλα μαθήματα, παρακολουθῶν πάντοτε τὰς ἀντιδράσεις καὶ τὴν πρόδον τῶν μαθητῶν του. Ἐκεῖνο τὸ ὅποιον πρέπει νὰ προσέχῃ πάντοτε ὁ διδάσκαλος κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς ἐν λόγῳ διδασκαλίας, εἶναι τὸ πνευματικὸν ἐπίπεδον ἑνὸς ἐκάστου ἐκ τῶν μαθητῶν του καὶ τὰ ἰδιαιτέρα διάφέροντα αὐτῶν, ὥστε βασιζόμενος εἰς οὐτὰ νὰ προβαίῃ εἰς τὴν ἐκάστοτε ἐκλογὴν τῶν θεμάτων.

Αἱ καρτέλλαι, ἀναλόγως τῶν ἱκανοτήτων τῶν μαθητῶν καὶ τῆς πνευματικῆς τῶν ἀναπτύξεως δύνανται νὰ εἶναι τριῶν εἰδῶν:

α) Καρτέλλαι έπανορθώσεως, οί όποίαι άντιστοιχοϋν είς τούς βραδύνοντας μαθητάς και έχουν σκοπόν νά συμπληρώσουν τās έλλείψεις ένός έκόστου έξ αϋτών.

β) Καρτέλλαι άσκήσεων, σί όποια άντιστοιχοϋν εις τούς κανονικούς μαθητάς καί αί όποια, ένφ άποβλέπουν εις τήν οικειοποίησιν καί έμπέδωσιν τών διδασκομένων, παρέχουν εις αύτούς έλευθερίαν κινήσεως καί εύρυτέρας πνεύματικής δραστηριότητος.

γ) Καρτέλλαι εξέλιξεως, οἱ ὁποῖαι ἀναφέρονται εἰς τοὺς εὐφυεῖς καὶ προηγμένους μαθητὰς καὶ ἀποβλέπουν εἰς τὸ νὰ ἐπεκτείνουν τὰς γνώσεις των πέραν τοῦ κανονικοῦ προγράμματος τῆς τάξεως.

δ) Καρτέλλαι αυτοδιδασκαλίας καὶ αὐτοαγωγῆς, αἱ ὁποῖαι ἀναφέρονται εἰς τοὺς μαθητάς, τοὺς κατέχοντας καλῶς τὴν διδασχθεῖσαν ὕλην καὶ ἀποβλέπουσι εἰς τὸ νὰ εὗρουν οὗτοι μίαν νέαν γνώσιν, ἐργαζόμενοι μὲ τρόπον δημιουργικόν καὶ στηριζόμενοι εἰς τὰς ἀτομικὰς τῶν δυνάμεις. Τὸ τελευταῖον εἶδος καρτελλῶν, δὲν κρίνεται σκόπιμον νὰ εἰσαχθῇ εἰς τὰ ἰδι. καὶ μας σχολεῖα, ἐπειδὴ ἀπαιτεῖ μεγάλην δεξιότητιαν συντάξεως καὶ πολὺ καλλιεργημένους μαθητάς.

Περὶ τοῦ πρακτικοῦ μέρους τῆς ἀτομικοποιημένης διδασκαλίας, δὲν θὰ ἀσχοληθῶμεν περισσότερο ἐνταῦθα, ἐπεὶ καὶ πολὺς χώρος ἀπαιτεῖται καὶ σκοπὸς τῆς παρουσίας δὲν εἶναι νὰ παρουσιάσωμεν τὴν διδακτικὴν τεχνικὴν αὐτῆς. Οἱ ἐπιθυμοῦντες κ. κ. συνάδελφοι δύνανται νὰ λάβουν μίαν ἀρίστην εἰκόνα τῆς πρακτικῆς οὗτῃς ἐφαρμογῆς ἀπὸ τὸ ἐξαιρετικὸν καὶ μοναδικὸν εἰς τὸ εἶδος τοῦ βιβλίου τοῦ κ. Ἀθ. Μητσιάδη ὑπὸ τὸν τίτλον: «Ἡ ἀτομικοποιημένη διδασκαλία» Λάρισα, 1960.

Ἐλέχθη ἀνωτέρω ὅτι τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἰσοπεδωτικῆς ὁμαδικῆς διδασκαλίας τῆς τάξεως, ἀποφεύγονται ἢ περιστέλλονται διὰ τῆς εἰσαγωγῆς εἰς τὸ σχολεῖον τῆς ἀτομικοποιημένης διδασκαλίας.

ὅλα τὰ παιδαγωγικά καὶ μεθοδικὰ προβλήματα.

Ἡ ἀτομικοποιημένη διδασκαλία, παρ' ὅλα τὰ πλεονεκτήματά της ἐφαρμοζομένη μονομερῶς, ὁδηγεῖ τὸν μαθητὴν εἰς ἀπομόνωσιν ἀπὸ τοῦ ἄλλου συμμαθητῆς του, διασπᾷ τὴν ψυχικὴν ἐνότητα καὶ ἀρμονίαν του καὶ σφαιρίζει τὰς ἐμφύτους κοινωνικὰς ιδιότητάς αὐτοῦ. Μόνον ἡ χρησιμοποίησις καὶ ἀμοιβαία ἐναλλαγή, ἡ συνύπαρξις καὶ ἀμοιβαία σύμπραξις τῆς κοινῆς, τῆς καθ' ὁμάδας, τῆς ἀτομικοποιημένης διδασκαλίας κλπ. συν-

θέτουν την ὀρθὴν μέθοδον σχολικῆς ἐργασίας καὶ ἐξυπηρετοῦν πλήρως τοὺς σκοποὺς τῆς ἀγωγῆς.

Κων. Γ. Καμπούρης

ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΚΟΙΝΗ ΚΑΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΔΙ' ΟΜΑΔΩΝ

Σήμερον τὸ σχολεῖον ἐπιθυμεῖ νὰ ἀναπτύξη καὶ νὰ διευρύνῃ τὰς σχέσεις μεταξύ τῆς μαθήσεως καὶ τῆς ζωῆς νεότητος. Ἡ σπουδὴ, δηλ. ἡ μάθησις δὲν εἶναι πλέον ἀπλὴ σχέσις παιδιοῦ — ὕλης, ἐκλεγομένης ὑπὸ τοῦ διδ/λου, ἀλλὰ ἓνα σύστημα περίπλοκον καὶ καρποφόρον, ἐργασιῶν αἱ ὁποῖαι ἔχουν τὴν πηγὴν τῶν ἐντὸς τῶν γεγονότων τῆς ζωῆς τοῦ παιδός. Τὰ προσδιοριστικὰ σχήματα αὐτοῦ τοῦ συστήματος τῆς ἀγωγῆς εἶναι ἐπὶ τοῦ παρόντος, ἀναμφιβόλως, ἡ ἀπὸ κοινοῦ διδ/λία καὶ ἡ διδ/λία δι' ὁμάδων.

Τὸ περιβάλλον, τὸ πλέον εὐνοϊκὸν διὰ τὴν πλήρη ἀνάπτυξιν τοῦ παιδὸς θὰ εἶναι τὸ ἀγροτικὸν τοιοῦτον.

Ὁ διδ/λος τοῦ ἀγροτικοῦ σχολείου παρακολουθεῖ καὶ διευθύνει τὸν μαθητὴν ἀπὸ τὴν πιὸ μικρὰν τοῦ ἡλικίαν μέχρι τῆς πλήρους ἐνηλικιώσεώς του.

Ὁ μαθητὴς λαμβάνει συνειδησιν τῆς ζωῆς τοῦ χωρίου, τοῦ φυσικοῦ τοῦ περιβάλλοντος, τῆς ἀλληλεγγύης μετὰ τὸ περιβάλλον αὐτὸ καὶ τῆς ἀλληλεγγύης αὐτοῦ τοῦ περιβάλλοντος μετὰ τοὺς ὑπολοίπους ἀνθρώπους καὶ τὴν εὐρύτεραν κοινωνίαν.

Ἀναγκαῖον λοιπὸν εἶναι νὰ δημιουργηθῇ ἐν τῇ τάξει, ἐν περιβάλλον κοινωνικόν, ὅπου ὁ μαθητὴς θὰ μανθάνῃ μέσω τῆς ὁμάδος, νὰ ἀνταποκρίνεται εἰς τὰ κοινωνικά του καθήκοντα πρὸς τὴν ὁμάδα αὐτὴν καὶ νὰ συμμετέχῃ εἰς τὴν κοινοτικὴν ζωὴν τῆς ὁμάδος του μετὰ τὴν δύναμιν. Οὕτω αἱ ὁμάδες θέλουσιν καταστῆ εὐπόλητοι, ζωτικαὶ κοινοτικαὶ κυψέλαι.

Ἡ διδ/λία δι' ὁμάδων καὶ ἡ κοινὴ τοιαύτη δὲν εἶναι μόνον μορφαιμὶς νέας μορφῆς μεθόδου ἀγωγῆς, ἀλλὰ εἶναι ἡ ζωντανὴ ἔκφρασις μιᾶς διανοητικῆς καὶ ἠθικῆς ἐξελιξεως. Τὸ σχολεῖον ἐξέρχεται ἤδη ἐκ τῆς μονώσεως τοῦ ὡς καὶ ὁ διδ/λος ἀπὸ τὴν σχολικὴν του ρουτίνας, διὰ νὰ ἀποκαταστήσουν ἓνα καρποφόρον σύνδεσμον μεταξύ ἀγωγῆς καὶ ζωῆς.

Ἡ κοινὴ λοιπὸν διδ/λία εἶναι βασισμένη ἐπὶ μιᾶς ἀπὸ κοινοῦ παρατηρήσεως τοῦ κόσμου. Δι' αὐτῆς τῆς ἐνεργείας, ἀναπτύσσεται τὸ αἶσθημα καθὼς καὶ ἡ δραστηριότης τῆς κοινοτικῆς ζωῆς, πράγματα τὰ ὁποῖα αποτελοῦν τὴν βάσιν τῆς διδ/λίας, δι' ὁμάδων. Ἐντὸς ὅλων τῶν πρακτικῶν σχημάτων τῆς διδ/λίας, τὸ σημεῖον τὸ ὁποῖον ξεχωρίζει τὴν κοινὴν καὶ ἀτομικὴν ἐργασίαν εἶναι καταφανές. Διὰ τῆς ὁλοκλήρου καὶ διαρκοῦς σχέσεως τοῦ μετὰ τὴν κοινὴν ζωὴν τῆς τάξεώς του, ἀποκτᾷ ὁ μαθητὴς μίαν βεβαίαν καὶ θετικὴν γνῶσιν τοῦ κόσμου. Πέραν αὐτῆς τῆς γνώσεως ἡ ὁμάς μορφώνει τὸ ἄτομον ἐντὸς τῆς κοινωνικῆς αἰσθήσεως καὶ ἐννοίας, διὰ νὰ τὸ κἀνῃ ἐν ἱκανὸν καὶ χρήσιμον μέλος τῆς σχολικῆς κοινότητος. Τὸ διάγραμμα λοιπὸν τῆς ἀγωγῆς ὀφείλει ὑποχρεωτικῶς νὰ προσανατολίζεται πρὸς τὰς δύο αὐτὰς ἐννοίας. Εἰς αὐτὴν ἡ ὁποία ἀφορᾷ τὴν μόρφωσιν τοῦ ἀτόμου καὶ εἰς αὐτὴν ἡ ὁποία ἀφορᾷ τὴν μόρφωσιν τοῦ ἀτόμου ὡς κοινωνικοῦ ὄντος.

Ἡ ἐπιστήμη ἀπεκάλυπεν εἰς τὸν σύγχρονον ἄνθρωπον, τὸ ἀπέραντον πλοῦτον τοῦ σύμπαντος. Δὲν ἔχομεν πλέον σήμερον τὴν δυνατότητα νὰ τὰ

διδάξωμεν ὅλα συστηματικῶς εἰς τὸ σχολεῖον. Ἡ διδ/λία δὲν γίνεται ἄλλως παρὰ μετὰ μίαν συμπύκνωσιν τῶν ζωτικῶν γνώσεων, ἵνα ὀδηγήσωμεν τὸν παῖδα πρὸς μίαν ἀνάλυσιν ζωντανὴν, μόνιμον καὶ καρποφόρον τῆς πραγματικότητος τῆς ζωῆς. Αὐτὸς ὁ προσανατολισμὸς πρὸς τὴν πραγματικότητα τῆς ζωῆς εἶναι ὁ θεμελιώδης νόμος τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου. Αἱ περιστάσεις τῆς παρατηρήσεως τῆς φύσεως καὶ τῆς ζωῆς εἰς τὸ ἀγροτικὸν σχολεῖον διευκολύνουν τὴν πρόοδον διὰ τὴν γνῶσιν τῆς ἀνθρωπότητος. Ἡ θέσις τοῦ παιδὸς ἐντὸς τοῦ κέντρου τῆς οἰκογενείας του καὶ τῆς κοινωνίας καθὼς ἐπίσης καὶ τοῦ σχολικοῦ περιβάλλοντος, δημιουργεῖ ὡς προϋπόθεσιν τὴν φυσικὴν διδ/λίαν μετὰ τὰς παρατηρήσεις, συλλογὰς, κατατάξεις, ταξινομήσεις, ἀπαριθμήσεις κλπ. Ἡ σχολικὴ αὕτη ἐργασία ἐπεκτείνεται εἰς ὅλας τὰς δραστηριότητας τῆς ἐξωσχολικῆς ζωῆς καὶ παρακινεῖ τὴν ἀγάπην τῶν οἰκογενειῶν, τῶν συμμαθητῶν, τοῦ χωρίου καὶ αὕτη ἡ συνεργασία διδ/ει εἰς τὸν μαθητὴν τὴν ὁλοκληρωτικὴν συνειδησιν τῆς πραγματικότητος τῆς ζωῆς τοῦ χωρίου, τῆς γενεθλίου χώρας, τῆς οἰκουμένης. Αὕτη ἡ ἔνωσις μετὰ τὴν ζωὴν ἐξηγεῖται μετὰ τρεῖς θεμελιώδεις ἀρχάς: 1) Ἀρχὴ τῆς ἀμεσότητος. Συνδυάζομεν εἰς τὴν ἐργασίαν μας πᾶν τὸ ὁποῖον θὰ συναντήσωμεν κατὰ τὸν ροῦν τοῦ σχολικοῦ ἔτους, ἐντὸς τοῦ χωρίου, τῶν ἀγρῶν, εἰς τὸ ἐργαστήριον καὶ πᾶν τὸ ὁποῖον ἔχει σχέσιν ἄμεσον μετὰ τὴν φυσικὴν πραγματικότητα, ἀνερχόμεθα εἰς τὴν ἰδίαν φύσιν τῶν πραγμάτων, εἰς τὴν αἰώνιον πηγὴν κάθε πράγματος. 2) Ἀρχὴ τῆς συμμετοχῆς. Διὰ τῆς ἐξερευνησεως τοῦ χωρίου, αἰσθανόμεθα τὴν συμμετοχὴν μας εἰς τὴν τωρινὴν ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν περασμένην καὶ μελλοντικὴν ζωὴν τοῦ χωρίου, αἰσθανόμεθα καὶ εἰς τὴν περασμένην καὶ μετὰ τὰς περασμένας καὶ μελλοντικὰς γενεάς. Αὐτὸ τὴν ἀλληλεγγύην μας μετὰ τὴν ζωὴν. Ἡ διδ/λία γίνεται καὶ ἀπὸ τὴν κοινὴν συνδέει τὴν διδ/λίαν μετὰ τὴν ζωὴν. Ἡ διδ/λία γίνεται καὶ ἀπὸ τὴν κοινὴν τητα. Ἡ ἀγωγή τοῦ παιδὸς λοιπὸν πρέπει νὰ γίνῃ ἀπὸ τὸ περιβάλλον τοῦ σχολικοῦ καὶ κοινωνικοῦ. Ἡ διδ/λία δι' ὁμάδων καὶ ἡ διδ/λία ἀπὸ κοινοῦ εἶναι λογικαὶ συνέπειαι τῆς ἀρχῆς τῆς συμμετοχῆς. 3) Ἀρχὴ «τῆς βοηθείας τῆς ζωῆς». Ἡ ἀγωγή ὀφείλει νὰ γνωρίσῃ εἰς τοὺς μαθητὰς τὴν ζωὴν καὶ συνεπῶς νὰ ζήσουν καλύτερα. Εἰς τὸ τέλος τῆς σχολικῆς φοιτήσεως ὀφείλει νὰ διαπιστώσῃ ὅτι αἱ ἐξελιγμένοι φυσικαὶ καὶ πνευματικαὶ δυνάμεις ἐν τῷ σχολείῳ ἐκδηλοῦνται εἰς τὴν ζωὴν καὶ ἐντὸς τοῦ ἐπαγγέλματος. Ἀλλ' ἐὰν τὸ σχολεῖον ὀφείλει νὰ καθοδηγήσῃ τὸν μαθητὴν πρὸς μίαν τελείαν ἀρετὴν τῆς ζωῆς, πρέπει ἐντὸς τῆς ἀπὸ κοινοῦ ζωῆς νὰ ἀναπτύξῃ τὰς ἀρετὰς τῆς κοινῆς πρακτικῆς ζωῆς (διδ/λία δι' ὁμάδων καὶ ἐντὸς τῶν σχέσεων τῶν μετὰ τὴν πραγματικότητα), (διδ/λία ἀπὸ κοινοῦ) νὰ συνειδητοποιήσῃ αὐτὰ τὰ ἔργα καὶ νὰ τὸν καθοδηγήσῃ νὰ εὕρῃ πολλὰ πλάσας ἐφαρμογὰς εἰς τὴν ζωὴν.

Ἡ ἀπὸ κοινοῦ διδ/λία βασίζεται ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τῆς ἀμέσου σχέσεως μετὰ τὴν ζωὴν. Ἡ δὲ δι' ὁμάδων διδ/λία ἀναπτύσσει τὸ πνεῦμα τῆς ἀπὸ κοινοῦ ἐργασίας. Ἡ παιδαγωγικὴ ἐργασία, μετὰ τὴν προσωπικὴν ἀναζητήσιν νοῦ ἐργασίας. Ἡ διδ/λία ἀπὸ τὴν μίαν πλευρὰν εἰς τὴν γνῶσιν τοῦ σύμπαντος καὶ διευρύνει ἀναγκαίως τὸν ὕλικόν καὶ πνευματικόν κόσμον τοῦ περιβάλλοντός μας. Συγχρόνως ἀναπτύσσονται αἱ συνθέσεις τῆς ἀριθμητικῆς καὶ τῆς γλώσσης, ἐργαλείων τῆς γνώσεως. Ἡ ἐφέλκυσις εἰς αὐτὰς τὰς συνθέσεις πρέπει νὰ γίνεται διὰ τῆς διαρκοῦς συναφείας μετὰ τὴν γνῶσιν τοῦ κόσμου. Ἀλλὰ εἰς τὴν ἀνάγκη συγχρόνως νὰ ἀναλύσωμεν τὰ διάφορα μέρη αὐτῆς τῆς γνώσεως καὶ νὰ τὴν τοποθετήσωμεν εἰς τὴν διανοητικὴν δύναμιν τῶν μαθητῶν. Πρέπει νὰ τεμαχίζωμεν τὰς γνώσεις, ἀλλὰ πάντοτε νὰ γίνεται ἀνατοποθέτησις τῶν λεπτομερειῶν καὶ τῶν τεμαχίων ἐντὸς τοῦ συνόλου.

Ἐφ' ὅσον αἱ τεχνικαὶ τῆς ἐξελιξεως (ἀρίθμησις, ἀνάγνωσις, λεξιλό-

γιον κ.λ.π.) ὀφείλουν νὰ εἶναι βαθμολογημένοι ἀπὸ τὸ εὐκόλον εἰς τὸ δύσκολον, ἀπὸ τὸ ἀπλοῦν εἰς τὸ περίπλοκον, ἢ κατανόησις τοῦ κόσμου γίνεται διὰ τοῦ περιβάλλοντος. Ἡ ἐργασία μας τῆς ἀγωγῆς δὲν εἶναι τελειωμένη με αὐτὴν τὴν κλιμακῆδὸν κατὰ τὰς ἐξελίξεις. Πρέπει ἐπίσης νὰ κατατάξωμεν τὰς γνώσεις τοῦ περιβάλλοντος ἐντὸς τῆς ζωῆς τοῦ σχολείου. Αἱ τεχνικαὶ διαιροῦν τὴν τάξιν εἰς διαφόρους ομάδας. Λοιπὸν, διὰ νὰ ἐννοήσωμεν τὸν κόσμον εἶναι ἀναγκαῖον νὰ γίνουν ομάδες μαθητῶν τοῦ ἰδίου πνευματικοῦ ἐπιπέδου. Ὅπου τρία κύρια σημεία τῆς ἐργασίας μας ἐντὸς τῆς ἀγροτικῆς σχολικῆς τάξεως ἔχομεν :

- 1) Γνωριμία τῆς Πατρίδος καὶ τοῦ κόσμου.
- 2) Μελέτη τῆς τεχνικῆς (μεθόδων κ.λ.π.) εἰς τὴν σχέσιν καὶ ἐπαφὴν με τὴν γνῶσιν τοῦ κόσμου.
- 3) Διεσθυσίς, κυριάρχῃς τοῦ κόσμου διὰ τῶν πλήρως κεκτημένων τεχνικῶν γνώσεων.

Διὰ τῆς ἐπινοήσεως τῆς διδασκαλίας, στηριζομένης ἐπὶ τῆς γνώσεως τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ περιβάλλοντός του, ἔχομεν κάμει ἕνα πλάνο με κατάλληλον διδακτικὸν ὕλικόν καὶ παιδαγωγικὰς ἐργασίας. Ἡ ἀνάλυσις τῆς πραγματικότητος εὐκολύνει τὰς προόδους τῆς γνώσεως τοῦ κόσμου. Παραδείγματος χάριν, με ἕνα ἀρχαῖον δὲν ἀρχίζομεν εἰς αὐτὸν νὰ τὸν διδάσκωμεν νὰ ἀναγινώσκη, νὰ ἐρμηνεύη, καὶ νὰ εἰσδύη, ἀλλὰ τοῦ ἀναπτύσσομεν πρῶτα τὰς σχέσεις με τὸν περιβάλλοντα κόσμον, τὰς πνευματικὰς ἀξίας τῆς γλώσσης, τὸν σχηματισμὸν τῶν ἀριθμῶν κ.λ.π. Ὀλίγον κατ' ὀλίγον χάρις εἰς αὐτὰς τὰς γνώσεις, ὁ μαθητὴς μόνος του ζητεῖ νὰ ἀναγνώσκη, νὰ ἀριθμήσῃ καὶ εὐρίσκει τὸν τρόπον τῆς ἀναγνώσεως καὶ τῆς ἀριθμῆσεως. Ἀνάλογα με τὴν πρόδον, δύναται πολὺ καλὰ νὰ συμπληρώσῃ τὰς γνώσεις του διὰ μέσου τοῦ βιβλίου.

Ἡ χρῆσις τοῦ χρόνου εἶναι ἡ συνισταμένη τῆς κατατάξεως τῶν διαφόρων βάσεων τῆς σχολικῆς ἐργασίας. Πρῶτη, δευτέρα καὶ τρίτη ὥρα τῆς πρωῆς : Ἔργασία ἀπὸ κοινοῦ : Ἀπόκτησις νέων γνώσεων. Μέσον τῆς ἡμέρας : Ἔργασία δι' ομάδων : Μαθητεία τῶν τεχνικῶν. Αἱ ομάδες εἶναι συγκροτημέναι κατὰ τὴν πνευματικὴν δύναμιν τῶν μαθητῶν καὶ οὐχὶ κατὰ τὴν ἡλικίαν. Οὕτω δὲν ὑπάρχουσι καθυστερημένοι μαθηταί. Αὕτη ἡ ἐργασία ἔχει ἀνάγκην πολλῶν βιβλίων καὶ ὕλικου ἀφθόνου. Εἰς τὸ τέλος τῆς ἡμερησίας σχολικῆς ἐργασίας, συλλογικαὶ δραστηριότητες, μελωδίαι, διηγήσεις καὶ παραδόσεις τοῦ χωρίου, διατήρησις ἐθίμων κ.λ.π. Μεταμεσημβρινὰ ἔργασίαι, προαιρετικά. Ἔργασία ἐκάστης τάξεως, ἀπὸ 7ης μέχρι τῆς 12ης κατὰ τὸ θέρος καὶ ἀπὸ τῆς 8ης μέχρι τῆς 13ης κατὰ τὸν χειμῶνα.

Ἀπόστολος Γιωτᾶκος

Μετάφρασις ἀπὸ τὸ Γαλλικὸν περιοδικὸν

«L' éducateur»

ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΑΙ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

ΟΙ ΑΔΕΣΠΟΤΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΤΗΣ ΑΓΩΓΗΣ

Ἡ ἀγωγή καὶ ἰδίως ἡ ἀγωγή τῶν νέων εἶναι ἓν ἐκ τῶν σπουδαιωτέρων ζητημάτων, ἅτινα ἀπασχόλησαν, ἀπασχολοῦν καὶ θὰ ἀπασχολοῦν ἐκάστην κοινωνίαν, πλὴν ὅμως τὸ ἐνδιαφέρον τοῦτο διὰ τὴν ἀγωγήν περιορίζεται ἐκάστοτε ὥς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τὴν θεωρίαν, ἐλάχιστα δὲ εἰς τὴν πράξιν. Τὸ διαφέρον πρὸς τὴν ἀγωγήν, ἀντικατοπτρίζον τὴν πραγματικὴν εἰκόνα τοῦ πολιτισμοῦ μιᾶς κοινωνίας, ἔχει λάβει ἐσχάτως μεγάλας διαστάσεις καὶ διὰ τὴν ἀνῶμαλον περίοδον τοῦ τελευταίου παγκοσμίου πολέμου, ὅτε νέαι καταστάσεις διεμορφώθησαν, νέαι ἀντιλήψεις περὶ τῶν γενικωτέρων κοινωνιολογικῶν καὶ κατὰ συνέπειαν καὶ παιδαγωγικῶν προβλημάτων ἐπεκράτησαν, ἐπιβληθεῖσαι ἀπὸ τὴν σαφῇ διάγνωσιν τῶν ὁληθρίων, διὰ τὴν εὐρωστίαν, δημιουργικότητα καὶ εὐδαιμονίαν τῶν λαῶν, ἀποτελεσμάτων τῶν κοινωνιολογικῶν καὶ παιδαγωγικῶν ἀντιλήψεων τοῦ παρελθόντος αἰῶνος καὶ ἀπὸ τὴν δεδικαιολογημένην ἀνησυχίαν τῶν ἀνθρώπων διὰ τὴν τύχην τοῦ μέλλοντος.

Οἱ πλεῖστοι τῶν ἀνθρώπων διατυπώνουν ἐντόνως καὶ ἀπροκαλύπτως τὴν ἀνησυχίαν αὐτὴν, πλεῖστα δὲ περιοδικὰ καὶ ἐφημερίδες δὲν χάνουν εὐκαιρίαν νὰ ἐκφράσουν τὸ μέγα ἐνδιαφέρον των διὰ τὰ σημερινὰ παιδιὰ, τὰ ὅποια ἀποτελοῦν τὴν μέλλουσαν γενεάν καὶ αὕτη ἡ πολιτεία, πρέκει νὰ ρίψουν τὸ μεγαλύτερον βάρος τῆς προσπάθειάς των, εἰς τὸ φυτῶριον τῆς κοινωνίας, εἰς τὸ μικρὸ παιδί, τὸ ὅποion ἔχει ἀπόλυτον ἀνάγκην ἀπὸ μιᾶς ἀρτίαν καὶ ἐλπιδοφόρον ψυχικὴν καὶ σωματικὴν ἀνάπτυξιν καὶ ἀπὸ ὠφέλιμον καὶ ὑγιεινὴν πνευματικὴν τροφήν, ἂν θέλουν πραγματικῶς τὴν ἀτομικὴν καὶ κοινωνικὴν εὐημερίαν.

Εἶναι βεβαίως εὐνόητον ὅτι μιᾶς νέας γενεᾶς, ἡ ὅποια θὰ ἀναπτυχῇ με κατάλληλον καὶ ὠφέλιμον πνευματικὴν τροφήν, θὰ μᾶς ἀποδώσῃ αὖριον, μίαν ὑγιᾶ κοινωνίαν, πραγματικὰ πολιτισμένην, με ψυχικὴν ἀνωτερότητα, με στερεὰς βάσεις καὶ ὀρθὰς κατευθύνσεις, ἀπηλλαγμένης τῆς ὑποκρισίας καὶ τοῦ ψεύδους, τῆς ἀσπλαχνίας καὶ αἰμοβορίας, τῆς κακαλυμμένης ἢ φανερᾶς κλοπῆς, τῆς αἰσχροκερδεῖας καὶ τῆς ἀσταθείας καὶ ἀμφιτά ὕλικά ἀγαθὰ, τοῦ μίσους καὶ τοῦ ἐγκλήματος, τῆς μονομεροῦς ἐπικρατείας, τῆς ἀπαξίας πρὸς τὰς ἠθικὰς ἀξίας καὶ τῆς πληγῆς τῆς κοινωνίας τῶν σεως τοῦ ἀτομικοῦ συμφέροντος, ἅτινα εἶναι αἱ πληγαὶ τῆς κοινωνίας τῶν τελευταίων ἐτῶν. Δὲν ὑπάρχει ἀνάγκη νὰ ἀποδείξωμεν τὸ ἀληθὲς τῶν προαναφερθεῖσων πληγῶν τῆς κοινωνίας μας, διότι τὰ καθημερινὰ ἐγκλήματα τὰ δημοσιεύόμενα εἰς τὰς ἐφημερίδας, ἡ ἀκολασία, ἡ ἀπάτη, ἡ ὑποκρισία, ἡ ἀνηθικότης, ἡ ἔλλειψις σεβασμοῦ καὶ ἥθους εἶναι καταφανέστατα καὶ εἰς τὸν πλέον ἀδιάφορον παρατηρητὴν.

Ὅλοι ἀντιλαμβάνονται τὴν σπουδαιότητα τοῦ ζητήματος καὶ οἱ κύριοι καὶ οἱ δευτερεύοντες παράγοντες οἱ ὅποιοι ἐπιδροῦν εἰς τὴν ψυχικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ παιδιοῦ καὶ καθεὶς ἐξ αὐτῶν προσπαθεῖ νὰ ἄρῃ τὴν εὐθύνην ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν του καὶ νὰ τὴν μεταθέσῃ εἰς κάποιον ἄλλον παράγοντα,

ὕποδεικνύοντάς τον ὡς ὑπεύθυνον τῆς καταστάσεως, ἐκεῖνος δὲ ἐπιρρίπτει τὴν εὐθύνην εἰς ἄλλον καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς κατὰ ἕναν πράγματι φαῦλον κύκλον.

Ἡ οἰκογένεια ἰσχυρίζεται ὅτι διὰ τὴν ἑλληνικὴν ψυχικὴν μὲν μορφωσὶν τῶν νέων φταίει τὸ σχολεῖν, τὸ σχολεῖν λέγει ὅτι φταίει τὸ κοινωνικὸν περιβάλλον (ἄνθρωποι, θέατρα, κινηματογράφοι, περιοδικὰ, ἑφημερίδες κλπ.) καὶ τὸ κοινωνικὸν περιβάλλον λέγει πῶς φταίει ἡ οἰκογένεια. Ποῖος ὅμως ἐξ ὧν ἔχει δίκαιον;

“Άλλος ὀλιγότερον καὶ ἄλλος περισσότερον, ὅλοι αὐτοὶ οἱ παράγον-
τες καὶ ἄλλοι μικρότερας σημασίας, εὐθύνονται καὶ συμβάλλουν συνήθως
ἀκουσίως καὶ ἄσυνειδήτως εἰς τὴν ἑλλιπῆ ψυχικὴν μόρφωσιν τῶν σημερι-
νῶν παιδιῶν. Ἐκεῖνος ὅμως ὁ παράγων ποὺ φέρει τὸ μεγαλύτερον ποσο-
στὸν τῆς εὐθύνης καὶ πρέπει ὁπωσδήποτε νὰ ἔχη σαφῆ συνείδησιν τῆς
εὐθύνης του εἶναι ἡ τάξις τῶν ἀνθρώπων ἡ ὁποία ἔχει στὰ χέρια τῆς, δια-
μορφώνει καὶ κατευθύνει κατὰ ἓνα μεγάλο ποσοστὸν τὴν κοινὴν γνώμην
καὶ ἡ ὁποία ἐκτός τῆς ἀμέσου ἐπιδράσεως τῆς ἐπὶ τοῦ παιδός, παρασύρει
ἐπιπροσθέτως εἰς τὸ ρεῦμα τῆς εἴτε ὠφέλιμον εἶναι εἴτε ἐπιβλαβὲς καὶ
τοὺς ἄλλους παράγοντας τῆς ἀγωγῆς, χρησιμοποιοῦσα αὐτοὺς ὡς συσσω-
ρευτὰς καὶ ἀγωγοὺς τῆς δυνάμεώς τῆς.

Στά παλαιότερα χρόνια, όταν ἡ πνευματικὴ ἐπικοινωνία τῶν ἀνθρώπων ἐγίνετο κατὰ τὸ μεγαλύτερον μέρος της μόνον διὰ τοῦ στόματος καὶ σπανιότερα μόνον διὰ σοβαρῶν βιβλίων, τότε καθὼς ἀπομεμονωμένος πνευματικὰ ἢ στὸν ἑαυτόν του ἢ τὸ πολὺ· πολὺ στὴν πλησιεστέρα κοινωνικὴ ὁμάδα (χωριό, πόλι, περιφέρεια) εἶχε τὴν ἰδικήν του κοσμοθεωρίαν, τὰς ἰδικὰς του πατροπαράδοτους κοινωνικὰς πεποιθήσεις καὶ τὰς ἰδικὰς του παιδαγωγικὰς ἀντιλήψεις, ἐπάνω δὲ εἰς τὰ «χινάρια» αὐτοῦ ἐβάδιζον καὶ οἱ ἀπόγονοι του. Καὶ ἂν ἀκόμη κανεῖς ἐπιχειροῦσε καὶ ἐπιθυμοῦσε νὰ ἐπηρεάσῃ διὰ τῶν ἰδεῶν του τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, ἦταν δύσκολο γιὰτὶ οὔτε μέσα ἐποπτικὰ καὶ διεγερτικὰ τοῦ διαφέροντος σὰν τὰ σημερινὰ εἶχε νὰ χρησιμοποίησῃ, οὔτε μποροῦσε νὰ ἐπικοινωνήσῃ εὐχερῶς μὲ πλῆθος ἀνθρώπων.

Σήμερα όμως τὰ πράγματα ἔχουν ἀλλάξει. Ὁ τύπος (περιοδικὰ καὶ ἔφημερίδες), τὸ ραδιοφώνον, ὁ κινηματογράφος, τὸ θέατρον, ποὺ ἀποτελοῦν τὰ ἀποτελεσματικώτατα μέσα ταχείας μεταδόσεως πεποιθήσεων καὶ ἰδεῶν ἀπὸ τοὺς διαμορφωτὰς τῆς λαϊκῆς ψυχῆς στὸν λαόν, εἶναι εἰς θέσιν εἰς χρόνον ὀλίγων καὶ μόνον λεπτῶν τῆς ὥρας νὰ ἐπικοινωνήσουν μὲ ἑκατομμύρια ἀνθρώπων, πάσης ἡλικίας καὶ μορφώσεως, πάσης ἰδεολογικῆς κατευθύνσεως καὶ κοινωνικῆς θέσεως, εἴτε διὰ ραδιοφωνικῶν ἑκπομπῶν, εἴτε διὰ θεατρικῶν παραστάσεων εἴτε διὰ κινηματογραφικῶν προβολῶν, εἴτε διὰ δημοσιογραφικῶν ἀφηγήσεων καὶ περιγραφῶν, συντελοῦντα ἔτσι ἀναμφισβήτητος θετικῆς ἢ ἀρνητικῆς εἰς τὴν ὀρθὴν ἢ ἐσφαλμένην κατεύθυνσιν τῆς λαϊκῆς ψυχῆς, ἐπὶ ὅλων τῶν προβλημάτων τῶν ἀπασχολοῦντων αὐτήν.

Θεωροίαι, γνώσεις καὶ πεποιθήσεις διὰ τῶν προαναφερθέντων μέσων δύνανται ἐντὸς ὀλίγων λεπτῶν νὰ μεταδοθοῦν εἰς ἑκατομμύρια λαοῦ με συναρπαστικούς καὶ ἐλκυστικούς τρόπους, νὰ γίνονιν σὺν τῷ χρόνῳ πίστις τοῦ λαοῦ καὶ νὰ χαράξουν ἀποτελεσματικὰ τὸν δρόμον τῆς ζωῆς του.

Ἀκόμη, ἡ ψυχολογία τοῦ λαοῦ, φανερώνει ὅτι κάθε ἀνθρώπος τοῦτον περισσότερο θέλγεται καὶ πείθεται ἀπὸ μίαν ἰδέαν, ὅσον περισσότερο ἀγνωστον εἶναι τὸ πρόσωπον τὸ ὁποῖον τὴν προσφέρει, διότι εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ ἀγνωστοῦ αὐτοῦ, δύναται ἡ φαντασία του νὰ συλλάβῃ τὴν εἰ-

κόναν τοῦ σοφοῦ, τοῦ ἀλανθάστου ἀνθρώπου, τοῦ ἀνωτέρου καὶ ὑπερανθρώπου, τοῦ ἀρχετύπου τοῦ σοφοῦ, ἀφοῦ δὲν γνωρίζει τὰς ἀδυναμίας του καὶ τὰ μειονεκτήματά του. "Ὅσο πλησιέστερον εἰς ἡμᾶς γίνεται ἕνα φημισμένο πρόσωπο, τόσο περισσότερον χάνομεν τὴν μεγάλην ἰδέαν πού εἶχαμε δι' αὐτό καὶ τόσο περισσότερον πιστεύομεν ὅτι ἡ διαφορὰ πού μᾶς χωρίζει ἀπὸ αὐτό, δὲν εἶναι τόσο μεγάλη ὅσο τὴν ἐφανταζόμεθα. Τὴν ἴδια ἰδέα π.χ. τὴν ὁποίαν μᾶς σερβίρησαν στὸν κινηματογράφο καὶ στὸ θέατρο ἢ μᾶς τὴν διευτύωσαν διὰ μέσου τοῦ ραδιοφώνου ἢ τοῦ τύπου, ὑπερβάλλοντας τὴν προσωπικότητα ἐκείνου πού τὴν συνέλαβε, ἂν παρουσιασθῇ μπροστὰ μᾶς ἐκεῖνο τὸ ἴδιο πρόσωπο διὰ νὰ μᾶς τὴν διατυπώσῃ προσωπικῶς, ἀσφαλῶς θὰ δυσκολευθοῦμε νὰ πεισθοῦμε καὶ ἡ γνώμη μᾶς γιὰ τὴν ἀξία του θὰ μειωθῇ, ἡ δὲ φανταστικὴ μᾶς παρὰστάσις τῆς ὅλης προσωπικότητός του θὰ ἀπέχη πολὺ τῆς πραγματικότητος. Ἡ φαντασία τοῦ ἀνθρώπου τείνει πάντα νὰ συλλάβῃ τὸ τέλειον καὶ ἔτσι ὑπερτιμᾷ πάντα τὸ ἄγνωστον, ὅπερ ποτὲ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ εἶναι τὸ τέλειον. Διὰ τοῦτο καὶ τὰ μορφωτικά αὐτὰ μέσα (τύπος, θέατρο, κινηματογράφος, ραδιόφωνο), τὰ ὁποῖα μᾶς μεταδίδουν ἰδέας ἀνθρώπων οἱ ὁποῖοι συνήθως εἶναι ἄγνωστοι εἰς ἡμᾶς, ἐπιδροῦν ἀποτελεσματικώτατα στὴν διαμόρφωσι τοῦ ψυχικοῦ μᾶς κόσμου.

Αὐτὰ τὰ μορφωτικά μέσα εἶναι αἱ κεντρικαὶ ἀρτηρίαι τῆς πνευματικῆς αἰμοδοσίας τοῦ λαοῦ καὶ εἰς αὐτὰ πρέπει νὰ δοθῇ ἡ προσήκουσα προσοχή. Ἐν εἰς αὐτὰ τὰ μορφωτικά μέσα χρησιμοποιεῖται ἀποσυντεθειμένη καὶ βλαβερὴ πνευματικὴ τροφή, ἂν μὲ αὐτὰ τὰ μέσα σερβίρεται τροφή στο λαὸ πρὸς τὰς ἐκτετατάς τε καὶ ἐκτετατὰς τῆς κοινωνικῆς ἀποσυνθέσεως, δὲν χωρεῖ ἀμφιβολία, ἡ δηλητηρίασις αὐτῇ θὰ μεταδοθῇ πολὺ γρήγορα ἀμέσως ἢ ἐμμέσως στὰ παιδιὰ εἴτε δηλαδὴ διὰ τῆς ἀμέσου προσλήψεως τῶν ἰδεῶν αὐτῶν (ἀνάγνωσις τύπου, ρεκλάμες, θεάματα κλπ.) ἢ διὰ τῆς ἐμμέσου προσλήψεως τούτων διὰ μέσου τῶν νοσούντων πλὴν ἄλλων παραγόντων (οἰκογένεια, ὁμηλικοί, ἐνῆλικες). Ἡ ἐστία ὅμως καὶ ἡ πηγὴ τῆς μόλυνσεως εὐρίσκεται ἐκεῖ στὰ μέσα τῆς λαϊκῆς μορφώσεως, διὰ τῆς χρήσεως τῶν ὁποίων μὲ ἐλαφρὰν τὴν συνειδησιν σερβίρονται ἐντέχνως ὑπὸ τῆς ἐκτετατῆς ἐλαχίστων, ἔργα ἐπιβλαβέστατα διὰ τὴν ψυχικὴν μόρφωσιν τῶν ἀνθρώπων, μεταδίδοντα ὑπὸ τὸν μανδύαν τῆς δῆθεν ἐπιστήμης, κυτῶν ἀνθρώπων, φαντασίας ἢ διαστρεβλώνοντα τὴν ἀλήθειαν διὰ νὰ προκατανοσῇ τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ κοινοῦ, ἄλλοτε ἐξάπτοντα ἐπιβλαβῶς τὴν τάσιν πρὸς ἀντικοινωνικὰ πράξεις διὰ τῆς ἐντόνου καὶ ἀντιπαιδαγωγικῆς ἐξάρσεως τοιούτων, ἄλλοτε διὰ τῆς προβολῆς περιπετειῶν καὶ καγκστερικῶν ἔργων, ἐξάπτοντα οὕτω καὶ διαστρεβλώνοντα τὴν παιδικὴν ψυχὴν.

Οἱ πνευματικοὶ τροφοδότης πρέπει λοιπὸν νὰ στεκῶνται εἰς τὸ ὕψος τῶν Γνώμων τῆς δράσεώς των πρέπει νὰ εἶναι ἡ σκοπιμότης καὶ ἡ μορφωτικὴ ἀξία τῶν ἔργων των καὶ ὅχι ὁ ὑπολογισμὸς εἰς χρηματικὰς μονάδας ἐσόδων. Ὁ πνευματικὸς τροφοδότης τοῦ λαοῦ δὲν πρέπει νὰ εἶναι ἐπιχειρηματίας ἀλλὰ ψυχολόγος καὶ παιδαγωγός. Δὲν πρέπει νὰ προσφέρῃ στὸ λαὸ ὅ,τι ἀποδίδει κέρδη, ἀλλὰ ὅ,τι εἶναι ὀρθὸν ἐπιστημονικῶς, ὠφέλιμον ψυχολογικῶς καὶ σκόπιμον παιδαγωγικῶς.

Καὶ ἂν ἀκόμη τινὲς ἐπικαλοῦνται τὴν ἐλευθερίαν τῆς σκέψεως καὶ τῆς διατυπώσεως αὐτῆς, ἃς μὴ λησμονοῦν ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ ἐλευθερία ἔχει ὅρια, τὰ ὅρια τῆς κοινωνικῆς σκοπιμότητος καὶ ὅτι τὰ πάντα στῇ ζωῇ δὲν εἶναι τελείως ἐλεύθερα, οὔτε ὑπάρχει ἀπόλυτος ἐλευθερία, ἀλλὰ ὅλα ὑπάγονται ὑπὸ νόμους φυσικοὺς, βιολογικοὺς ἢ κοινωνικοὺς. Καὶ ὅπως ἡ γῆ εἶναι ἐλεύθερη μὲν μέχρι ἐνὸς βαθμοῦ, ἀλλὰ δεδουλευμένη τελικῶς στὸν νόμο

Η ΠΑΙΔΕΙΑ ΣΤΙΣ ΞΕΝΕΣ ΧΩΡΕΣ

Γερμανία: Σύμφωνα με το διάταγμα της 18ης 'Ιουλίου 1960, στην κάτω Σαξωνία καθιερώνεται από την αρχή του σχολ. έτους 1962 ή υποχρεωτική φοίτηση των 9 έτων.

Αργεντινή: Η γοργή ανάπτυξη της Μέσης Παιδείας δημιούργησε δεξύτατο πρόβλημα διδακτικού προσωπικού. Το 1960 άρχισε η λειτουργία πολλών παιδαγωγικών ιδρυμάτων: Πέντε έθνικά Ινστιτούτα για τη μόρφωση καθηγητών της Μ. Παιδείας, ένα για καθηγητές της τεχνικής και ένα άλλο για καθηγητές της φυσικής Αγωγής. Σχεδιάζεται επίσης το άνοιγμα ενός Ινστιτούτου για τη μόρφωση καθηγητών για τα σχολεία των καλών τεχνών.

Αυστρία: Στο Παιδαγωγικό Ινστιτούτο του Πανεπιστημίου της Βιέν-

της παγκοσμίου έλξεως, όπως ένα λιθάρι αν το άφισωμε στο κενόν είναι ελεύθερο μὲν ἐν μέρει, ἀλλὰ δεδουλευμένο στὸ νόμο τῆς βαρύτητος, ὅπως ἓνα πτηνὸν εἶναι ἐλεύθερον νὰ πετᾷ ἀλλὰ γρήγορα θὰ ὑποταχθῇ στὸν βιολογικὸ νόμο τῆς κοπώσεως, ἔτσι καὶ ἡ ἀνθρώπινη σκέψις εἶναι ἐλεύθερη μὲν, ἀλλὰ περιορισμένη εἰς τὰ πλαίσια τοῦ κοινωνικῶς ἐπιτρεπομένου καὶ μὴ βλαβεροῦ, διότι ἄλλως τε ἂν ὑπῆρχε ἡ τελεία καὶ ἀδέσμευτος ἐλευθερία τοῦ ἀνθρώπου, θὰ εἶχεν ἤδη ἐπέλθει πρὸ πολλοῦ ὁ ἀλληλοσπαραγμὸς καὶ ἐξαφανισμὸς τοῦ ἀνθρωπίνου εἴδους.

Χρειάζεται ὅθεν καὶ ἡ δρᾶσις τῶν παραγόντων αὐτῶν τῆς ἀγωγῆς νὰ περιορίζεται εἰς τὰ πλαίσια τῶν κοινωνικῶν νόμων καὶ νὰ ἐλέγχεται ἢ παρέκκλισις αὐτῶν ἐκ τοῦ κοινωνικῶς ἐπιτρεπομένου, σκοπίμου καὶ ἐπωφελοῦς, νὰ δεσμευθῇ δὲ καὶ ἐπιστρατευθῇ ἡ δύναμις τῶν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ σκοποῦ τῆς ἀγωγῆς.

Υγιεῖς λοιπὸν ἠθικῶς διαμορφωταὶ τῆς λαϊκῆς ψυχῆς, μὲ τὸ συναίσθημα τῆς εὐθύνης, μὲ τὸ πνεῦμα τοῦ παιδαγωγοῦ καὶ ὄχι τοῦ ἐπιχειρηματίου, εἶναι ἀπαραίτητος ὅρος διὰ μίαν ἀρτιωτέραν καὶ ὑγιᾶ μόρφωσιν τῶν παιδιῶν μας καὶ διὰ μίαν ἀρμονικὴν καὶ ἐπωφελῆ ρύθμισιν τῆς ἐπιδράσεως τῶν ἄλλων παραγόντων.

Ἦδη τελευταίως οἱ περισσότεροι πνευματικοὶ τροφοδότης τῆς λαϊκῆς ψυχῆς ἔχουν συναισθανθῇ πλήρως τὴν ἱερότητα τῆς ἀποστολῆς τῶν καὶ ἔχουν καταλάβει τὴν θέσιν πού τοὺς ἀνήκει, προοιωνίζοντες μίαν εὐδαιμονεστέραν περίοδον τῶν ἀνθρώπων ἐλπίζομεν δὲ νὰ γίνουν οὗτοι παραδείγματα πρὸς μίμησιν καὶ τῶν ἐλαχίστων ὑπολειπομένων.

Γεώργιος Παπαθωμᾶς

νης ιδρύθησαν δίπλα στὸ τμήμα τῆς ψυχολογίας τοῦ παιδιοῦ δυὸ νέα τμήματα, ἓνα διεθνὲς τμήμα τῆς ἀνώτερης διδασκαλίας καὶ τῆς φιλολογίας τοῦ πολιτισμοῦ καὶ ἓνα ἄλλο τμήμα ἐρευνῶν γιὰ τὰ προβλήματα τοῦ σχολείου καὶ τῶν ὁργανώσεων τῆς νεολαίας.

Βέλγιο: Ἐνεκα τῆς μεγάλης σημασίας πού ἀποκτᾷ κάθε μέρα ἡ στατιστικὴ, στὶς ἐπαγγελματικὲς δραστηριότητες, εἴτε γιὰ ἐπιστημονικὴ ἔρευνα πρόκειται εἴτε γιὰ ἐμπορικοὺς καὶ βιομηχανικοὺς τομεῖς, ἔγινε ἓνα πείραμα σὲ ἓνα λύκειο, ὅπου εἰσῆχθη ἡ διδασκαλία τοῦ μαθήματος αὐτοῦ γιὰ τοὺς μαθητὰς τῶν 15-17 ἐτῶν. Τὰ ἀποτελέσματα ὑπῆρξαν πολὺ εὐνοϊκά.

Βουλγαρία: Στὴ Σόφια ἀνοίξε ἓνα σπίτι τοῦ βιβλίου γιὰ τὰ παιδιά. Διαθέτει ἤδη 44.000 τόμους. Ἐνα διαμέρισμα προορίζεται γιὰ βιβλία, σχετικά μὲ τὴν ἱστορία καὶ τὴν ἐξέλιξη τῆς παιδικῆς λογοτεχνίας στὴ Βουλγαρία. Προβλέπονται εἰδικὲς μελέτες γιὰ τὶς διαφορὲς ἀπόψεις τοῦ προβλήματος.

Καναδᾶς: 1. Ἡ σχολικὴ ἐπιτροπὴ τοῦ Τορόντο ἀντιμετωπίζει τὴν κατασκευὴ ἑνὸς νέου τύπου τῆς Μ. Παιδείας. Ὁ τύπος αὐτὸς θὰ δώσῃ μεγάλη σημασία στὰ πρακτικὰ μαθήματα τοῦ προγράμματος καὶ στὶς ἀνάγκες τῶν ἐπιχειρήσεων καὶ τῶν τοπικῶν ὑπηρεσιῶν, ὅπως εἶναι τὸ λιανικὸ ἐμπόριο, οἱ κατασκευὲς καὶ μεταφορές. Ὑπάρχει ἐλπίδα ὅτι τὸ ἴδρυμα αὐτὸ θὰ ἀνταποκριθῇ στὶς ἀνάγκες τῶν μαθητῶν πού δὲν θὰ ἀκολουθήσουν ἀκαδημαϊκὰ, τεχνικὰ καὶ ἐμπορικὰ μαθήματα πού διδάσκονται στὰ ἄλλα σχολεῖα τῆς μέσης Παιδείας.

2. Τὰ σχολεῖα, τὰ πολυτεχνικὰ Ινστιτούτα καὶ τὰ πολυτεχνικὰ σχολεῖα ξαπλώθηκαν παρὰ πολὺ τὰ τελευταῖα χρόνια. Τὰ προγράμματά τους προσαρμόστηκαν στὶς τωρινὲς ἀνάγκες καὶ προσφέρουν περισσότερες μορφωτικὲς δυνατότητες. Τὰ μεταγυμνασιακὰ τεχνικὰ Ινστιτούτα ἀνέρχονται σὲ 27, ἀπὸ τὰ ὅποια τὰ 16 στὴν ἐπαρχία τοῦ Κεμπέκ. Ὁ ἀριθμὸς τῶν φοιτητῶν ἀνέρχεται σὲ 8.300, πού παρουσιάζει αὐξηση 83% συγκριτικὰ μὲ τὸ ἔτος 1954-1955.

Δανία: Ἡ διδασκαλία μιᾶς ξένης γλώσσης εἶναι ὑποχρεωτικὴ ἀπὸ τὸ 6ο ἔτος τοῦ δημοτ. σχολείου, ἐνῶ ἀπὸ τὸ 7ο ἔτος τὰ μαθηματικὰ καὶ μιὰ δεύτερη ξένη γλώσσα διδάσκονται προαιρετικὰ.

Γαλλία: 1. Ἡ μεταφορὰ τῶν παιδιῶν μέχρι σήμερα προνοοῦσε μόνο γιὰ τοὺς μαθητὰς τῶν δημοτ. σχολείων. Ἐνα νέο διάταγμα προβλέπει τὴ βοήθεια τοῦ κράτους γιὰ τὴ μεταφορὰ τῶν μαθητῶν τῆς μέσης καὶ τῆς τεχνικῆς Παιδείας καὶ τοῦ κύκλου τῆς παρατηρήσεως. Τὸ μέτρον αὐτό, ἀν ἐπεκταθῇ ἀρκετὰ, θὰ ἐπιτρέψῃ στὰ παιδιά τῶν μετρίων οἰκογενειῶν νὰ προχωρήσουν στὴ μέσην ἐκπαίδευση.

2. Οἱ σχολικὲς ἐκπομπὲς τῆς τηλεόρασεως ὁργανώθηκαν σὲ ἐθνικὴ κλίμακα ἀπὸ τὸ 1951. Ἀπευθύνονται στοὺς μαθητὰς τοῦ δημοτικοῦ σχολείου, τῶν λυκείων καὶ τεχνικῶν λυκείων. Μία πειραματικὴ ἐκπομπὴ ἔγινε γιὰ τὴ διδασκαλία τῶν μαθητῶν στὶς ἑκτες τάξεις 979 τάξεις ἄκουσαν τὴ διδασκαλία αὐτὴ στὰ δύο πρῶτα τρίμηνα τοῦ 1961. Τὰ βελγικὰ σχολεῖα προσεκλήθησαν νὰ λάβουν μέρος στὸ πρόγραμμα αὐτό.

Γ. Ζομπανάκης

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ

ΑΠΟ ΤΗ ΔΡΑΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΘ. ΔΗΜ. ΣΧΟΛ. ΚΑΙ ΤΩΝ ΔΙΔΩΝ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΜΟΥΖΑΚΙΟΥ

ΜΙΑ ΩΡΑΙΑ ΕΚΔΗΛΩΣΙΣ ΕΙΣ ΜΟΥΖΑΚΙ ΠΡΟΣ ΤΙΜΗΝ
ΤΩΝ ΕΠΙΘΕΩΡΗΤΩΝ

Είς ατμόσφαιραν ἐγκάρδιον ἔλαβεν χώραν προχθές μία ώραία ἐκδή-
λωσις πρὸς τιμὴν τοῦ ἀπερχομένου Ἐπιθεωρητοῦ κ. Γ. Οἰκονόμου καὶ τοῦ
νέου Ἐπιθεωρητοῦ κ. Ἀπ. Στραγαλινοῦ, ὁργανωθεῖσα ὑπὸ τοῦ συλλόγου
διδῶν. Παρέστησαν οἱ τιμώμενοι Ἐπιθεωρηταὶ καὶ 40 διδάσκαλοι καὶ
διδῶνισσαι τῶν σχολείων τῆς περιφέρειας.

Πρὸς τοὺς συγκεντρωθέντας ὠμίλησεν ὁ πρόεδρος τοῦ συλλόγου κ.
Γρηγ. Στεργιούλης ἐξάρας τὸ ἔργον τοῦ Ἐπιθεωρητοῦ κ. Οἰκονόμου, τοῦ
πρώτου προϊσταμένου τῆς νεοῖδρυθείσης περιφέρειας Μουζακίου, ὁ ὁποῖος
κατέβαλεν ὑπερανθρώπους προσπάθειας μετὰ τῶν συνεργατῶν του καὶ τῶν
διδῶν ὁλοκλήρου τῆς περιφέρειας διὰ τὴν ὁργάνωσιν τοῦ γραφείου καὶ
τὴν ἐν γένει εὐρυθμον λειτουργίαν τῶν σχολείων.

Ἐν συνεχείᾳ ἠὐχαρίστησε τὸν κ. Οἰκονόμου διὰ τὴν ἐξαιρετικὴν ἀγά-
πην ποὺ ἔτρεφε πρὸς τοὺς διδασκάλους καὶ τὸ πνεῦμα τῆς δικαιοσύνης,
ποὺ τὸν διακατεῖχεν εἰς ὅλας τὰς ἐνεργείας του.

Ἀκολουθῶς ἐχαιρέτισε τὴν ἄφιξιν τοῦ νέου Ἐπιθεωρητοῦ κ. Ἀπ.
Στραγαλινοῦ τοῦ ὁποῖου ἡ φήμη, ὡς ἐπιλέκτου ἐκπ/κοῦ καὶ ἐξαιρετικοῦ
ἀνθρώπου, ἔφθασε καὶ εἰς τὸ τελευταῖον ἀκόμη χωριουδάκι τῆς περιφέρειας
καὶ παρέσχε τὴν διαβεβαίωσιν, ὅτι οἱ δημῳχοι τῆς ἐκπ/κῆς περιφέρειας Μου-
ζακίου, ἰστάμενοι εἰς τὰς ώραίας ἐπάλλξεις τῶν—τῆς δημιουργίας χάρα-
κτῆρων—θὰ καταβάλουν κάθε δυνατὴν προσπάθειαν, ἵνα ἡ περιφέρειὰ τῶν
πραγματοποιήσῃ ἀλματώδη ἀνοδὸν εἰς ὅλους τοὺς τομεῖς τῆς δραστηριό-
τητός της.

Ἐν συνεχείᾳ ὠμίλησεν ὁ ἀποχωρῶν Ἐπιθεωρητὴς κ. Γεώρ. Οἰκονό-
μου, εὐχαριστήσας τὸν σύλλογον διδασκάλων διὰ τὴν ὁργανωθεῖσαν, ώραίαν
ταύτην ἐκδήλωσιν καὶ ἀναφερθεὶς εἰς τὴν ἐξαιρετικὴν συνεργασίαν τὴν
ὁποῖαν εἶχε μετὰ τῶν διδῶν τῆς περιφέρειας, τόσον κατὰ τὴν κοπιώδη
ἐργασίαν διὰ τὴν συγκρότησιν τοῦ γραφείου Ἐπιθεωρήσεως ὅσον καὶ διὰ
τὴν ὁμαλὴν καὶ εὐρυθμον λειτουργίαν τῶν σχολείων.

Κατὰ τὴν ἐδῶ ὑπηρεσίαν μου, ἐτόνισεν ὁ κ. Οἰκονόμου, διεπίστωσα
ὅτι οἱ δημῳχοι τῆς περιφ. Μουζακίου ἴστανται εἰς τὸ ὕψος τῆς ἀποστολῆς
τῶν, ἐργαζόμενοι λίαν εὐσυνειδήτως διὰ τὴν δημιουργίαν πραγματικῶν ἀν-
θρώπων καὶ τὴν ἀνοδὸν τοῦ πολιτιστικοῦ, βιοτικοῦ κλπ. ἐπιπέδου τῶν κα-
τοίκων τῆς περιφέρειας.

Ἀκολουθῶς ὠμίλησεν ὁ νέος Ἐπιθεωρητὴς κ. Ἀπ. Στραγαλινός ὁ
ὁποῖος, μετὰ τῶν ἄλλων, εἶπε:

Εὐχαριστῶ θερμότατα διὰ τὴν χαρὰν τὴν ὁποῖαν μοῦ παρέσχετε με-
τὰ τὴν ὁργανωθεῖσαν ἀπόψε συνεστίασιν πρὸς τιμὴν τοῦ ἀπερχομένου ἐκλε-

κτοῦ συναδέλφου κ. Γεωρ. Οἰκονόμου καὶ ἐμοῦ. Αἰσθήματα βαθυτάτης ὄν-
τως συγκινήσεως πλημμυροῦν τὴν καρδίαν μου καὶ εὐχαριστῶ τὸν Θεόν,
διότι ἠὐδόκησε νὰ τοποθετηθῶ εἰς τὴν Περιφέρειαν ταύτην.

Συγχαίρω ἐκ βάθους καρδίας τὸν ἀγαπητόν μου κ. Οἰκονόμου διὰ
τὴν τεραστίαν ὄντως ἐργασίαν, τὴν ὁποῖαν κατέβαλε καὶ τὴν σπουδαίαν
καὶ ἀξιέπαινον ὑπηρεσίαν τὴν ὁποῖαν προσέφερεν ἐπὶ ἓν ἔτος ἐνταῦθα.

Θὰ ἦτο μεγάλη παράλειψις νὰ παρασιωπήσω καὶ τὴν συμβολὴν τῶν
συναδέλφων τοῦ γραφείου καὶ ὄλων τῶν διδῶν τῆς περιφέρειας, εἰς τὰς
προσπάθειας τοῦ κ. Οἰκονόμου διὰ τὴν ἀρτιωτέραν ὁργάνωσιν τῆς περιφε-
ρείας καὶ τοῦ γραφείου.

Ἐχων ἐπίγνωσιν τῆς σοβαρότητος τοῦ ἔργου τὸ ὁποῖον ἡ πολιτεία
μοῦ ἀνέθεσε, τῶν δυσχερειῶν καὶ τῶν προβλημάτων, τὰ ὁποῖα θὰ συναν-
τήσω ἐν τῇ ἐνασκήσει του, καλῶ καὶ ὑμᾶς νὰ συμβάλητε ὡς καλοὶ καὶ
φιλότιμοι συνεργάται. Διὰ νὰ ἐπιτύχωμεν εἰς ὅλα ἀπαιτεῖται ἀγαστὴ συ-
νεργασία ἐν ἀπολύτῳ συμπνοῖᾳ, ὁμονοίᾳ καὶ ἀγάπῃ. Ἀπὸ μέρους μου
σᾶς βεβαιῶ ὅτι θὰ πράξω τὸ πᾶν διὰ τὸ καλὸν τῆς ἐκπ/σεως τῆς περιφε-
ρείας καὶ ὄλων ὑμῶν καὶ ὅτι θὰ εἶμαι συμπαραστάτης, σύμβουλος καὶ
βοηθὸς καὶ συναντιλήπτωρ εἰς τὸ τραχὺ καὶ δύσκολον, ἀλλὰ καὶ ὑψηλὸν
καὶ θεάρεστον ἔργον σας.

Μετὰ τὴν ὁμίλιαν τοῦ κ. Στραγαλινοῦ ἐπραγματοποιήθη συνεστίασις
καὶ ἀκολουθῶς ὠμίλησαν ὁ γεν. γραμματεὺς τοῦ συλλόγου διδῶν κ. Κ.
Μαργαρίτης καὶ ὁ Δ/ντὴς τοῦ σχολείου Ἀγίου Ἀκακίου κ. Νικ. Γκάλιος.
Ἐπηκολούθησαν ἑλληνικοὶ χοροί.

Οἱ κάτοικοι Μουζακίου καὶ τῆς περιφέρειας θὰ εὐγνωμονοῦν τὸν κ.
Οἰκονόμου διὰ τὰς ὑπηρεσίας του κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἐδῶ διαμονῆς του
καὶ θὰ διατηροῦν ζωηρὰν τὴν ἀνάμνησιν τοῦ ἀκεραίου χαρακτήρος καὶ τοῦ
ἠθους του.

Γ. Σ. Γομφαῖος

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΜΕΡΑΜΒΕΛΛΟΥ

Ἀπόσπασμα ἐκ τῆς ὑπ' ἀριθμ. 47)20·9·1961 πράξεως τοῦ Α.Σ.Ε.Π.

ΓΕΝ. ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

25ον. Ἐλαβε γνῶσιν:

1) Τῆς ὑπ' ἀριθμ. 1215)20)20·7·1960 ἐγκυκλίου τοῦ Ἐπιθεωρητοῦ
Δημοτ. Σχολείων Μεραμβέλλου, κ. Γεωργίου Ὀρφανουδάκη, δι' ἧς οὗτος
παρέχει λεπτομερεῖς ὁδηγίας πρὸς τοὺς διδῶν τῆς περιφέρειας του περὶ
τοῦ τρόπου καθ' ὃν δεόν νὰ γίνῃ ἡ ἀνίχνευσις καὶ ἀπογραφή τῶν ἀπρο-
τοῦ τρόπου καθ' ὃν δεόν νὰ γίνῃ ἡ ἀνίχνευσις καὶ ἀπογραφή τῶν ἀπρο-
σαρμόστων παιδῶν σχολικῆς ἡλικίας, τὴν ὁποῖαν ἀπογραφὴν, εἶχε διατά-
ξει κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὁ κ. Πρόεδρος τοῦ Α.Σ.Ε.Π. ἐν ὅψει τῆς με-

λετωμένης έκτοτε οργανώσεως της εκπαιδεύσεως των άπροσαρμόστων κω-
φαλάων και τυφλών παιδών.

2) Της ύπ' αριθμ. 1451/14-9-1960 αναφορᾶς τοῦ αὐτοῦ Ἐπιθεωρη-
τοῦ, δι' ἧς οὗτος ὑποβάλλει:

α) «Συνοπτικὴν ἔκθεσιν λειτουργίας τοῦ προτύπου εἰδικοῦ σχολείου
Κρητῶς» ἔκτεινομένην εἰς 5 δακτυλογραφημένας σελίδας.

β) Ἀντίγραφον τῆς ὑπ' αριθμ. 2421/24-12-1959 διαταγῆς τοῦ πρὸς
τὸν Δ]τὴν τοῦ εἰρημένου «Προτύπου Εἰδικοῦ Σχολείου καθυστερημένων καὶ
άνωμάλων μαθητῶν» ἔκτεινομένην εἰς 7 δακτυλογραφημένας σελίδας, διὰ
διὰ τῆς ὁποίας παρέχει «γενικὰς προγραμματικὰς ὁδηγίας» ἀναγομένας
εἰς τὴν ὅλην ὁργάνωσιν καὶ λειτουργίαν τοῦ σχολείου τούτου καὶ μνημο-
νεύει βιβλιογραφίαν περιλαμβάνουσα 47 τίτλους Ἑλληνικῶν καὶ Γαλλικῶν
βιβλίων καὶ περιοδικῶν, ὡς καὶ

γ) Λεύκωμα ἐξ 27 σελίδων, περιλαμβάνων 65 φωτογραφίας εἰκονιζού-
σας σκηνὰς τοῦ σχολικοῦ βίου καὶ διδακτικὰ μέσα χρησιμοποιηθέντα ἐν
τῷ εἰρημένῳ σχολεῖῳ κατὰ τὸ σχολικὸν ἔτος 1959-1960, μετὰ τοῦ σχετι-
κοῦ πρὸς ἐκάστην φωτογραφίαν ἐπεξηγηματικοῦ κειμένου.

3) Της ὑπ' αριθμ. 2180/23-12-60 αναφορᾶς τοῦ αὐτοῦ Ἐπιθεωρητοῦ
ἧς ἀντίγραφον ὑπεβλήθη καὶ εἰς τὸ Σὸν Ὑπουργεῖον Παιδείας, ὅπερ διεβί-
βασε ταύτην ἡμῖν διὰ τοῦ ὑπ' αριθμ. 157229/21-1-61 ἐγγράφου τοῦ ἐν τῇ
ὁποίᾳ οὗτος ἀναφέρει ὅτι ἀπὸ δεκαετιῶν εἶχεν ἀσχοληθῇ μὲ τὸ πρόβλημα
τῆς ἀγωγῆς τῶν βραδυνῶν μαθητῶν καὶ ὅτι σποραδικῶς ἔχει προβῇ εἰς
εἰδικὸν πειραματισμὸν ἄνευ οὐδεμιᾶς ζημίας τῆς καθόλου κανονικῆς λει-
τουργίας τῶν σχολείων τῆς περιφερείας του, ἐκφράζει δὲ ἐν κατακλείδι τὴν
παράκλησιν, ὅπως τῷ παρασχεθῇ νομότυπος εὐκαιρία, ἵνα ἰδρύσῃ ἐν τῇ
ἔδρᾳ τῆς περιφερείας του μίαν πειραματικὴν τάξιν νοητικῶς καθυστερημέ-
νων μαθητῶν.

4) Της ὑπ' αριθμ. 258/6-2-61 αναφορᾶς τοῦ αὐτοῦ Ἐπιθεωρητοῦ, δι'
ἧς οὗτος κοινοποιεῖ καὶ ἡμῖν ἀντίγραφον τῆς ὑπ' αριθμ. 1220/10-10-1960
προτάσεως τοῦ Δασονομείου Λασηθίου πρὸς τὴν Δασικὴν Ἐπιθεώρησιν Κρή-
της περὶ ἀπονομῆς εἰς αὐτὸν ἡθικῆς ἀμοιβῆς διὰ τὴν ἣν ὑπὲρ τοῦ πρασί-
νου ἀνέπτυξε δραστηριότητα, καὶ

5) Της ὑπ' αριθμ. 1413/3-8-61 αναφορᾶς τοῦ αὐτοῦ Ἐπιθεωρητοῦ,
δι' ἧς οὗτος ὑποβάλλει ἐν μεταφράσει ἀντίγραφον ἐπιστολῆς χρονολογου-
μένης ἀπὸ 28-7-1961 καὶ ἀποσταλείσης εἰς αὐτὸν ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ τῆς
παιδαγωγικῆς τῶν ἀνωμάλων παιδῶν ἐν τῷ Ἰνστιτούτῳ τῶν ἐπιστημῶν τῆς
Ἀγωγῆς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Γενεύης κ. Jacques Dubosson. Ἐν τῇ ἐπιστο-
λῇ ἀναγράφεται ὅτι ὁ κ. Dubosson ἐπεσκέφθη κατὰ τὴν 27-7-61 εἰς τὴν
Νεάπολιν τὸ εἰδικὸν Σχολεῖον τὸ ὁποῖον διευθύνει ὁ κ. Ὁρφανουδάκης
καὶ ὅτι ἔμεινεν ἐκπληκτος ἀπὸ τὰς καταβαλλομένας προσπάθειας διὰ τὴν
μελέτην τῶν νέων μεθόδων τῆς Ἀγωγῆς, ἀπὸ τὴν πλουσίαν βιβλιογραφίαν
καὶ ἀπὸ τὰς ἐπιτυχημένας φροντίδας διὰ τὴν κατασκευὴν τοῦ ἀπαραιτήτου

ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

Ἐνα βοηθητικὸ βιβλίον ποῦ ἔλειπε

Εὐρ. καὶ Μιχ. Παπαϊωάννου: α) Σχολικὸν Λεξιλόγιον. Τάξεις Γ' καὶ Δ'. β) Σχολικὸν
Λεξιλόγιον. Τάξεις Ε' καὶ ΣΤ'. Ἀθῆναι 1961.

Ἀπὸ τῆ θέσῃ μου, ὡς φιλόλογος, θεωρῶ ὑποχρέωσιν νὰ ἐπικροτήσω μιὰ νέα
προσπάθεια, ποῦ ἔγινε τώρα τελευταῖα, μοναδικὴ στὸ εἶδος τῆς ἐπιτυχίας, γιὰ τὴν κα-
λύτερη κατάρτιση τῶν μαθητῶν τοῦ δημοτικοῦ σχολείου καὶ τῶν μικροτέρων τάξεων
τοῦ Γυμνασίου.

Πρόκειται γιὰ τὴν ἔκδοση δυὸ Σχολικῶν Λεξιλογίων ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν διδ/λων
Εὐρ. καὶ Μιχ. Παπαϊωάννου.

Ἡ μεγαλύτερη ἀποτυχία τῶν ὑποψηφίων γιὰ τὸ Γυμνάσιο κάθε χρόνο ὀφείλε-
ται στὸ ζήτημα τῆς ὀρθογραφίας. Σὲ δίλημμα συνειδήσεως ὑποβάλλεται ὁ φιλόλογος
καθηγητὴς, ὅταν τοῦ παρουσιάσῃ ὁ ὑποψήφιος γιὰ τὸ Γυμνάσιο μαθητὴς γραπτὸ
ἐκθέσεως, ποῦ τὸ μὲν περιεχόμενό του βαθμολογεῖται μὲ 17, τὰ δὲ ὀρθογραφικὰ λά-

εἰδικοῦ διδακτικοῦ ὕλικου, δι' ὃ καὶ συγχαίρει θερμῶς τὸν κ. Γ. Ὁρφανου-
δάκη, ὡς καὶ τὸν συνεργάτην του διδάσκαλον.

Τὸ Συμβούλιον

Α.) Μετὰ μεγάλης ἱκανοποιήσεως διαπιστώνει ἐκ πάντων τῶν ἀνω-
τέρω τεκμηρίων ὅτι ὁ Ἐπιθεωρητὴς τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Περιφερείας Με-
ραμβέλλου, κ. Γεώργιος Ὁρφανουδάκης, ἔχει μελετήσῃ κατὰ βάθος τὸ
παιδαγωγικὸν πρόβλημα τῆς ἀγωγῆς τῶν ἀπροσαρμόστων παιδῶν.

Β.) Ἐκφράζει εὐχὴν ὅπως ἰδρυθῇ ἐν Νεαπόλει Λασηθίου εἰδικὴ τάξις
ἀπροσαρμόστων μαθητῶν συμφώνως πρὸς τὴν ὑπ' αριθμ. 2180/23-12-60
ἀναφορὰν τοῦ εἰρημένου Ἐπιθεωρητοῦ, ὑπομνησθεὶς δὲ ὅτι τὸ ἡμέτερον
Συμβούλιον διὰ τῆς ὑπ' αριθμ. 20/18-4-61 πράξεώς του προέτεινε τὴν
ἵδρυσιν σχολείου ἀπροσαρμόστων παιδῶν εἰς Κρητῶν.

Γ.) Εὐχαρίστως, ὡσαύτως ἐπληροφορήθη τὸ Συμβούλιον ἐκ τῶν ἀνω-
τέρω ὑποβληθέντων τεκμηρίων ὅτι ὁ δημ/λος Γεώργιος Περάκης διεξήγα-
γεν ἐπιτυχῶς τὴν ἀνατεθεῖσαν εἰς αὐτὸν ὑπὸ τοῦ προϊσταμένου τοῦ Ἐπι-
θεωρητοῦ δυσχερῆ ἀποστολήν.

Δ.) Παρὰ ταῦτα εὐρίσκει ὑπερβολικὸν τὸν ἀριθμὸν τῶν 36 μαθητῶν
τοῦ εἰδικοῦ μονοταξίου δημοτικοῦ σχολείου Κρητῶς καὶ συνιστᾷ ἅφ' ἑνὸς
μὲν ὅπως ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀπροσαρμόστων μαθητῶν κατὰ διδάσκαλον μηδέ-
ποτε ὑπερβαῖν τοὺς 15, ἅφ' ἑτέρου δὲ αὐστηροτέραν ἐπιλογὴν καὶ πληρε-
στέραν ψυχολογικὴν ἀνίχνευσιν τῶν ὑπόπτων ὡς ἀπροσαρμόστων μαθητῶν.

Γ. Ο.

θη ανέρχονται σὲ πενήντα. Ὁ μεγάλος ἀριθμὸς τῶν ὀρθογραφικῶν αὐτῶν σφαλμάτων αἰτίαν ἔχει τὴν ἀτελῆ, κατὰ μέγα μέρος, γνώση τῆς ἑτυμολογίας καὶ τῆς σημασίας τῶν λέξεων ὑπὸ τοῦ μαθητοῦ. Μιὰ ἀσαφὴς εἰκόνα τῆς λέξεως δίνει στὸ μαθητὴ μιὰ ἀτελῆ παράσταση, μιὰ συγκεχυμένη μορφή αὐτῆς.

Τὸ κενὸ ἀκριβῶς αὐτὸ ἔρχονται νὰ συμπληρώσουν μὲ τὸ «Σχολικὸν Λεξιλόγιον» τῶν οἱ κ. Εὐριπίδης καὶ Μιχαῆλης Παπαϊωάννου.

Ἡ πρωτότυπη αὐτὴ ἰδέα τῶν Λεξιλογίων αὐτῶν, πρωτότυπη γιὰ τὸν τόπο μας, δὲν παρουσιάζει σήμερα πρωτοτυπία γιὰ τὰ περισσότερα Εὐρωπαϊκὰ κράτη καὶ τὴν Ἀμερικὴ. Τὸ σύστημα τοῦτο ἀπὸ χρόνια πρὶν τὰ ἀνωτέρω κράτη ἔχουν ἀναγνωρίσει ὡς πρακτικώτατο καὶ ἔχουν εἰσαγάγει εἰς τὰ προγράμματα τῶν, ὡς εἰδικὸ μάθημα, μὲ ἄριστα ἀποτελέσματα.

Ἡ γλωσσικὴ κατάρτιση τῶν μαθητῶν τοῦ δημ. σχολείου, ὁ πλουτισμὸς τοῦ λεξιλογίου τους, ἡ διαμόρφωση τοῦ λεκτικοῦ τους ὅφους συντελεῖται μὲ τὰ Ἀναγνωστικά. Καὶ αὐτὰ ἀκριβῶς πῆραν ὡς βάση στὴ σύνταξη τῶν Λεξιλογίων τῶν οἱ κ. κ. Εὐρ. καὶ Μιχ. Παπαϊωάννου.

Μᾶς σταχυολογοῦν ὅλες τὶς δύσκολες καὶ ἄγνωστες γιὰ τὸν μαθητὴ κοὶ πολὺς φορὲς γιὰ μᾶς τοὺς ἰδίους λέξεις, ποὺ βρίσκονται σὲ κάθε πεζὸ καὶ ποίημα τῶν Ἀναγνωστικῶν τῶν τεσσάρων τελευταίων τάξεων τοῦ δημ. σχολείου. Οἱ λέξεις ἀναλύονται καὶ ἐξηγοῦνται ὡς πρὸς τὴν σημασίαν τους μὲ ἀπλούστατο τρόπο, καταληπτό στὸ μαθητὴ.

Ὁ διδῶν κάθε φορὰ ποὺ θὰ διδάξῃ κάθε πεζὸ ἢ ποιητικὸ λογοτέχνημα στοὺς μαθητὲς του θὰ βρεθῇ ὅπως ὅποτε μπροστὰ σὲ λίγες ἢ περισσότερες ἄγνωστες λέξεις, ποὺ ὀφείλονται στοὺς ἰδιωματισμοὺς ἢ στὴ διάλεκτο τοῦ συγγραφέα. Τὶς λέξεις αὐτὲς πρέπει νὰ τις ἐρμηνεύσῃ, γιὰ νὰ γίνῃ τὸ μάθημα κατανοητὸ στοὺς μαθητὲς. Γιὰ τὴν ἐξεύρεσίν τους θὰ πρέπει νὰ τρέξῃ σὲ ὀγκῶδη καὶ πολλὰς φορὲς ἀνυπαρκτὰ γιὰ τὴν ἐπαρχία λεξικά, μὲ σπατάλη χρόνου καὶ κόπου. Πετυχαίνει ὅμως ἄριστα στὸν σκοπὸ του καὶ στὸ ἔργο του μὲ τὰ ἀνωτέρω Λεξιλόγια. Μὲ τὴν χρῆση τῶν Λεξιλογίων ὑπὸ τῶν μαθητῶν προβληματίζεται τὸ ἴδιο τὸ παιδί, ἀναπτύσσεται καὶ ἡ αὐτενέργεια. Ἔτσι κάθε λέξη, ποὺ θὰ τὴν βρῇ μόνο του στὸ Λεξιλόγιο, θὰ τὸ κουράσῃ καὶ θὰ τοῦ γίνῃ μιὰ παράσταση σαφὴς στὸ μυαλὸ του, μὲ τὴν ὀρθὴ τῆς μορφή.

Οἱ κ. κ. Εὐρ. καὶ Μιχ. Παπαϊωάννου γιὰ μιὰ καλύτερη χρῆση, μὰ καὶ γιὰ νὰ ἐξυπηρετήσουν ἀπὸ οἰκονομικῆς πλευρᾶς κάθε μαθητὴ καὶ νὰ γίνῃ κτήμα του τὸ Λεξιλόγιο ἐξέδωσαν τοῦτο χωρισμένο σὲ δυὸ μικρὰ τομίδια. Τὸ πρῶτο ἔχει βάση τὴν ὕλη τῆς Γ' καὶ Δ' καὶ τὸ δεύτερο τὰ Ἀναγνωστικά τῆς Ε' καὶ Στ' τάξεως.

Πρέπει οἱ συνάδελφοι νὰ λάβουν σοβαρὰ ὑπ' ὄψιν τοὺς τὴν ἐπιτυχὴ αὐτὴ ἐργασία καὶ νὰ ἐφαρμόσουν τὸ σύστημα τοῦτο στοὺς μαθητὲς τους. Καὶ τότε νὰ εἶναι βέβαιοι ὅτι θὰ αἰσθανθοῦν ἡθικὴ ἱκανοποίηση ἀπὸ τὰ ἀποτελέσματά τους. Καὶ τοῦτο γιὰ τὸ «Σχολικὸν Λεξιλόγιον» ἔχει ὡς βάση του προηγουμένη ψυχολογικὴ παρατήρηση τῶν ἀδυναμιῶν τῶν μαθητῶν καὶ τὴ μελέτη τῶν ἀνεγνωρισμένων παιδαγωγικῶν συστημάτων τῶν προηγμένων χωρῶν.

Γεώργιος Ν. Μοσχόπουλος

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ : Γ. ΖΟΜΠΑΝΑΚΗΣ

Ἐκδότης : Γ. Σ. ΒΛΕΣΣΑΣ

Γραφεῖα : Περικλέους 21 — Ἀθήναι

ΕΤΟΣ Θ' ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ — ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1961

Τεύχη 1 — 12 — Σελίδες 560

σελ.	σελ.	σελ.
1. Μὲ τὴν ἀνατολὴ τοῦ νέου ἔτους	1	τὰς τελευταίας τάξεις τῶν σχολείων
2. Non scholae sed vitae discimus	49	Μέσης Ἐκπαιδεύσεως
3. Αὐτοκριτικὴ τῆς διδασκαλίας μας	94	Σπυρ. Μ. Καλλιάρια : Περὶ καθηγητικῶν
4. Ἡ τεχνικὴ τῆς πνευματικῆς ἐργασίας	145	σχολείων
5. Ἡ ἄσκηση κάνει τὸν δάσκαλο	193	Εὐστρ. Καράκονη : Ἡ παροῦσα μεταβα-
6. Ὁ νέος δάσκαλος τοῦ χωριοῦ	241	τικὴ περίοδος τῆς Ἐκπαιδεύσεως
7. Πῶς εἶδα τὴν παιδείαν τῆς Κύπρου	289	τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν
8. Σύντομες ὁδηγίαι γιὰ τὴν διδασκαλίαν	369	τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν
9. Μὲ ποιά κριτήρια ἐκλέγω τὰ βοηθη-	417	Χαρ. Κοκκίνη : Ὁ διδάσκαλος τοῦ ἀγρο-
10. Ἡ ἀγωγή τοῦ πολίτη ὡς διδακτικὴ	465	τικοῦ σχολείου συντελεστὴς εἰς τὴν
11. Τὰ νέα διδακτήρια νὰ στεγάζουν	513	οἰκονομικὴν ἀνάπτυξιν
τὸ νέο πνεῦμα τῆς ἀγωγῆς		Χαρ. Κοκκίνη : Ὁ διδάσκαλος τοῦ ἀγρο-
ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΕΣ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ		τικοῦ σχολείου ἐπιμορφώνει τοὺς ἀ-
ΜΕΛΕΤΕΣ		γροτόπαιδας
Μέλτη Ἀγγελόπουλος : Ἱστορία τῆς ἐκ-	424	Δημ. Κουτσουλέλου : Δασκάλου - Παιδα-
παιδεύσεως κατὰ τὴν ἀρχαιότητα		γωγοὶ
Ἰω. Ἀργυροπούλου : Προσαρμογὴ τῶν	159	Δημ. Κουτσουλέλου : Pestalozzi, ὁ μεγάλ-
σχολείων μας εἰς τὰ νέα παιδαγω-		λος παιδαγωγός
γικὰ ρεύματα		Δημ. Κουτσουλέλου : Δασκαλικά ἀμαρτή-
Roger Cousinet (Μετάφρ. Νικ. Γκάνιου) :	245	ματα
Τί σκέπτονται οἱ μαθητρίαι		Δημ. Κουτσουλέλου : Ἀλέξανδρος Παπα-
Ἐμμ. Ζαμπετάκη : Θεοσοφικοφιλοσοφι-	105	διαμάντης, ὁ ἅγιος τῆς λογοτεχνίας
καὶ ἐπιδράσεις τῆς Ἀνατολῆς ἐπὶ		μας
τοῦ Πυθαγόρου		Γ. Κυριαζοπούλου : Οἱ προτιμήσεις τῶν
Pierre Furter (Μετάφρ. Σάββα Παπασάβ-		ἐφήβων
βα) : Ὁ ρόλος τοῦ καθηγητοῦ εἰς		Κ. Σ. Κόνστα : Ἡ μετεπαναστατικὴ λαϊ-
		κὴ παιδεία
		Γ. Μαργαλιανὴ καὶ Κ. Πασσάκου : Ὁ
		διδάσκαλος καὶ ἡ παιδαγωγικὴ ἔ-
		ρευνα
		Βλ. Μπονάτσου : Ἐπὶ τῷ νέῳ ἔτει 1961
		Γ. Πάλλα : Ὁ ἐκπαιδευτικὸς λειτουρ-
		γός εἰς τὴν κοινοτικὴν ἀνάπτυξιν
		Δημ. Ι. Παπαδημητρίου : Ὁ ἐπαγγελμα-

σελ.	σελ.
τικός προσανατολισμός και το σχολείο 319, 384	Κ. Καμπούρη: 'Η άτομικοποιημένη διδασκαλία 545
Δημ. 'Ιω. Παππά: 'Ο ρόλος του δασκάλου στην ανύψωση του βιοτικού επιπέδου του όρεινου χωριού 63	Τάκη Καπώνη: Μία πρότυπη κατασκευή 328
Φώτη Παπαστεργίου: Για την άγωγή ήθικης βούλησης 16	Εύθ. Κασιώλα: "Ενα σοβαρό ζήτημα: Οι δυσκολίες στο μάθημα της 'Αριθμητικής 115
Φώτη Παπαστεργίου: Ρεαλιστικός άνθρωπος 317	Κ. Κουρτινάκη: Σχολικές έκδρομές 126
Νικ. Πετρούλακη: 'Η μέτρηση της κοινωνικότητας 515	Γ. Κουτσαβδή: 'Η σχολική τάξη, ο διευθύνων μαθητής και ο δάσκαλος 329
'Αθ. Πόπορη: Σκέψεις και προτάσεις διά την όρθοτέραν αντιμετώπιση εκπαιδευτικών τινων προβλημάτων της χώρας μας 7	Γ. Κυριακίδη: 'Η ιδεοπτική ή όλική μέθοδος Α' 'Αναγνώσεως και Γραφής 174, 222
Σ. Ράντζου: 'Η ιδιωτική εκπαίδευση νοση έκ των άνω 206	Γ. Κυριακίδη: 'Η ιδεοπτική μέθοδος εν τη πράξει. Διάγραμμα εφαρμογής της μεθόδου εν τω προτύπω μονοταξίω 446
Γ. Ρούσκα: Ψυχολογική έρευνα επί των ήθικων έννοιων εις τα παιδιά και εις τους έφηβους 300	Βασ. Κωνσταντινίδου: Πώς διδάξα Α' 'Ανάγνωση με την όλική μέθοδο 532
Εδρ. Σούρλα: 'Ο Pestalozzi ως άνθρωπος της και μεταρρυθμιστής 54	Μπ. Λιβεράτου: Για το ποίημα στο λαϊκό σχολείο 336
Εδρ. Σούρλα: 'Η λυρική προσφορά του Tagore 294	'Αλέκου Λουϊζίδη: Γεωγραφία και 'Εκπαιδευτικά ταξίδια 536
Εδρ. Σούρλα: Παιδική ψυχολογία υπό το πρίσμα του ένδικου μυστικισμού 373	Μαν. Μαντζουρίδη: Το νόημα και ή παιδαγωγική αξία των συλλογών 219
Εδρ. Σούρλα: Φθινόπωρον και έφηβική ψυχή 420	Θ. Μαργκουδάκη: Πώς δένονται οι γεωγραφικοί χάρτες 75
Κων. Στεφανάνη: 'Η αναδιοργάνωση της Παιδείας 469	'Ιω. Μητροπούλου: Τα αινίγματα και ή παιδαγωγική τους αξία 128
Αικατερίνης Χαραλαμποπούλου - Κατσιάρη: Περί ιδιοφυών παιδιών 154	Στεφ. Μπέττη: Γύρω από τη διάταξη της ύλης κατά Κ.Μ.Ε. 71
ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΡΑΞΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΑΞΗ	
Γ. Α. Βασδέκη: "Ενας τίτλος και μία άπόφαση 18	Νικ. Μπούλιου: Το έπίσημον αναλυτικό πρόγραμμα του 2]θεσίου σχολείου και τα μειονεκτήματά του 433
'Α. Βουγιούκα: Διδασκαλία ποιήματος στην Ε' Δημοτικού 166	Νικ. Ντασκαγιάννη: 'Ο όρεινός πληθυσμός της 'Ηπείρου και οι συνθήκες λειτουργίας ένός σχολείου στην όρεινή μας 'Ηπειρο 492
Θ. Βούλγαρη: "Εκθεσις λειτουργίας της Γ' προτύπου τάξεως του 2ου δημοτ. σχολείου Πτολεμαΐδος 397	Γ. Παπαγεωργίου: Σκέψεις από το μάθημα της Γεωγραφίας 395
Χ. Γιαννοπούλου: Αί παραστάσεις του παιδός κατά τα πρώτα σχολικά έτη και ή σημασία της έποπτικής διδασκαλίας 393	Δημ. 'Ιω. Παππά: 'Αξιολογία της σωματικής άγωγής σε ανθρωπολογική βάση στα πλαίσια της σύγχρονης έποχής μας 333
'Ηλ. Γκουντέλα: 'Η άρχή του κυριάρχου μαθήματος έβδομάδος 268	Χρ. Παπασταματίου: Χαρακτήρ της τάξεως 23
'Αποστ. Γιωτάκου: Στην πρώτη τάξη 443	Νικ. Σκόπα: 'Η άγωγή του λόγου και το σχολείο 214
'Απ. Γιωτάκου: Διδασκαλία κοινή και διδασκαλία δι' όμάδων 544	Εδρ. Σούρλα: 'Εκθέσεις φιλοσοφικής προπαιδείας 162
Μιχ. Δέμη: Αί μαθητικά κατασκευές και αί προϋποθέσεις επιτυχίας των 325	Εδρ. Σούρλα: Μόρφωση ειδολογική και μέθοδος διδακτική 210
'Ιω. Κ. Θάνου: Μέθοδος Decroly, 'Ενιαία διδασκαλία και αναγνωστικό ύλικό 68	Εδρ. Σούρλα: 'Εφηβεία και θύμησης της παιδικής της ηλικίας 259
'Ιω. Κ. Θάνου: 'Η Γεωμετρία το παραμελημένο μάθημα των σχολείων μας 390	Εδρ. Σούρλα: 'Η νύχτα ως διδακτική ένότης 483
Κ. Καμπούρη: 'Εφαρμογή της Ε.Σ.Δ. στην Α' τάξη 23	Εδρ. Σούρλα: Διαμορφούσα διδασκαλία και το περιεχόμενον των σχολικών βιβλίων 528
Κ. Καμπούρη: Αί όμαδικά έργασια 262	

σελ.

σελ.

'Ελπινίκης Σταματάκη: Χαρακτηριστικά της καλής αριθμητικής άσκήσεως 488

'Αναστ. Τσιάρα: 'Η έκταση, το βάθος και ο τρόπος προσφοράς των μορφωτικών αγαθών της Ε.Σ.Δ. στους μαθητές της Α' τάξεως 170

'Αναστ. Γ. Τυπάλδου: Πώς πρέπει να άνεγείρωνται τα σχολεία μας 441

Σωτ. Φάσσα: 'Η έργασία του χεριού του παιδιού της προσχολικής ηλικίας 120

'Ιω. Χαραλαμποπούλου: Πότε ή διδασκαλία είναι επιτυχής και ποία τα κριτήριά της; 19, 66

'Ιω. Χαραλαμποπούλου: 'Η διδασκαλία ως όργάνωση έργασίας 110

Χαρ. Ψωϊνού: Εισαγωγικές εξετάσεις και εξέταστικό άγχος 437

ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΑΙ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

Dr André Berge (Μετάφρ. Γ. Α. Βασδέκη): Τι προσφέρει στους γονείς ή ψυχανάλυση 178, 227, 274

Θεοφρ. Γέρου: Τα υιοθετημένα παιδιά 80

Ν. Ν. Δρακουλίδη (Μετάφρ. Γ. Α. Βασδέκη): 'Η ψυχοπαιδαγωγική διδασκαλία των ύποψηφίων γονέων και δασκάλων και ή προσχολική άγωγή των παιδιών πρέπει να γίνουν ύποχρεωτικές; 341

Ν. Ν. Δρακουλίδη (Μετάφρ. Γ. Α. Βασδέκη): 'Ομοιογένεια και όργάνωση της ψυχοπαιδαγωγικής διδασκαλίας των γονέων 405

Δημ. Κουτσουλέου: Μάνα και δημοτικό τραγούδι 130

Γ. Ρούσκα: 'Ο κινηματογράφος και το παιδί 33

Αϊκ. Χαραλαμποπούλου-Κατσιάρη: 'Η σημασία της μητρικής άγάπης διά την όμαλήν εξέλιξιν της προσωπικότητας του παιδιού 451, 498

Γεωρ. Παπαθωμά: Οί άδέσποτοι παράγοντες της άγωγής 547

ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ

Γ. Ζ.: 'Η Παιδεία στις ξένες χώρες 41, 133, 181, 230, 277, 550

Γ. Ζ.: Μία έρευνα για την προσχολική άγωγή 85

Γ. Ζ.: Ξένοι στα Γερμανικά Πανεπιστήμια 135

Γ. Ζ.: 'Ερευνα για την όργάνωση του μονοθεσίου σχολείου 232

Γ. Ζ.: 'Η παιδεία στις ξένες χώρες 550

Τότας Κυριαζοπούλου - Βαλγιάκη: Διεθνές συνέδριο Δημοσ. 'Εκπαιδύσεως στη Γενεύη. 24η Σύνοδος. Για την όργάνωση της προσχολικής ζωής 354

Γ. Ξέκαλου: Πανευρωπαϊκόν συνέδριον

εις Frascati 'Ιταλίας. Θέμα: Σχολικός προσανατολισμός 501

'Αγ. Σαφαρίκα: 'Η όργάνωση των μονοθεσίων σχολείων. Σύσταση Νο 52 της Διεθνούς Διασκεψέως της Γενεύης 409

Τρ. Τριανταφύλλου: Διεθνές συνέδριον ψυχοσυνθέσεως 135

Τρ. Τριανταφύλλου: Πορίσματα εύρωπαϊκού σεμιναρίου κοινοτικής ανάπτυξεως 457

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ

Α. Οί Παιδαγωγικές 'Ακαδημίες:

'Αργ. 'Αγγελάκου: 'Η διδασκαλία της Ειδικής διδακτικής εις την Παιδαγωγικήν 'Ακαδημίαν Τριπόλεως 137

Γ. Α. Βασδέκη: Οί Παιδαγωγικές 'Ακαδημίες και ο κ. Γ. Ν. Παλαιολόγος. "Ενας πανηγυρικός γιορτασμός στον «Παρνασσό» 87

Γ. Βογιατζή: Το πρόβλημα των Παιδαγωγικών 'Ακαδημιών 136

Δημ. Ρουσάκη: Μία πρακτική διδασκαλία της Παιδαγ. 'Ακαδημίας Φλωρίνης εις Δημ. Σχολείον 'Εδέσσης 280

Β. 'Από τη δράση των 'Επιθεωρητών Δημοτικών Σχολείων και των δασκάλων:

1. Α' Γενική 'Επιθεώρησης 'Αθηνών: Γ. Σ. Γομφαίου: 'Ο Γενικός 'Επιθεωρητής Στοιχ. 'Εκπαιδ. κ. Κων. Μπάλλας 461

2. Α' 'Εκπαιδευτική περιφέρεια Βεροίας: Κ. Μαλούκου: Παιδαγωγικόν συνέδριον 139

3. 'Εκπαιδευτική περιφέρεια 'Εδέσσης: Γ. Πάλλα: Μία ραδιοφωνική συνέντευξις—Διάγραμμα όμιλίας. 'Απόσπασμα τοπικής έφημερίδος 364

4. 'Εκπαιδευτική περιφέρεια Καλαβρύτων: 'Εφημ. «Φωνή των Καλαβρύτων»: Συγκέντρωση διδασκάλων της έπαρχίας Καλαβρύτων 415

5. 'Εκπαιδευτική περιφέρεια Κεφαλληνίας: Γ. 'Αραβανή: Μία διάλεξις του 'Επιθεωρητού με την ευκαιρία της 'Εθνικής έορτής 184

6. 'Εκπαιδευτική περιφέρεια Λακωνικής: Χαραλ. Ψωϊνού: Παιδαγωγική συγκέντρωση 363

7. 'Εκπαιδευτική περιφέρεια Μεσολογγίου: Συνέδριον: Τρία παιδαγωγικά συνέδρια 236

8. 'Εκπαιδευτική περιφέρεια Μεραμβέλλου: Γ. Ο.: "Ενα πρότυπο σχολείο άνωμάτων παιδιών 553

9. 'Εκπαιδευτική περιφέρεια Μουζακίου :	σελ.	Μ. Δ. :	σελ.
Γ. Σ. Γομφαίου : Μιά ώραία εκδήλωση :	552	1. 'Ιω. Δασκαλάκη : 'Επιληψία της παι- δικής ηλικίας	144
10. 'Εκπαιδευτική περιφέρεια Νάξου :		Τηλ. Ζαφειρίδη :	
Ν. Βιντζηλαίου : Παιδαγωγική συγκέν- τρωση :	235	1. Σπ. Πλασκοβίτη : Τό φράγμα	237
11. 'Εκπαιδευτική περιφέρεια 'Ορεστιάδος :		Γ. Ζομπανάκη :	
Παν. 'Ανδρεάδης : Παιδαγωγική κίνη- σις κατά τό σχολ. έτος 1960-61	91	1. «40 κριτές και ένα βιβλίο»	92
12. 'Εκπαιδευτική περιφέρεια Πρεβέζης :		Μ. Ζωγραφάκη :	
Γ. Βαζάκα : Τό 17ον Παιδαγ. συνέδριον	284	1. Κ. Γιαννακοπούλου : 'Ο 'Αριστοτέλης ώς παιδαγωγός και διδάσκαλος	416
13. Β' 'Εκπαιδευτική περιφέρεια Σερρών :		Εύσταθίου Κασρινάκη :	
Νίκης Λύκα : Γενικόν παιδαγωγικόν συ- νέδριον	185	1. Κ. Ι. Πετρίτη : Συμβολή εις την συγ- κριτικήν παιδαγωγικήν : Τό νεώτα- τον 'Αναλυτικόν Πρόγραμμα Στοιχ. 'Εκπαιδ. της Γενεύης	463
14. 'Εκπαιδευτική περιφέρεια Φιλιατών :		Τότας Κυριαζοπούλου - Βαληνάκη :	
Παιδαγωγικόν συνέδριον	90	1. Εύγενείας Δερδεράκη - Σερμπέτη : Παι- γνίδια και 'Εργασία - Χειροτεχνία για παιδιά 4-10 ετών	512
15. Γ' 'Εκπαιδευτική περιφέρεια Χανίων :		Δ. Μαρκοπούλου :	
'Αν. Πλατσάκη : Μία παιδαγωγική συγ- κέντρωση :	282	1. Δημ. Χρ. Σέττα : Γλώσσα και λαο- γραφία της Εύβοίας	48
Γ. 'Από τη δράση των διδασκαλικών συλλόγων :		Γεώργ. Ν. Μοσχοπούλου :	
1. Σύλλογος δημίων εκπαιδ. περιφερίας Διδυμοτείχου :		1. Εδρ. και Μιχ. Παπαϊωάννου : Σχολικόν Λεξιλόγιον	555
Ε. Κ. : Μία διάλεξις περί τοῦ ποιητοῦ 'Ανδρέου Κάλβου	140	'Ιω. Κ. Παναγιωτοπούλου :	
Δ. Πνευματική ζωή :		1. Γ. Παπαγιαννοπούλου : 'Η ἐφαρμογή της Ε.Σ.Δ. εις την Ε' τάξιν	192
Γ. Α. Βασιλέκη : 'Η πρώτη Πανελλήνια ἐκθεση μαθητικού σχεδίου και ζω- γραφικής	42	'Αγγέλου Σαφαρίκα :	
Θεοφρ. Γέρου : Μιά ἐρεῦνα για τή δι- γλωσσία	361	1. 'Αθ. Μητσιάδη : 'Η άτομικοποιημένη διδασκαλία	287
Ε. Μνημόσυνα :		Εδρ. Σούρλα :	
Γ. Α. Βασιλέκη : Δημήτριος Ι. Δούκας	45	1. Νικ. Χαλιάσου : Παλμοί και πόθοι	93
Γ. Α. Βασιλέκη : Ειρήνη Παϊδούση	188	2. Θεοφρ. Γέρου : Παιγνιώδεις μορφές ἐργασίας στο Δημοτικό Σχολείο	141
ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ		3. J. Husson - G. Gallien - L. Fonteyne- A. Claret - J. Degand (Μετάφραση - Πρόλογος - Εισαγωγή : Γ. Α. Βασιλέκη) :	
Γ. Α. Βασιλέκη :		Τό σχολείο με τή ζωή για τή ζωή. Τό παιδαγωγικό σύστημα Decroly	286
1. Μίλτου Κυργιάννη : Πώς ἐξησα, στο- χάστηκα, ἔλυσα τὰ προβλήματα τοῦ μονοταξίου και των ἄλλων σχολείων στο χωριό και στην πόλη	46	4. Γεωργίου Ζομπανάκη : α) 'Αγωγή τοῦ Πολίτου δια τήν Ε' τάξιν τοῦ Δημ. Σχολ. β) 'Αγωγή τοῦ Πολίτου δια τήν ΣΤ' τάξιν τοῦ Δημ. Σχολ.	367
2. Καλλιόπης Μουστάκα : Τό 'Ωραϊόν και ή 'Αγωγή	94	Κων. Χανιώτη :	
3. Βασιλικῆς Μπινιώρη : Πώς ἐφήρμοσα τήν ὀλικήν μέθοδον	190	1. Δημ. Κουτάλου : 'Η φαινομενολογία της 'Αγωγῆς	142
4. Χρήστου 'Αθ. Κολότσιου : 'Ολική μέ- θοδος και ἐνιαία διδασκαλία	190	2. Susan Isaacs (Μετάφρ. Γ. Τσαμπῆ) :	
Α. Βελιαρούτη :		Τά παιδιά που διδάσκομε	510
1. 'Αγγέλου Σαφαρίκα : 'Ερευνα ἐπὶ τοῦ λεξιλογίου των 'Ελλήνων μαθητῶν	238	ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΑ ΓΝΩΜΙΚΑ	
'Ιω. Βράχα :		Dr André Berge	340
1. Παν. Βασιλείου : 'Η 'Επισκοπή Λιτζῆς καὶ τὰ γράφων με σύντομη ἐπισκό- πησις τῆς 'Ιστορίας της Εὐρυτανίας καὶ τῶν ἀσκητῶν καὶ τῶν σχολείων	288	Μπ. Ράσσελ	360
		S. Freud	161

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Στήν τρίτη σελίδα τοῦ ἐξωφύλλου κά-
θε τεύχους.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

'Εξεδόθησαν τὰ κάτωθι βιβλία :

1. Πάνου 'Αντωνοπούλου : 'Ανθολογία.
Προσευχῶν καὶ Θρησκευτικῶν Ποιημά-
των. 8ον σελ. 304.
2. Α. Αρ. 'Ασπιώτη : Τό παιδί καὶ ἡ Σε-
ξουαλική διαφώτισις.
3. Γ. Θέμελη : Μία εἰκοσαετία στή διεύ-
θυνση τοῦ Πειραματικοῦ Σχολείου Πα-
νεπιστημίου Θεσσαλονίκης.

4. Νικ. Γ. Καραχρίστου : 'Η ὀρθή δράση
τοῦ 'Εκπαιδευτικοῦ Συμβουλίου μας.
5. 'Αννας Πιπινέλη - Ποταμιάνου : Προ-
βλήματα ὀριμάνσεως της κοινωνικῆς
συνειδήσεως.
6. Θεοδοσίου Κ. Σπεράντσα : 'Ο Γρηγό-
ριος Κωνσταντῆς ὡς ἑφορος της Παι-
δείας ἀνά τὰς Κυκλάδας.
7. Carleton Washburne (Μετάφρ. Θεόφρ.
Γέρου) : 'Η προοδευτική παιδεία στίς
'Ηνωμένες Πολιτεῖες της 'Αμερικῆς.

'Ελάβαμε τὰ παρακάτω περιοδικά :

1. Παιδεία καὶ Ζωή. Νοέμβριος 1961.

Γ. ΖΟΜΠΑΝΑΚΗ

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ

ΤΩΝ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΜΑΣ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

ΤΟΜΟΣ Β'

Α' ΒΑΣΙΚΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΝΕΩΣΗ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΜΑΣ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

1. Τό μορφωτικό ὕλικο καὶ τό πρόγραμμα.
2. 'Η σχολική ζωή τοῦ ἀγροτικοῦ σχολείου.
3. 'Η ἐκπολιτιστική ἐργασία τοῦ χωριοῦ.
4. 'Η μόρφωση καὶ ἐπιμόρφωση τοῦ ἀγροτικοῦ δασκάλου.
5. 'Εξωτερικές προϋποθέσεις της ἐργασίας ἀγροτικοῦ σχολείου.
6. 'Η παιδαγωγική τοῦ ἀγροτικοῦ σχολείου.

Β' ΤΡΙΛΟΓΙΑ ΤΩΝ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΜΟΡΦΩΝ

1. 'Η ἐνιαία συγκεντρωτική διδασκαλία.
2. Οἱ ὁμαδικές ἐργασίες.
3. 'Ο μαθητικός διάλογος.

Γ' Ο ΣΧΟΛΙΚΟΣ ΚΗΠΟΣ

- Δ' ΟΙ ΣΧΟΛΙΚΕΣ ΓΙΟΡΤΕΣ : (Προφορικός, μουσικός καὶ πα-
ραστατικός λόγος, ὁ χορός, τὸ δραματικό παιγνίδι).
- Ε' ΠΡΑΚΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ : Εἰκόνες ἀπὸ τὸ νέο ἀγροτικό σχολείο,
22 διδακτικές ἐνότητες.

ΕΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΑΝ:

1) ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΖΟΜΠΑΝΑΚΗ

ΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΟΥ

Διὰ τὴν Ε' τάξιν τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου

Τιμὴ Δοχ. 15

2) ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΖΟΜΠΑΝΑΚΗ

ΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΟΥ

Διὰ τὴν ΣΤ' τάξιν τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου

Τιμὴ Δοχ. 15

Δυνὸ ἀπαραίτητα βοηθήματα γιὰ τὴ μεθοδικὴ διδασκαλία
τῆς Ἀγωγῆς τοῦ Πολίτου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΑΙ ΖΩΗ»
Ὁδὸς Περικλέους 21. Τηλ. 27.173. Ἀθήναι